

Тем, что эта книга дошла до Вас, мы обязаны в первую очередь библиотекарям, которые долгие годы бережно хранили её. Сотрудники Google оцифровали её в рамках проекта, цель которого – сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Эта книга находится в общественном достоянии. В общих чертах, юридически, книга передаётся в общественное достояние, когда истекает срок действия имущественных авторских прав на неё, а также если правообладатель сам передал её в общественное достояние или не заявил на неё авторских прав. Такие книги – это ключ к прошлому, к сокровищам нашей истории и культуры, и к знаниям, которые зачастую нигде больше не найдёшь.

В этой цифровой копии мы оставили без изменений все рукописные пометки, которые были в оригинальном издании. Пускай они будут напоминанием о всех тех руках, через которые прошла эта книга – автора, издателя, библиотекаря и предыдущих читателей – чтобы наконец попасть в Ваши.

Правила пользования

Мы гордимся нашим сотрудничеством с библиотеками, в рамках которого мы оцифровываем книги в общественном достоянии и делаем их доступными для всех. Эти книги принадлежат всему человечеству, а мы – лишь их хранители. Тем не менее, оцифровка книг и поддержка этого проекта стоят немало, и поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые меры, чтобы предотвратить коммерческое использование этих книг. Одна из них – это технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас:

- **Не использовать файлы в коммерческих целях.** Мы разработали программу Поиска по книгам Google для всех пользователей, поэтому, пожалуйста, используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- **Не отправлять автоматические запросы.** Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого рода. Если Вам требуется доступ к большим объёмам текстов для исследований в области машинного перевода, оптического распознавания текста, или в других похожих целях, свяжитесь с нами. Для этих целей мы настоятельно рекомендуем использовать исключительно материалы в общественном достоянии.
- **Не удалять логотипы и другие атрибуты Google из файлов.** Изображения в каждом файле помечены логотипами Google для того, чтобы рассказать читателям о нашем проекте и помочь им найти дополнительные материалы. Не удаляйте их.
- **Соблюдать законы Вашей и других стран.** В конечном итоге, именно Вы несёте полную ответственность за Ваши действия – поэтому, пожалуйста, убедитесь, что Вы не нарушаете соответствующие законы Вашей или других стран. Имейте в виду, что даже если книга более не находится под защитой авторских прав в США, то это ещё совсем не значит, что её можно распространять в других странах. К сожалению, законодательство в сфере интеллектуальной собственности очень разнообразно, и не существует универсального способа определить, как разрешено использовать книгу в конкретной стране. Не рассчитывайте на то, что если книга появилась в поиске по книгам Google, то её можно использовать где и как угодно. Наказание за нарушение авторских прав может оказаться очень серьёзным.

О программе

Наша миссия – организовать информацию во всём мире и сделать её доступной и полезной для всех. Поиск по книгам Google помогает пользователям найти книги со всего света, а авторам и издателям – новых читателей. Чтобы произвести поиск по этой книге в полнотекстовом режиме, откройте страницу <http://books.google.com>.

WIDENER LIBRARY

HX 7VFB S

Generated on 2017-10-28 10:09 GMT / <http://hdl.handle.net/2027/hvd.hx7vfb>
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

OL 43704.3i

Harvard College Library

FROM

Mrs. Martha G. Papazian

.....

.....

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԻՆ ԱՍՏԻԱԾՆԵՐ

Generated on 2017-10-28 10:11 GMT / <http://hdl.handle.net/2027/hvd.hx7vfb>
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ԼԵԻՈՆ ՇԱՆԹ

ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ

Տ Ր Ա Մ Ա

(Հազարամեակ մը մեզմէ առաջ)

Հրատարակիչ—Գրավաճառ

ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Յ. Գ. Պէրպէրեան — Տնօրէն

Տպագրութիւն — Հայրենիք

Պօսթօն

1 9 1 7

~~OL 44057.30~~

✓
OL 43704.31
✓

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
APR 10 1957

056*28

ԼԵՒՈՆ ՍԵՂՐՈՍԵԱՆ (Շանթ)
Ծն. 1869 Կ. Պոլիս, Բերս

1869

Copyright 1917 By

H. G. Berberian, Boston, Mass.

837 Washington St

All right Reserved

Պերպլեբան Գրատուն—Բոստոն

Յարգելի պարոն .

«Հորիզոն»ի միջոցաւ ուղարկած ձեր առաջին նամակը չեմ ստացած : Ցանկութիւն է՛ք յայտնա՛ծ, որ «Հին Աստուածներու» նոր հրատարակութիւնը յանձնեմ ձեզի Ամերիկայի հայ գաղութին համար : Համաձայն եմ : Այլեւ կը խնդրեմ, որ մասնաւոր ու՛ց եւ խնամ ընէ՛ք գրքիս թղթին, տիպին ու ձեւին վայելչութեանը : Արտատպեցէ՛ք Թիֆլիզի օրինակէն . Պոլսի օրինակին մէջ բաց ինկած տողեր եւ սըխալներ կան : Ընդունեցէ՛ք խորին յարգանքս . կը ցանկամ ձեզի յաջողութիւն :

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

1917 Յունվար 8—21
Բագու

Ամերիկահայ գաղութը ներկայ գրական սովէն ազատելու համար, քանիցս դիմած էինք պրն . Լեւոն Շանթի, ուրախ եմ ըսելու որ իրմէ արտօնութիւն ձեռք բերինք իր «Հին Աստուածները» երբորդ տպագրութեամբ ի լոյս ընծայելու համար, հասոյթին 30% հեղինակին պիտի յատկացուի :

Ամերիկահայութիւնը վստահ եմ թէ պիտի գնահատէ մեր ջանքերն ու գոհազութիւնները . գովեստ և կամ ուրէ բառ մը իսկ չպիտի գրեմ «Հին Աստուածներու» մասին, թողելով Ամերիկահայութեան . քանի որ Անիկա Պոլսոյ եւ Ռուսաստանի մէջ, արդէն իսկ արժանացած է ամենաբարձր «ուսկի մէտալի» :

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶԸ

Պոսթ-ոն, Մէս . 1 Յունիս 1917

Որեւէ լեզուով թարգմանելու, ինչպէս եւ ներ-
կայացման թոյլտուութիւն տալու իրաւունքը հեղի-
նակը իրան է վերապահում :

Անպիտ Արար

Ա. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ՍՆԻԱՆԻ ԳԱԳԱԹԸ . ԺԱՅՈՒՆՆԻ ՄԷՋ ԱԻՆՐԱԿ ՄԸ .
ԻՐԻԿՆԱՄՈՒՏ .

Վանահայրը նստած է քարի մը, ձեռքը ծնօտին
ու մտախոհ կը նայի վար : Կիսափուլ կամարի մը
տակէն կամաց դուրս կ'ելնէ շերմակաւորը :

Վանահայրը՝ բարձրահասակ, թաւ ու այն-
խառն . գլխաբաց : շերմակաւորը նայնպէս գլխա-
բաց, երկար սեւ մազերով, ասորական ձեւի հիւս-
ւած սեւ ու շեղ մօրուֆով :

Վայրկեան մը երկուքն ալ լուռ կը նային իրար :

ՃԵՐՄԱԿԱԻՈՐԸ — (Հեզնտ) *Կը դիտե՛ս . կը դի-
տե՛ս թագաւորութիւնդ :*

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խոժոռ) *Ո՞վ ես դուն :*

ՃԵՐՄԱԿԱԻՈՐԸ — Դիտէ՛ , դիտէ՛ : Տե՛ս , այդ եր-
կուներք խարխուլ խցիկները , չէ՞ որ դուն ես
չինք . հապա այն մատո՛ւտը , որ քու աճապա-
րանքն է կառուցեր . և վերջապէս , նայէ՛ , քու
այդ նոր եկեղեցիդ , որուն գմբէթը օր-օրի կը

բարձրանա վեր և որու գլխուն շուտով քու
խսկ ձեռքովդ խաչը պիտի տնկես :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այո՛, եթէ Տէրը կամենա :

ՃԵՐՄԱԿԱԽՈՐԸ — Նայէ՛ ու հպարտացի՛ր : Ձէ՞ որ
այդ բոլորը քու կամքիդ ծնունդն է :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ո՞վ ես դուն :

ՃԵՐՄԱԿԱԽՈՐԸ — Ա՛յ, սևաւոր, ինչո՛ւ ես ժողվեր
գլխուդ այդ սևազգեստ ու սևահոգի մարդիկը,
ինչո՛ւ ես եկեր այս հինաւուրց կղզին :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ո՞վ ես դուն :

ՃԵՐՄԱԿԱԽՈՐԸ — Ելի՛ր, ելի՛ր . քէ՛ նորէն դուրս
դէպի կեանքը այդ թշւառ ու մռայլ ամբոխը :
Ելէ՛ք դո՛ւրս, դուք, որ զգայարանքները չորցը-
նել կ'ուզէք ու կրքերը մարել : Դո՛ւրս այս կըղ-
զիէն, դուք, որ թշնամի էք ամեն գեղեցկու-
թեան, ամեն կեանքի ու շարժումի, ամեն ուժի
ու ծնունդի : Դո՛ւրս, մի՛ աղարտէք իմ աստ-
ւածներուս այս սուրբ դրախտը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հոս դրախտ չկա : Այս ժայռի կտո-
րին վրա ես իմ վանքս հիմնեցի . ասկէ ետքը հոս
անապատ պիտի կոչւի :

ՃԵՐՄԱԿԱԽՈՐԸ — Անապատ . . . այս ծիծղուն ծո-
վակի ծոցին, այս թարմ արևուն դէմ : Հեռո՛ւ,
կոխած տեղդ հին տաճար է աստուածներու . հե-
ռո՛ւ, հին աստուածներու շէմքէն է, որ կը խօ-
սիմ քեզի :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հին աստուածներու աւերակներէն :

ՃԵՐՄԱԿԱԽՈՐԸ — Աւերակը այս քարերն են, որ
քեզի պէսներն են դարսեր . քանդուեր է անոնց
դարսածը : Բայց ի՛նքը կեանքի մեհեանը խոր-
տակում չունի, ինչպէս և ինքը կեանքը : Կը

Թափին քարերը, կը փոխւին անունները, բայց իրենք աստուածները կան ու կը մնան :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հոս մեռա՛ն քու աստուածներդ :

ՃԵՐՄԱԿԱԻՈՐԸ — Հո՛ւ ու ամեն տեղ, ուր մարդ իր ոտքը կը դնէ, հո՛ն են անոնք յաւե՛րժ ու անմահ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հոս մեռա՛ն քու աստուածներդ. եւ անոնց աւերակներուն վրա ես իմ Աստծուս տաճարը կառուցի : Նայէ, մութին մէջէն դեռ կը նշմարւի զմբէթին արդէն կազմւող սրութիւնը : Հոն կը թագաւորէ միայն հոգին, հոն կը թագաւորէ միայն Աստծու շունչը...

ՃԵՐՄԱԿԱԻՈՐԸ — Հոն կը թագաւորէ տանջանքի գործիքը ու մահը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Տանջանքն է, որ կը բարձրացնէ հոգին, տառապանքն է, որ կը մաքրէ : Եւ կեանքի ամենէն խոր բանը մահն է :

ՃԵՐՄԱԿԱԻՈՐԸ — Տառապանքը կեանքի խոցն է, իսկ մահը՝ կեանքի քայքայումը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Քու բերնով կը խօսի մանուկ մարդկութիւնը :

ՃԵՐՄԱԿԱԻՈՐԸ — Քու բերնով կը խօսի ցաւազար մարդկութիւնը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հերի՛ք է. ո՞վ ես դուն, որ կը հայհոյես : Հեռացի՛ր, այս կղզիին վրա ալ տեղ չկա քեզի ու քու աստուածներուդ :

ՃԵՐՄԱԿԱԻՈՐԸ — Այս կղզին ալ նո՛յն աշխարհն է, ինչպէս ամբողջ աշխարհը : Երկրպագէ՛, մուրումա՛ծ, յաւերժ աստուածներուն :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հեռացի՛ր :

ՃԵՐՄԱԿԱՒՈՐԸ — Խոստովանէ, մոլորած, ու երկըրպադէ' :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հեռացի'ր :

**ՃԵՐՄԱԿԱՒՈՐԸ — Կու գա օրը ու կը խոստովանիս :
(Անբեւոյթ կ'ըլլա)**

**ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կը նայի շուրջը, անհանգիստ)
Ո՞վ էր : Չքացա՛ւ : Տեսի՞լք, կասկա՞ծ... (Յանկարծ վնասկան) Ա՛, երբէ՛ք : Աշխարհքը մուտք չունի, այս կղզին : Աշխարհքը մուտք պիտի չունենա՛ այս կղզին : Ո՛չ :**

Բ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՆՈՐ ՇԻՆԻՈՂ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ԱՌՋԵԻԸ

Մէկ կողմը տանարի անդուռ մուտքը : Կ'երեսան տախտակէ ելարաններ : Հոս ու հոն թափած են ա-տաղձ, կիսատաւ ֆարեր, մաղ, գործիքներ :

Խորքը ծառեր, որոնց բուններուն մէջէն կը նըշ-մարի ծովը :

Ամբողջ տեսարանի միջոցին ֆամի է, երբեմն խիստ բուռն թափով : Կը լսի տերեւներուն շրթիւնը և ծովուն խուլ ազմուկը հեռուէն :

1 .

Մէկ-երկու ֆարտաւ կը վազեն ծառերուն տա-կէն դէպի ծովուն կողմը : Տեսարանի խորքէն արագ կ'անցնի ժամկաշը երկար ձող մը ուսին : Եկեղեցիէն դուրս կուգա Ադամ վանականը արտորալով եւ աւ-խատելով դուրս ֆաւելու երկար պարան մը, որուն ծայրը ներսն է :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Ջերմեռանդ) *Աստու'ծ հասնի
օգնութեան : Աստու'ծ հասնի օգնութեան :*

ՔԱՐՏԱՇ ՄԸ — (Կու գա ծովուն կողմէն ձեռքերը

չորցնելով. բաց են ոտներն ու թեւերը) Ձգէ՛, վա՛ր ձգէ՛, հա՛յր-սուրբ, ալ կարիք չկա: Ելան, ամենքն ալ ելան ամիը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ամե՞նքն ալ, կ'ըսես, ամե՞նքն ալ. եւ ծովը թափլածնե՞րը:

ՔԱՐՏԱՇ — Ամե՛նքն ալ, թէեւ յոյսերնիս բոլորովին կտրեր էինք. այնպէս կատաղի ծով է. ապշած կեցեր էինք ճարահատ. ըսինք՝ հիմա զարնէ պիտի ամի ժայռերուն եւ փշուր-փշուր ընէ լաստն ալ, մէջի եղողներն ալ: Ես ու իմ Աստլածը, շատ աժան պրծան:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Փա՛ռք քեզի սուրբ Աստլածածին: Իսկ ո՞վ էին ծովը թափլածները: Շատե՞րը:

ՔԱՐՏԱՇ — Միայն երկուքը, մեր արեղան ու օրիորդը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Օրիո՞րդը... Ի՞նչ օրիորդ:

ՔԱՐՏԱՇ — Իշխանին աղջիկը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Վա՛յ, ա՞ն ալ իշխանի հետն էր: Է՛, կենդանի՞ է, ուչքը վրա՞ն:

ՔԱՐՏԱՇ — Այո՛. երեւի՛: Հայրն ու իր մարդիկը տարին վանահօր խուցը: Տեսնէիր՝ ինչպէս սպրդներ էր իշխանը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Կատա՞կ է. խեղճը: Բայց ո՞վ կ'ըսէր անոնց՝ այս տեսակ եղանակով ծով դուրս դային:

2.

Կը մտնեն Անտոն, Մովսէս ու Ծերուհի վանականները:

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — է՛, ե՞տքը, ե՞տքը :

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Թո՛ղ, Թո՛ղ քիչ մը շունչ քաշեմ : «Ետքը, ետքը,» հարցընելը դիւրին է . ետքը սարսափելի էր : Վա՛յ... կարծես Թեւերս շարդւած ըլլան : (Կը նստի քարձր քարի մը) :

Յաջորդ պատմութեան միջոցին հսն եղողները կը մօտեման պատմողին, այլ և կու գան քանի մը քանուր, Ղազար, Դաւիթ, Զաքարիա վանականները ու կ'աւելանան ունկընդիրներուն :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Խօսէ՛, խօսէ՛ :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Թո՛ղ, տղա՛ Թող որ ուշքի գա :

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Պահ մը դէմքը կը ծածկէ ձեռքերովը և յանկարծ բանալով) *Կէսէն արդէն անցեր էինք : Մէյ մը վեր կ'ելնէինք ալիքներու ծայրը, մէյ մը կ'իջնէինք անդունդը, ամենքն ալ լաստին վրա փակեր էին իրենց տեղը, սպրդներ ու չորցեր : Ես ու արեղան կը քաշէինք Թիերը որքան ուժ ունէինք : Կամաց մը գլուխս դարձուցի, տեսա՛ կը մօտենայինք ափին, բայց ի՛նչ ափ . ալիքները, որ կու գան ու կը զարնեն ժայռերուն, կարծես փրփուրի սար ըլլան դէմդ կեցած : Ի՞նչ մեղքս պահեմ, սիրտս հալեցաւ, ըսի՛ վերջացաւ : Բայց յուսահատ ուժ տուի Թիերուս . եա՛՛ Յիսո՛ւս, Քրիստո՛ս ըսի՛ «պի՛նդ նստեցէք, չը վախնաք» : Աս ըսելուս մէյ մըն ալ տեսնեմ ահագին վիթխարի ալիք մը, կարծես հեռուն ցամաքէն փրը-*

Թեր կու գար շիտակ մեր վրա... (Ոտքի ելնելով) Այ մնացածը... ալ ի՞նչպէս ըսեմ. գիտեմ որ լաստը յանկարծ սաստիկ թեքւեցաւ, կախ ինկաւ անդունդի բաց շրթունքին. յանկարծ սուր ճիչ մը ու կարծես բան մը փրթաւ մեր լաստէն ու սահեցաւ այդ փոսը: «Աղջի՛կս, աղջի՛կս...» Բարձրացաւ աղմուկ, իրարանցում. ես դեռ հազիւ էի հասկըցեր, որ կողքէս վեր թռաւ արեղսն, արագ նետեց վրայէն կապան, ցատկեց ջուրը: Լաստը ուժով ճօճւեցաւ, մնացի մէկ թիով, լաւ է՝ այլքը ինքը կը բռնէր, բայց գիտէի նորէն ետ է գալու: Եւ եթէ դուք ժայռերուն վրայէն թոկը ժամանակին չը հասցընէիք՝ կորած էինք մենք բոլորս ալ. կէս վայրկեան մը աւելի ուշ, կէ՛ս վայրկեան մը և վերջացաւ...:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Աստծու հրա՛ջքը:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Իսկ օրիո՞րդը:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Հպարտ) Մեր արեղան ազատե՛ց:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Լողալո՞ւմ:

ԴԱԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Այո՛. լողալո՞ւմ. հանեց ափը:

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Մի՞թէ արեղան լող տալ գիտէր:

ԴԱԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ո՞րտեղէն. ո՞վ էր լսեր

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ուղղակի հրաջք է:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ձեզի կ'ըսեմ՝ Աստծու մատը կա հոտտեղ:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Բայց աղէկ, ինչո՞ւ ճամբա ելաք այս եղանակով, Անտոն հայր-սուրբ:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Է՛, այնքան ըսի, համոզեցի,

իշխանուհի սրբուհին ինքը այնքան խնդրեց,
ո՞վ է լսողը: Իշխանը հրամայեց, որ մտնեն
լաստը: «Եթէ կը վախնաք, դուք մի՛ գաք, ը-
սաւ մեզի. մենք ինքներս կը թիավարենք»: Այլ
ի՞նչպէս հակառակէի, ըսի՝ Աստծու կամքը:

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Հապա աղջի՞կը:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ան ալ հօրը կտորը:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Չէ՛. Տիրամօր կամքն էր
ասիկա. (Շտկելով իր գաւազանին վրա եւ ու-
գեւորւած) Նայեցէ՛ք, ո՞վ է Տիրամօր այս տա-
ճարը կառուցողը. մեր սրբուհի իշխանուհին
չէ՞. ո՞վ է մեր այս վանքը շէն ու պայծառ պա-
հողը, ո՞վ է շիներ մեր այս խուցերը, ո՞վ է,
որ շարունակ ամեն մեր պէտքերուն օգնութեան
է հասեր մեզի, մե՛նք, որ Տիրամօր աղօթող
ճորտերս ենք:

ՁԱՅՆԵՐ — Իրա՛ւ է, իրա՛ւ է:

ՁԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆ — Աստուած երկար կեանք
պարգեւէ մեր սրբուհի իշխանուհին:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ա՛ն, որ թողեր է ամեն իշ-
խանական կեանք ու վայելք, իր զաւակներն ու
իր ապարանքը ու եկեր է Տիրամօր ոտքը, հո՛ն,
Յամաքարերդի մենութեան մէջ իր կեանքին
վերջին կէսը նւիրելու ճգնութեան ու աղօթքի:

ԴԱԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Երկար արեւ մեր բարեպաշտ
սրբուհին:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ա՛յ, Տիրամայրը անո՛ր
համար է, որ ցոյց տուաւ մեզի իր հրաշքը, ա-
զատեց ալիքներէն անոր եղբայրն ու այդ աղ-
ջիկը: Թող տեսնեն բոլոր թերահաւատները ու

համոզւին, որ մեր Տիրամայրը երեսէ չձգեր իր ծառաներն ու իր աղօթողները: Անպակաս ընենք մեր աղօթքները ու թող անպակաս ընէ Ան իր օրհնութիւնը մեր վրայէն, անպակաս ընէ մեր սրբուհի Իշխանուհիին վրայէն: Փա՛ռք մեր Տիրամօրը անունին, փա՛ռք անոր Միածին Որդու անունին, յաւիտեանս յաւիտենից:

ԽՈՒՄԲԸ — (Երկիւղած) Աճէ՛ն:

ՁԱՅՆԵՐ — Իշխա՛նը, իշխա՛նը:

3

Իսկոյն խաւմբը կը բաժնւի երկու մասի, կը շարւի ու կը կենա խոնարհ:

Կը մտնեն Իշխանն ու վանահայրը, քանի մը հետեւորդներ ու վանականներ:

ԻՇԽԱՆԸ — (Ուզիզ դիմելով դէպի շէնքը) Ասիկա՛ է ուրեմն քրոջս այնքան սիրած ու փայփայած եկեղեցին: Կոկիկ ու սիրուն տաճար է: (Հետեւորդներուն) Ըսի՛ այսօր տեսնեմ պիտի այս եկեղեցին և, ա՛յ, բոլոր տարերքներուն հակառակ կեցած եմ հիմա հոս ողջ և առողջ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Յանդուզն քայլ էր ըրածդ, իշխա՛ն:

ԻՇԽԱՆԸ — Ձեր անապատը ուրիշ է, վանահա՛յր, ուրիշ է դուրսը: Դուրսը յանդուզն եղողինն է աշխարհը: Եւ վերջապէս մէյ մըն ալ, ո՞վ գիտէ, երբ եմ այս կողմերը անցնելու, այնքա՛ն գործ ունիմ և զբաղում: Չտեսնէի՞ անգամ մը քրոջս եկեղեցին, չհամբուրէի՞ անգամ մը սուրբ սեղանը երթալէս առաջ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Վաղը օր չէ՞ր :

ԻՇԽԱՆԸ — Վա՞ղը . բայց ես այս իրիկունն մեկնելու
եմ ծամաքարերդէն :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ի՞նչ . հիմա նորէն մտադիր ես՝
ծովն անցնի՞ս :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Աստուած չեն փորձեր, իշ-
խա՛ն :

ԻՇԽԱՆԸ — Քաւ լիցի : Դեռ քանի ժամ ունինք . յոյս
ունիմ ծովը կը մեղմի :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Եթէ քեզի չես խնայեր, պէտք է
խնայես զաւակդ :

ԻՇԽԱՆԸ — Աղջիկս քա՛ջ է : Քիչիկ մը վախցաւ,
քիչիկ մըն ալ ձեր Սեւանի ջուրէն կուլ տաւ,
բան չկա, երիտասարդութիւն է, կ'անցնի :
Բայց ինչ որ այսօր տեսաւ ու ապրեցաւ, ա՛յ,
ատիկա չի անցնիր : Չէ՞ որ իր պատանեկան յի-
շատակներուն ահեղ փոթորիկ մը նւիրեցի :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Կեանքի հետ չեն խաղար,
իշխա՛ն :

ԻՇԽԱՆԸ — Ատիկա ըսողը դո՞ւն ես, ծերո՛ւկ : Այն-
քա՛ն երկար ես ապրեր, որ մոռցեր ես, թէ
կեանքը ինքը խաղ մըն է միայն :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Կեանքը խաչ մըն է, որ-
դի՛ս, որ պիտի կրենք մեր ուսին, մինչև Տէրը
կանչէ մեզի : Տիրամայրը խնայեց քեզի այս
անգամ, բայց այդ մեղքը միւս անգամ չկըրկ-
նես :

ԻՇԽԱՆԸ — Եւ շնորհակալ եմ իրմէն, հա՛յր-սուրբ,
կ'աշխատիմ պարտքի տակ չմնամ : Եւ հիմա որ
ուխտի եմ եկեր իր տաճարը, չէի ուզեր եկած

ըլլամ պարապ ձեռքերով: Կը նիւրեմ Տիրամօր
այս տաճարին կաղնի դուռ մը բարձրաքանդակ,
այլև վարագոյր մը աւադ խորանին, որ պիտի
ըլլա թաւիչ ու ոսկենկար:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Օրհնեալ ըլլաս: Ձեր ցեղի
անունը անջինջ պիտի մնա այս պատերէն:

ԻՇԽԱՆԸ — Նաեւ պատուիրեր եմ իմ գործակալիս,
ամեն տարի, քանի շէն է իմ տունս, սասը չափ
սպիտակ ցորեն զրկւի իմ կալերէս ձեր անա-
պատը: Վայելքը ձեզի, ձեր սուրբ աղօթքը ծը-
նողներու ու զաւակներու:

ՁԱՅՆԵՐ — (Խառն) Աստուած օրհնէ ձեր ծնողներուն
յիշատակը: Շէն մնա ձեր կալն ու այգին: Աստ-
ուած պահէ ձեր զաւակները: Աստուած աւելցնէ
ձեր ինչքն ու ստացւածքը:

ԻՇԽԱՆԸ — Իսկ հիմա... (Վանահօրը) Ո՞ւր է արե-
ղան:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Իսկո՛յն, իշխա՛ն, ետեւէն մարդ
եմ զրկեր: Ա՛յ, արդէ՛ն:

4

Կը մտնէ Աբեղան Սիմոն վանականի ու դպիրի
մը ընկերակցութեամբը: Աբեղան մտայլ է, դէմքը
անշարժ աչքերը միշտ գետին. տեսակ մը անկամփ:

ԻՇԽԱՆԸ — (Քիչ մը դիտելէն ետքը) Ի՞նչ գեղեցիկ
տղա ես դուն և ի՞նչ երիտասարդ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Միաբանութեանս մէջ կրտսերն է,
իշխա՛ն:

ԻՇԽԱՆԸ — Է՛, վրադ պիտի չըլլար այդ սև վերար-

կուն և ես գիտէի իմ ընելիքս : Քեզի կուտայի իմ տակիս նժոյգը, կու տայի քեզի, ա՛յ, իմ սեփական սուրս, որ երեսուն տարի ծառայեր է ինձի հաւատարիմ, և կ'առնէի քեզի իմ պալատս, իբրեւ իմ հարազատ որդիս : Իմ սև նըժոյգս քու այդ կերպարանքիդ աղւո՛ր պիտի վայլէր, իսկ ձեռքդ, կը տեսնեմ, շուտով պիտի սորվէր սուրիս : Ձիս ու սուրս թէ հերիք չեկաւ, կու տայի քեզի եւ աղջիկս...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Իշխա՛ն :

ԻՇԽԱՆԸ — ... Որուն կեանքը այսօր ազատեցիր : Անիկա արդէն քունը կ'ըլլար ըստ օրինի : Դուրսը աշխարհին մէջ՝ ով ինչ վերցուց, վերցո՛ւց :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Իշխա՛ն :

ԻՇԽԱՆԸ — Գիտե՛մ, գիտե՛մ, այս սուրբ մենաստանին մէջ այս խօսքերուն տեղը չէ : Բայց ի՞նչ ընեմ, կ'ուզէի բան մը տամ, կ'ուզէի բան մը ընեմ, կ'ուզէի բանով մը երախտագէտ ըլլամ այս անձնէր, այս քաջ կտրիճին : Ափսո՛ս, այդ սև վերարկուն կը կաշկանդէ իմ թեւերս : (Մօտենալով արեղային) Տղա՛ս, քու իշխանդ քու առջեւդ շատ աղքատ է ու շատ անզօր քեզի փոխարէն մը ընելու. ինչ որ ըսել կրնամ՝ հոս ներելի չէ, ինչ որ տալ կրնամ՝ քեզի պէտքը չէ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Մեզի պէտք է քու ու զաւակիդ երկար արեւը :

ԻՇԽԱՆԸ — Աղէ՛կ. ես քեզի պարտական մնացի, աղւոր զգացում չէ. ես սովոր չեմ եղեր պարտական մնալու : Ինչ եւ է. տո՛ւր ձեռքդ. տե՛ս իմինս, ասիկա երբէք տկար չէ եղած մեր թըշ-

նամիններուն դէմ ու երբէք ալ անարդար գործ չէ տեսած. արժանի է որ սեղմես այդ քու ձեռքովդ, որ այսօր ազատեց աղջիկս ալիքներէն: (Պինդ կը սեղմէ արեղային ձեռքը): Մտնե՛նք, վանահայր, տաճարին ներսը:

Իշխանը, վանահայրը, հետեւորդները եւ վանակաճեմերէն շատերը կը մտնեն եկեղեցի:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Կամաց մը բռնելով Արեղայի թուէն) **Երթա՛նք, մենք ալ երթա՛նք ու քիչ մը հանգստացիր:** Դեռ տժգոյն ես բոլորովին և կը զգամ մարմինդ, որ դեռ կը դողա:

Կէս մը գրկած կը տանի դուրս:

5

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Մօտենալով Ադամ վանակաճեմին, խորհրդաւոր կերպով) **Հիմա ո՞րքան ժամանակ պէտք է ապաշխարէ արեղան, որ տաճարին մուտքը նորէն բացւի նրա համար:**

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ապաշխարէ՞. ինչո՞ւ համար:

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — Չէ՞ որ ձեռք է տւեր կնկա:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Բայց... բայց այս տեսակ դէպք...

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ատիկա միւսնոյնն է, մեղքը մեղք է միշտ: (Աւելի խորհրդաւոր) **Ես տեսա, երբ իրարու փաթթւած դուրս ելան ալիքներուն մէջէն: Իշխանին մարդիկը գրեթէ բռնի խլեցին աղջիկը անոր թեւերուն մէջէն:**

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Զայրոյթով) **Անմիտ բաներ կը խօսիս:**

Գ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԱՐԵՂԱՅԻ ԽՈՒՑԸ . ԳԻՇԵՐ

Ցած ու փոքր սենեակ մը, պատերը անկան քար: Ճակատը տախտակէ պարզ մահնակալ, վրան փուած է փոստ մը, չոր ու կարծր բարձ մը, իսկ կոշտ ծածկոցը կիսովին ինկած է գետին:

Սենեակի մէջտեղը հին կարպետի կտորի մը վըրա ցածիկ ու լայն գրակալը, գրակալի վրան ալ մեծ ու բաց ձեռագիր մը:

Սենեակի մէկ կողմը փայտէ կոպիտ սեղան մը, վրան փայտէ սեւ խաչ մը, կաւէ փարչ մը և իւզի նրագը, որ կը պլպլա: Միւս կողմը սենեակի մուտքըն է:

Մահնակալին գլուխը պատէն կախուած է Արեղայի վերաբերման:

I

Արեղան նստած է մահնակալի ծայրը, ձեռքերը կրծքին ծալած եւ աչքերը շեւտ յառած գետին: Անոր ինքն փայտէ ցած աթոռակի մը վրա նստած է կոյր վանականը, շիտակ, անեարժ, երկու ձեռքը գաւազանին ու գլուխը բարձր պահած:

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ո՞ւր են մտքերդ, արեղա՛ :
ԱԲԵՂԱՆ — (Կը ցնցւի ու կը բարձրացնէ գլուխը) :
ԿՈՅՐԸ — Նորէ՞ն, նորէ՞ն :

ԱԲԵՂԱՆ — Այո՛, այո՛, մեղք է, գիտե՛մ, մեծ
մեղք : Ո՛չ, ա՛լ չեմ մտածելու, ալ պէտք չէ
մտածեմ . երբէ՛ք, երբէ՛ք . պէտք է ջնջեմ գըլ-
խէս այսօր, բոլորը, բոլորը, ծովը, հովը,
լաստ, ալիք... ա՛խ, այդ ալիքները... (Յան-
կարծ վեր կը թռչի թափով) Բայց ի՞նչ հրաշա-
լի բան է եղեր կուրծքը անոնց հետ, երբ անոնք
իրենց լոյծ կուրծքը դէմ կու տան քեզի, երբ ի-
րենց փրփուրը կը զարնեն երեսիդ ու աչքե-
րուդ, որ կուրցընեն քեզի . մէկը կը ցատկէ ու
սիդ, միւսը կը դալարի լանջիդ . մէկը կը հրէ,
միւսը կը քաշէ, կը ճնշէ . ու բոլորը, բոլորը
ընկճել կ'ուզեն քեզի . իսկ դուն միշտ երեսին,
անոնց ելեւէջքին հետ կը տարուբերիս՝ բազկիդ
զարկերուն տակ անոնց բոլոր ճիգերը յաղթա-
հարելով . ա՛, այդ կուր... .

ԿՈՅՐԸ — Կուրը կեանքի համար է, արեղա՛, հոս
անապատ է :

ԱԲԵՂԱՆ — (Կոտրւած) Այո՛ . անապատ : Մեղա՛
քեզ, Աստուած իմ, մեղա :

ԿՈՅՐԸ — Զգո՛ւչ : Լաւ հսկէ ինքզինքդ, արեղա, ա-
ղօթէ՛

ԱԲԵՂԱՆ — (Խաչիմ առջեւ ծուկը իջնելով) Ես կոր-
սըլած մեղաւոր մըն եմ, փրկէ ինձի, տէ՛ր . ես
ինկած յանցաւոր մըն եմ, օգնէ ինձի, Տէ՛ր,
մեղքի մէջ խեղդող մըն եմ, բռնէ ձեռքէս,
Տէ՛ր : Տե՛ս, մեղքի ծովուն մէջ... մեղքի ծո-
վուն մէջ ... ծովուն... ծովուն ... (Երկու

ձեռնով դէմքը բռնած կ'ելնէ ստֆի) :

ԿՈՅՐԸ — Ըսէ՛, ըսէ՛ :

ԱՖԵՂԱՆ — (Յանկարծ դէմքը կը բանա ու շեշտ կը ցայի անոր արձանի նման անշարժ դէմքին) :

ԿՈՅՐԸ — Ըսէ՛, ըսէ՛ :

ԱՖԵՂԱՆ — Ըսե՞՛մ... Ի՞նչը :

ԿՈՅՐԸ — Ա՛ն, ինչ որ հոտ խո՛րքը · խո՛րքը :

ԱՖԵՂԱՆ — Խո՛րքը, խո՛րքը...

ԿՈՅՐԸ — Ըսէ՛, ըսէ՛ :

ԱՖԵՂԱՆ — Ո՞վ կրնա տեսներ այդքան խորքերը, ո՞վ կրնա ըսեր այդքան խորքերը :

ԿՈՅՐԸ — Իսկ ես կը տեսնե՛մ, ես կ'ըսեմ :

ԱՖԵՂԱՆ — Դո՞ւն · կո՛յր : (Երգիծանքով) Հապա ըսէ՛, նայի՛մ, ինչ որ կը տեսնես :

ԿՈՅՐԸ — (Հատիկ հատիկ) Լաստին վրա, երբ ձեռքիդ թին ջուրը կը պատուէր, ո՞վ էր հոգիիդ մէջ :

ԱՖԵՂԱՆ — (Վախցած) Լռէ՛ :

ԿՈՅՐԸ — Որո՞ւն համար այնպէս կը թափրուտար սիրտդ, չրթունքիդ ի՞նչ բառ էր փակած, երբ շուրջդ ամենքը Աստուած կը կանչէին, երբ դէմդ փոթորիկն էր, որ կը ծառանար :

ԱՖԵՂԱՆ — (Սարսափահար) Երհէ՛կ բաց ըլլային աչքերդ, որ չտեսնէիր, չտեսնէիր...

ԿՈՅՐԸ — Երբ բոլոր հայեացքները երկինք էին վերացած, երբ ամենքը կ'սպասէին վերին օգնութեան, ո՞ւր էին սեւեռած քո՛ւ աչքերդ, ո՞վ էր ան, որուն առջեւը հողիդ ծունր էր իջած :

ԱՖԵՂԱՆ — Լռէ՛, ըսէ՛ · դուն իրաւունք չունիս ամեն բան տեսնելու · կարելի չէ ամեն բան տեսնել :

ԿՈՅՐԸ — (Անուգոֆ) Ըսէ՛, ի՞նչ էր ուզածդ, ի՞նչ կը
փրնտըռէիր :

ԱՖԵՂԱՆ — (Ազերսով) Չգիտեմ, ոչինչ չգիտեմ՝
հերի՛ք է :

ԿՈՅՐԸ — Իսկ ծովուն մէջ, երբ ա՛ն օձի մը պէս վը-
զիդ փաթթւած, մարմինը մարմնիդ, շունչը
չունչիդ, երբ դուն ամեն ինչ մոռցած ալիքները
կը պատռէիր, ըսէ՛, նորէ՞ն չգիտես, թէ ինչ
կ՛ուզէիր :

ԱՖԵՂԱՆ — (Երագկոտ) Ո՛չ, կը յիշեմ : Կը յիշեմ,
ամբողջ էութեամբս կը ցանկայի՝ որ ալ վերջ
չունենար այդ կռիւը, ալ վերջ չունենար այդ
թաց ճամբան, ալ վերջ չունենար այդ վայր-
կեանը :

ԿՈՅՐԸ — Ամբարի՛ չտ :

ԱՖԵՂԱՆ — (Խորտակւած) Բայց ունեցաւ իր վեր-
ջը :

ԿՈՅՐԸ — Ու հասար ափը : Եւ երբ առին քու բեռդ
թեւերէդ ու դուն ուժասպառ ինկար աւազին,
արդէն դիակ մըն էիր անկենդան :

ԱՖԵՂԱՆ — Ճշմարի՛տ է . ինծի այդպէս զգացի :

ԿՈՅՐԸ — Դիակ մըն ես դուն և հիմա : Մարմին մը,
ուրկէ ելեր է Աստծու շունչը :

ԱՖԵՂԱՆ — Ա՛խ, Աստուա՛ծ իմ, կորուսի հոգիս :

ԿՈՅՐԸ — (Ոտքի ելնելով) Ինկի՛ր գետին ու կոծէ՛ .
քուրճ հագիր ու ապաշխարէ՛ . իսկ ամենէն ա-
ռաջ զնա՛ իսկոյն վանահօր մօտ ու խոստովա-
նէ՛ :

ԱՖԵՂԱՆ — Խոստովանի՞մ, վանահօ՞րը, ի՞նչ, ին-
չո՞ւ : Ա՛, ամե՛ն, ամեն բան, բայց այդ մէկը

երբէ՛ք: Երբէ՛ք: Եւ դուն ալ, հայր-սուրբ,
չըլլա, թէ...

ԿՈՅՐԸ — Ես կոյր եմ, խուլ ու համր. բայց գնա՛
ինքդ վանահօր մօտ ու ինքնակամ խոստովանէ՛:

ԱԲԵՂԱՆ — (Կտրուկ) Վանահօրը երբէ՛ք:

ԿՈՅՐԸ — Կը վախնա՞ս:

ԱԲԵՂԱՆ — Ո՛չ: Բայց ... բայց...

ԿՈՅՐԸ — Ի հա՛րկէ. դուն կ'ուզէիր պահես թա-
քուն սրտիդ մէկ հեռաւոր խորչին մէջ քու այդ
փոքրիկ նոր սրբութիւնդ, պահես և երկրպա-
գես ծածուկ:

ԱԲԵՂԱՆ — Գթա՛, գթա՛ ինծի, անողո՛ք:

ԿՈՅՐԸ — Իսկ դուն քեզի կը գթա՞ս, կռապա՛շտ:
Յիչէ՛ պատւիրանը. «Մի՛ եղիցին քեզ այլ Աստ-
ւածք բաց յինէն»:

ԱԲԵՂԱՆ — (Կակազելով) Մի՛ եղիցին... մի՛ եղի-
ցի՛ն...

ԿՈՅՐԸ — (Շեւտելով) «Մի՛ արասցես քեզ կուռս
ըստ ամենայն նմանութեան որ ինչ յերկինս ի
վեր է և որ ինչ յերկրի ի խոնարհ և որ ինչ ի
ջուրս ի ներքոյ երկրի...»

ԱԲԵՂԱՆ — (Դողդոջ) Եւ որ ինչ ի ջուրս ի ներքոյ
երկրի:

ԿՈՅՐԸ — (Կամաց-կամաց երթալով դուռը) «Զի ես
եմ տէր Աստւած քո, Աստւած նախանձոտ, որ
հատուցանեմ զմեղս յերիս և ի չորիս...»
(դուրս):

2

ԱԲԵՂԱՆ — (Կ'երթա ծուկի կու գա խաչելութեան

առջեւը բազկատարած ու ջերմեռանդ) «Կեցո՛ր
զիս, Աստուած, դի հասին ջուրք յանձն իմ, ընկ-
լայ ես ի խորս անդնդոց, ուր ոչ գոյ ինձ հան-
գիստ: Եկի ես ի խորս... ի խորս... ծովու...
եւ շրջանք... ընկզմեցին զիս...» (Քիչ-քիչ կը
թուլնա, կը նստի ծունկերուն եւ գլուխը կը կա-
խէ կրծքին:

3

Խաչն ու սեղանը կամաց կ'ըսկսի մեռւապա-
տիլ, ամեն ինչ կը խառնի իրարու, և այդ մեռւի
ֆօնին վրա հետգիտէ կը պարզի աղջկան կերպա-
րանքը: Ամբողջապէս սպիտակ հագած, հագուստը
պարզ, նուրբ ու ձիգ, կարծես ջրէն հանած. մազե-
րը արձակ, խոնար ու վրան մէկ-երկու թել ծովու
խոտ:

Արեղան թեթեւ մը գլուխը կը բարձրացնէ, յան-
կարծ կը տեսնէ ու սարսափահար կը ցատկէ ոտքի:

ԱԲԵՂԱՆ — (Ետ-ետ երթալով) **Դո՞ւն... դո՞ւն...**

ԱՂՋԻԿԸ — **Այո՛, ե՛ս. միթէ չէ՛ր սպասեր:**

ԱԲԵՂԱՆ — **Աստուած իմ:**

ԱՂՋԻԿԸ — **Մինա՞կ ես:**

ԱԲԵՂԱՆ — **Ես... ես մինակ եմ մի՛շտ:**

ԱՂՋԻԿԸ — **Ա՛յ. եկա քեզի ընկեր. և եկա այսպէս
կէս գիշերին, որ մինակ ըլլանք ես ու դուն:
դո՛ւն, իմ քաջս, իմ արեւս, իմ լուղորդս...**

ԱԲԵՂԱՆ — **Հերի՛ք է:**

ԱՂՋԻԿԸ — **Ինչո՞ւ: Չէ՞ որ ես քեզմով է, որ հիմա
կ'ապրիմ, չէ՛ որ դո՛ւն նորէն կեանքս տւիր**

ինծի. եւ ի՞նչ քաղցր է այդ կեանքը, որ դուն
տւիր ինծի: Այս քանի՛, քանի՛ տարի եմ ապրեր
եմ ես, ամբողջ տասնըեօթը տարի, և ես չգի-
տէի, բնաւ չգիտէի, որ չէի ապրեր: Մի՞տքդ է
ցերեկը, հո՛ն, ալիքներուն մէջ նայէ՛, մազերս
խոնաւ են դեռ, բռնէ՛, բռնէ՛, շօշափէ՛:

ԱԲԵՂԱՆ — (Ետ-ետ կ'երթա յափշտակւած՝ աղջկան
նայելով):

ԱՂՋԻԿԸ — Բայց գիտե՞ս դուն ինչ ուժեղ թեւեր
ունիս և ինչպէ՛ս ճկուն. իսկ ես դեռ այնպէս
յուզւած եմ, դեռ այնպէս յոգնած (Կ'ուզէ նրա-
տի Արեղայի անկողնին):

ԱԲԵՂԱՆ — (Արգիլել ուզելով) Օրիորդ:

ԱՂՋԻԿԸ — (Կը նստի անկողնին ծայրը) Ես օրիորդ
եմ ծառաներու համար, ես օրիորդ եմ մեր հը-
պատակներուն համար. իմ տէրս ինծի այլ կերպ
պիտի կանչէ:

ԱԲԵՂԱՆ — Սեղա՛:

ԱՂՋԻԿԸ — Վա՛յ, դուն գիտե՛ս անունս:

ԱԲԵՂԱՆ — Հայրդ քեզի այդպէս կանչեց:

ԱՂՋԻԿԸ — Այո՛, Սեղա է անունս: Իսկ ի՞նչ է քու
անունդ:

ԱԲԵՂԱՆ — Ինծի արեղա կը կանչեն:

ԱՂՋԻԿԸ — Իսկ առա՞ջ, առա՞ջ, երբ դուն աշխարհն
էիր դեռ ու աշխարհինը:

ԱԲԵՂԱՆ — Իմ աշխարհքս վանքն է եղեր միշտ,
քանի խելքս կը հասնի:

ԱՂՋԻԿԸ — Ասիկա՞: Ա՛, ի՞նչ սառն է հոս, ինչպէ՛ս
կը մըսիմ:

ԱԲԵՂԱՆ — Կը մըսի՞ս:

ԱՂՋԻԿԸ — Բան մը տուր վրաս, որ հոգիս տաքնա :

ԱԲԵՂԱՆ — Ես ոչինչ չունիմ :

ԱՂՋԻԿԸ — (Առանց գլուխը դարձնելու, ետեւը պատէն կախուած վերարկուն մատնանիւ ընելով)
Ա՛յ :

ԱԲԵՂԱՆ — Վերարկո՞ւս :

ԱՂՋԻԿԸ — Ինչպէ՛ս կը մըսիմ :

ԱԲԵՂԱՆ — Վերարկո՞ւս :

ԱՂՋԻԿԸ — Կը վարանի՛ս : Բայց չվարանեցար կեանքդ ինձի տալու, չվարանեցար, երբ ետեւէս կատաղած ալիքներուն մէջը նետեցիր քեզի :

ԱԲԵՂԱՆ — Ո՛չ, չվարանեցա : Ան ուրիշ էր :

ԱՂՋԻԿԸ — Այո՛, ան ուրիշ էր : Հոն կռիւ էր ու փոթորիկ, իսկ հոս լուռ է ու խաղաղ, ինչպէս գերեզման : Ա՛, ի՞նչ սառն է հոս, ինչպէ՛ս կը մըսիմ : (Կ'ելնէ ոտքի) :

ԱԲԵՂԱՆ — (Կը վագէ դէպի վերարկուն, ձեռքը կ'երկարէ ու նորէն վարանած կանգ կառնէ :)

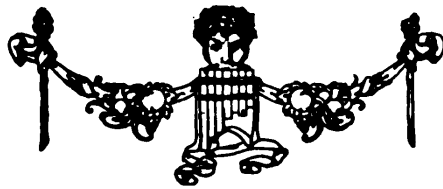
ԱՂՋԻԿԸ — (Խնդրանքով) Բե՛ր, բե՛ր...

Արեղան յանկարծ կը խլէ վերարկուն ու կը դառնա դէպի աղջիկը, որ արդէն աներեւոյթ է եղած : Արեղան կը մնա փարսցած, վերարկուն բռնած ձեռքը, առաջ պարզած :

4

Դուրսէն կը լսի ժամկոչին ձայնը, որ մելամաղձաւ ու միալար երգով մը ժամ կը կանչէ : Ձայնը հետզհետէ կը մօտենա : Արեղայի ձեռքէն կ'իյնա վերարկուն :

ԱՌԵՂԱՆ — (Շրթունքներուն մէջէն) Յիսուս ...
 (Կ'ուզէ նորէն չոքի խաչին դէմը, ու խելառի
 պէս ետ կը ցատկէ): Ո՛չ, ո՛չ: Եթէ յանկարծ
 նորէն երեւնա ... (Դէմքը կը շրջէ անկողնին
 կողմը) Ա՛խ, Աստուածս երես դարձուց ինծմէ:
 (Հեծկլտանալով կ'իյնա մահնակալին ոտքը ու
 դէմքը կը թաղէ անկողնին մէջ:)
 Դուրսէն կը լսի միւս ժամկոչին երգը, որ հե-
 տըզհետէ հեռու ու հեռու, կը թուլնա, կը մւաղի
 ու կը հալի:

Երկրորդ Արար

Ա. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԱՂԲԻԻՐԻ ԳԼՈՒԽԸ

ՀԻՆԱԽՈՒՐՑ ՎԻԹԽԱՐԻ ԾԱՌԻ ՄԸ ՍՏԻԵՐԻՆ ՏԱԿ

Ծերունի վանականը նստած է ծառին տակը փայտէ նստարանին ու փուն կ'երեւա : Ազրիւրին մօտիկ խմբւած են Ղազար, Մովսէս, Դաւիթ ու Զաֆարիա վանականները և տիրացուն . կը խօսին փրսփրսուփով ու անհանգիստ : Անոնց փոքր կեցած է Արեղան աչքերը գետին ու կը լսէ :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Իրա՞ւ, նորէ՞ն :

ՏԻՐԱՑՈՒՆ — Ցատկեր է անկողնին վրա, նստեր է կոկորդին ու սկսեր է խեղդելու :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Յիսուս-Քրիստոս :

ՏԻՐԱՑՈՒՆ — Խեղճը հազիւ է շունչը ազատեր :

ԴԱՎԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ի՞նչ հակառակեր է չարը հայր Բարսեղին, աս քանի՞երրորդ անգամն է :

ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ի՞նչ կերպարանքով է եղեր :

ՏԻՐԱՑՈՒՆ — Զգիտե՛մ : Ըսաւ միայն, որ ծծումբի ծուխին պէս բարձրացեր է ու առաստաղի գե-

րաններուն մէջէն կորսւեր է դուրս :
ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Անիծւա՛ծը : Նզովլի ինքն
ալ, իր կերպարանքն ալ :
ՏԻՐԱՑՈՒՆ — Ա՛, սարսափելի է . ազատում չկա իր
ճանկերէն :

ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Գիշերները մինչեւ 'չնայիմ
անկողնիս տակն ու ետեւը՝ ես երբէք պառկիլ
չեմ կրնար :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ես ալ : Անցած իրիկուն մըտ-
նեմ խուցս ու ի՛նչ տեսնեմ Վ գորչ սաւանին մէջ
փաթթւած կնկան մը պէս կըկըզեր է անկիւնը .
լեղիս պատռեցաւ . իսկոյն խաչ հանեցի, անե-
րեւութացաւ :

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — Հա՛, այդ նզովից-արմատնե-
րը կու գան կնկա կերպարանքով . կու գան խըմ-
բերով ու ալ ինչե՛ր ըսես չեն ըներ, ի՞նչ խայ-
տառակութիւններ, ի՞նչ գայթակղութիւն . . .

ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆ — Իսկ ինծի կ'երեւնան միշտ
մեր գիւղացիներու կերպարանքովը : Գինեպան
Ուսեփը, մեր դրացի Գափօն, չըւի փըչող կոյր
Ակորը, տհոլ զարնող Մինասը : Կու գան կը հա-
ւաքւին գլխուս, ձեռքերնին գինի, օղի, ուտե-
լիքներ, խորոված : Խաշուի անմահական հոտը
կը լեցնէ խուցս, կարծես ամբողջ բակը լեցւեր
են ու մատաղ կ'եփեն : Ալ ի՞նչ հրամմէներ,
ի՞նչ խնդիր, ի՞նչ համոզել, որ անպատճառ
ուտեմ : Եւ մինչեւ Տիրամօր անունը չը տամ,
չեն քնանար չիք-դառնալիքները :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Պատիժ է, պատիժ : Ինչո՞ւ
կը տանջես մեզի, Փրկի՛չ :

ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆ — Հակառակի պէս ալ, կարծես, մտքէս կը գողնան Տիրամօր անունը. կը փրնտըռեմ, կը փրնտըռեմ, հա', հա', լեզւիս ծայրն է, բայց չեմ կրնար ըսեր՝ «Սուրբ կոյս Մարիամ» :

ՏԻՐԱՑՈՒՆ — Ա՛խ, ո՞ւր փախչի մարդ այդ դարչելիներուն ձեռքէն : Ո՞ւր կը փախչիս, ի՞նչպէս փախչիս :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Եւ ի՞նչ կ'ուզեն մեզմէ. եւ անպատճառ մեզմէ' :

ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Անապատ եկողը եկեր է սատանայէն փորձելու, ինչպէս որ ինքը Տէրն մեր Յիսուս-Քրիստոս :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Յիսուս-Քրիստոս ըլլա մեր զօրավիգը :

ԽՈՒՄԲԸ — Յիսո՛ւս-Քրիստոս :

ՏԻՐԱՑՈՒՆ — Եւ ամէն տեղ են, ամեն տեղ, ուր ալ որ երթաս : Ա՛յ, ի՞նչ գիտէք, որ հիմա մէկը նստած չէ հո՛ս, մեր ետեւը (Տեղը կը փոխէ :) Կամ հո՛ն, քարափի ծերպերուն մէջը, կամ մեր վրան, ա՛յ, սաղարթներուն մութին մէջ : Կը տեսնէ՞ք... կը տեսնէ՞ք... մէկը հոն ան մութին խորքը... կը շարժւի. մէկն ալ հո՛ս, ա՛յ, աղբիւրին ակնէն. նայէ՛, նայէ՛, ինտո՛ր կը քրքլա... (Սարսափած ետ-ետ փաւելով ազրիւրէն) Յիսո՛ւս-Քրիստոս, Յիսո՛ւս-Քրիստոս : (Դէմ-դէմի կու գա վաճառոր հետ) :

2

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խոժոռ) Ի՞նչ կա, ինչո՞ւ ես վախ-

ցեր, տիրացո՛ւ :

ՏԻՐԱՑՈՒ — Հա՛յր-սուրբ... : (Կ'իյնա վանահօր
նստեք) :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Վանահա՛յր, չարը հանգիստ
չի տար մեզի :

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ուժեղ է խարդաւանանքը չա-
րին :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Զգւանքով) Դեռ միշտ այդ հին
դեւէն կը խօսիք ինծի : (Բարկացած) Ոտքի ե-
լի՛ր, տիրացո՛ւ :

ՏԻՐԱՑՈՒՆ — (Դէմքը ծածկած կ'ելնէ նստի) :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Քիչ մը լուռ կը նայի անոր, վերջը
միւսներուն ու հատիկ-հատիկ) **Չարէն թող**
վախնա ան, ով չէ տիրեր իր մարմնին ու բը-
նազդներուն . սատանային իշխանութիւնը բը-
նազդներու վրա է միայն :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Իսկ ան ո՞վ է, վանահայր,
որ տիրեր է իր մարմնին ու բնազդներուն :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Հպարտ) Ա՛ն, ով եկեր է այս ա-
նապատը, ծերունի՛ :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Մենք մարդ ենք ամենքս
ալ, վանահա՛յր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ո՛չ, հա՛յր-սուրբ . ով եկեր է հոս
ինծի հետ իմ անապատս, պէտք է աւելի վեր
ըլլա, քան մարդը : Իսկ չարէն թող վախնա ան,
ով չէ կտրեր իր բոլոր շղթաները աշխարհքին
հետ, իր անցեալին հետ, իր յուշերուն հետ,
իր վշտերուն, իր ուրախութիւններուն :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Իսկ ան ո՞վ է, վանահա՛յր,
որ կրցեր է կտրել այդ բոլոր շղթաները :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Հպարտ) Ա՛ն, ով եկեր է այս ա-
նապատը, ծերունի՛ :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆ — Մենք մարդ ենք ամենքս
ալ, վանահա՛յր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ով մարդ է ու միայն մարդ՝ անի-
կա աշխարհինն է ու թող դառնա աշխարհին.
ահա՛ պատրաստ է հայր Անտոնին լաստը : Ես
չկանչեցի ձեզի հոս, որ հաւաքւիք ու դեւերէն
սարսափիք : (Ոգեւորւած կը քարճացնէ կրթ-
քէն կախւած պարզ խաչը) Հո՛ս Տիրոջ խաչն է,
հոս դեւեր չկան :

ԲՈՂՈՐԸ — (Ձերմեռանդ խաչ կը հանեն) :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հոս կրքեր չը կան, հոս բնագոյներ
չը կան, հոս սուրբ-հոգին է միայն, հոս մի՛տքն
է միայն, վեր խոյացող միտքը դէպի ճշմար-
տութիւնը, դէպի Աստուած : Այս մէկը աղէ՛կ
հասկըցէք ու սատանաները թողէք աշխարհին :
Դէ՛, երթաք խաղաղութեամբ և Տէրը ըլլա ձե-
զի բոլորիդ հետ :

ԲՈՂՈՐԸ — Աձէ՛ն : (Կը ցրւին) :

3

Վանահայրը կեցած է մինակ, կը նայի անոնց
ետեւէն տխուր գլուխը շարժելով, երբ քովէն կա-
մաց մը կը մտնեց Արեղան, կը ծռի, զգուց կը քարճ
բացընէ Վանահօր փէշը ու կը համբուրէ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Թանկարժ կ'ըզգա ու կը դառնայ
ետ) Ի՞նչ կ'ընես, որդի՛ս, ի՞նչ կ'ընես :

ԱԲԵՂԱՆ — Հա՛յր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ի՞նչ կ'ուզես, որդի՛ս, ի՞նչ ունիս :

35

ԱԲԵՂԱՆ — Որքա՛ն բարձր ես դուն, հա՛յր . որքա՛ն,
որքա՛ն բարձր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Բարձր կը ձգտինք մենք բոլորս,
որդեա՛կ :

ԱԲԵՂԱՆ — (Արհամարհոտ) Ա՛, բոլորս : Քու ճայ-
նըդ ինձի կարծես երկնքէն կու գայ . հեռուէ՛ն,
հեռուէ՛ն, վերէն : Է՛, մենք բոլորս : Քանի
խելքս կը հասնի՝ եղեր եմ քու թելիդ տակը,
քու խրատներուդ, քու օրինակիդ, և եղաւ ժա-
մանակ մը, երբ կարծեցի, թէ ե՛ս ալ հասնելու
եմ այդ բարձունքները . . .

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Իսկ հիմա՞, որդի՛ս :

ԱԲԵՂԱՆ — Հիմա . . . հիմա . . . (Կտրուկ) Ես քու
որոնած վերիններէն չեմ, հա՛յր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ինչե՛ր կը խօսիս, տղա՛ս, կը բամ-
բասես ինքդ քեզի . դո՛ւն, իմ ընտրեալս . դո՛ւն,
որ այս ամենուն մէջ ամենէն աւելի վեր սաւառ-
նողն ես եղեր :

ԱԲԵՂԱՆ — Սաւառնո՛ղը . . . գուցէ՛, երբ թեւերս
ազատ էին ու թեթեւ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Է՛, հիմա ի՞նչ եղան թեւերդ :

ԱԲԵՂԱՆ — Հիմա . . . հիմա թեւերս թրջւեցան,
հա՛յր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Թրջւեցա՞ն :

ԱԲԵՂԱՆ — (Խորհրդաւոր ու մօտեցալով) Հիմա ե՛ս
ալ կը վախնամ, հա՛յր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Կը վախնա՞ս, դո՛ւն ալ, սատա-
նայէ՞ն :

ԱԲԵՂԱՆ — Սատանա՞ . ո՛չ . ո՛չ սատանայէն :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հապա՞ :

ԱՐԵՂԱՆ — Ես... ես կը վախնամ... ծովէն:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ծովէն:

ԱՐԵՂԱՆ — Ծովէն: Հոն ալիքներ կան, փոթորիկ
և՛ յուզում, և՛ կռիւ և՛ ... և... ամեն ինչ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Կը հասկընամ, որդեա՛կս. անցած
օրւան դէպքը ցընցեր է հոգիդ. կ'անցնի. ի՞նչ
կապ քու ու ծովուն մէջ: Թարմ է սիրտդ, գթոտ
ու կարեկից. ու ազատեցիր քեզի նման մանուկ
էակ մը մահէն. օրհնեա՛լ ըլլաս:

ԱՐԵՂԱՆ — Բայց այդ օրէն, հա՛յր, ինծի կը թւի,
թէ ծովը... ծովը սիրտն է բնութեան:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Շեշտ կը դիտէ Արեղան ու քիչ մը
խիտտ) Դուն նայէ երկի՛նք, որդի՛. երկինքը
մի՛տքն է բնութեան, խո՛ր ու խաղաղ:

ԱՐԵՂԱՆ — Այո՛, խոր ու խաղաղ, երբ ծաւի պայ-
ծառ է երկինքը. իսկ իմ մտքերս աւելի կը նը-
մանին թխպոտ օրերուն, երբ հոն ալ ամեն բան
պղտոր է ու խառնակ: (Կտրուած) Ես քու որո-
նած վերիններէն չեմ, հա՛յր:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ատիկա ըսողը դո՛ւն ես, արեղա՛:
Դո՛ւն, որ իմ հպարտութիւնս ես եղեր, որուն
հոգին ես եմ խմորեր, որուն մէջ իմ ամենա-
թանկագին մտածումներս եմ դրեր, իմ սեփա-
կան հոգիս եմ դրեր, և որ ինծմէ ետքը իմ գոր-
ծիս շարունակողն է ըլլալու: Համեստութիւնը
ես կը սիրեմ, արեղա՛, բայց իմ ժառանգս եղո-
ղի մը բերնէն աւելի խոյանք դնեցող խօսքեր
կը սիրէի լսեմ:

ԱՐԵՂԱՆ — (Յանկարծ դէմքը ծածկելով ու հեծ-
կըլտալով) Ա՛խ, դուն դեռ չգիտես... դուն
դեռ չգիտես, հա՛յր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Բուրբուրի մայրաքաղաքի կ'ուղղուի և յանկարծ խիստ) *ինծի նայէ, տեսնե՛մ. նայէ աչքերո՛ւս :*

ԱԲԵՂԱՆ — (Կը հեկեկա) :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Մի՞թէ. մի՞թէ ճշմարիտ է կասկածս : Աբեղա՛, նայէ աչքերո՛ւս :

ԱԲԵՂԱՆ — (Կը հեկեկա) :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այսպէս թո՛ղ, այսպէս խեղճ... Դո՛ւն, որու հոգին ես որձաքարի պէս ամուր կը կարծէի, անարատ ու կոյս բացառիկ հոգի մը. ու գլուխդ հպարտ ցըցած վեր, դէպի երկինք, աշխարհքի ծովուն մէջ, ինչպէս իմ այս կոյս ու մենաւոր կղզիս այս ծովուն մէջ : Թըշուառակա՛ն խոնարհե՞լ կ'ուզես այդ գեղեցիկ, այդ հպարտ գլուխը ցած, այս ցածի ծովուն դէմ, այն վերերէն, ուր մեր Աստուածն է...

ԱԲԵՂԱՆ — Աստուած երեսը դարձուց ինձմէ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Լռէ՛, լռէ՛ : Այդպէս խախո՛ւտ, այդպէս ողորմելի՛... առաջին իսկ փորձու մի՞ն :

ԱԲԵՂԱՆ — (Ծուեր իջնելով) Հա՛յր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Ետ կը քաշուի) Ելի՛ր, ելի՛ր. ես քեզ շատ եմ տեսեր ծունկերուս քովը, բայց ո՛չ այդպէս, ո՛չ այդպէս : Ես քեզի այդպէս չեմ կրնար տեսներ : Ելի՛ր, ելի՛ր :

ԱԲԵՂԱՆ — (Կ'ելնէ ոտքի) :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Եւ հեռացի՛ր : Գնա՛, եղի՛ր նորէն այնպէ՛ս, ինչպէս որ էիր, ե՛տքը եկուր ինձի : Այնպէ՛ս, ինչպէս որ էիր, այնպէ՛ս, ինչպէս որ էիր... (Խօսքը կը կտրէ ու կը կենա անարժ ու խոժոռ) :

ԱՔԵՂԱՆ — (Լուռ ու գլխահակ կամաց կը հեռանա) :

4

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Աշխարհքը... աշխարհքն է, որ կ'ուզէ մտնէ կղզիս : Հո'ն սատանաները, հո'ս այդ աղջիկը... և արեղան... ի'մ արեղան... ա'յդ արեղան... Ո'չ, անկարելի է : (Դառնալով դէպի վեր, դէպի կղզիին գագաթը) է'յ, դո'ւն, դո'ւն, ի'նչպէս է քու անունդ, դո'ւն, ճերմակաւո'ր . ո'չ, աս պատահմունք մըն է միայն, չուրախանա'ս . դիպւա'ծ մը անցաւո'ր ու պատահական . չուրախանա'ս...

Բ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԺԱՅՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԾՈՎԱՓԻ ՄԸ ԿՏՈՐԸ

Ձախ կողմը սեպ-բարձր ֆարափ, աջ՝ ցրիւ ժայ-
նակոյտեր . մէջտեղը տափարակ աւազուտ, մակատը
ծովն է մինչեւ ժայռերուն ոտքը . խորքը սարերու
հեռանկար :

Պայծառ արեւ իրիկուն է : Ժայռերը, ծառերը,
ծովը եւ ամեն ինչ ողողած են արեւի մարինջ-կար-
միր բողբոլուն մէջ, որոնց գոյները ամբողջ տեսա-
րանի միջոցին թեթեւ մը կը փոփոխուին ու կը վառ-
ւին :

1

Քիչ մը ատեն տեսարանը պարապ է : Կը լսի
ազօրկներու տար քրքիջ ու ազմուկ : Աջ կողմի ցած-
լիկ ժայռերէն մէկուն վրա կերեւա Միգանուշ մը,
կը մայի աշխուժ բուրջը ու ետ դառնալով ձեռքերը
խոզովակածեւ կը դնէ բերնին ու ձայն կու տա .

ԱՌԱՋԻՆ ՄԻԳԱՆՈՒՇ ՀՕ՝Օ՝, ԿՕ՝Օ՝ :

Կից ժայռին կերեւա ուրիշ Միգանուշ մը, որ

ծիր ու թովում, ձեռքով կ'ընէ ու կը կանչէ դէպի
հեռուն .

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Ա'յս կողմը, ա'յս կողմը :

Ու երկուքն ալ ձեռք-ձեռքի թեթեւ մը կը ցատ-
կեն աւագուտիւ վրա :

Մինչ նոյն ժայտերու վրայէն ու ետեւէն ներս
կը թափուին հատ-հատ ու խմբով միգանուցները,
նուրբ ու թեթեւ, նկուն ու շարժուն . հագած են
բաց-կապոյտ կամ բաց-կանաչ՝ ցանցընւած փըր-
փուր գարդերով . բոլորն ալ հերարձակ նոյն գոյնի
ժապաւէններով : Կը ցատկեն, կը վագեն, կը նետ-
ւին . ծիծաղ, հրմշտուք :

Նոյն ժայտին ծայրը կ'երեւա Արեգան իր հա-
լածողներուն ձեռքէն փախչողի մը պէս : Ետեւէն ու-
րիշ միգանուցներ :

Արեգան կը նայի ժայռէն, կ'ըստապէ վար իջ-
նէ, կը գայթի ցած ու նստած կը մնա ժայռի ոտքին :
Ընդհանուր կայտառ քրքիջ ու զարթ իրարանցում :

Արեգան կամաց կ'ելնէ ինկած տեղէն մտայլ ու
շւար . եւ յուսահատ շարժումով մը ձեռքովը կը գո-
ցէ աչքերը :

Կը լռեն բոլորը ու կ'անցարժանան :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Կամաց կը մօտենայ Արե-
գային ու կը կանչէ ականջին) **Սե'ղա :**

ԱՖԵՂԱՆ — (Կը ցընցի ու անմիջապէս կը բանա աչ-
քերը : Ընդհանուր քրքիջ, որ իսկոյն կը գսպը-
ւի) :

ՄԻԳԱՆՈՒՇՆԵՐ — (Զանազան կողմերէ ու դիրքերէ

իրար արձագանգելով) Սե'ղա... Սե'ղա...
Սե'ղա...

ԱՖԵՂԱՆ — Կորէ'ք, չքացէ'ք յանուն Յիսուս Քրիստոսի. յանուն այս խաչի: (Ձեռքովը խաչ կը հանէ անոնց վրա):

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՄԻԳԱՆՈՒՇՆԵՐ — (Շրջապատելով ու հեգնելով) Ա'խ, այս սիրուն խեղճ մանչը,
Ա'խ, այս սիրուն խեղճ մանչը.
ալ անզօր է քու խաչը:

ԱՖԵՂԱՆ — (Նորէն կոտրւած) Ալ անզօր է աղօթքս,
ալ անզօր է իմ խաչս:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Ա'յ, ա'յ, ի զո'ւր. մի տխրիր:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Հոս ուրախ է ամեն իր:

ԱՖԵՂԱՆ — (Սրտնեղ) Ա', ի՞նչ կ'ուզէք. թողէ'ք ինձի:

ԵՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Կ'ուզենք հոգիդ առկայծի:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Մենք քեզի գէշ ի՞նչ ենք ըրեր:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Գիտե՞ս, բերեր ենք լուրեր:

ԵՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Լուրեր, սէրեր, սարերով:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Սէրը սիրով,
սէրը սիրով,
օրէնքն ա'ս է
դարերով:

ԱՖԵՂԱՆ — (Աչքերը փակելով) Բայց ո'չ. սա պատրանք է դելի:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Դեւի՞:

ՄԻԳԱՆՈՒՇՆԵՐ — (Թեւ թեւի կու տան մէջ կ'առ-

նեն Արեգան, կը դառնան շուրջը ու կ'երգեն պարելով) .

*Դեւի, դեւի, թեւ թեւի,
պարենք, երգենք թեւ թեւի,
գուցէ սիրտը թեթեւի
այս անսէրի, անթեւի:
Թեւե՛ր, թեւեր,
սէ՛ր ու վե՛ր .
տըւէ՛ք թեւեր,
թռչի վեր:*

ԱՖԵՂԱՆ — (կը յարձակւի Երրորդ Միգանուի վրա)

*Ըսէ՛ . ըսէ՛, դուն ի՞նչ ես,
այդպէս անուշ կը հնչես:*

ԵՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Ետ ցատկելով թեթեւ)

*Չէ՛, ո՛չ դեւ եմ, ո՛չ փերի .
քեզի ծովէն լուր բերի:*

ԱՖԵՂԱՆ — Ուրեմն կա՞ս, կ'ապրի՞ս դուն:

ԵՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Կ'ապրիմ այնպէս, ինչպէս
դուն:

ԱՖԵՂԱՆ — Ո՞ւր է տունդ . բոյնդ ո՞ւր:

ԵՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Եւ հո՛ս, և հո՛ն, ամենո՛ւր:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Ալենուշներ, միգանուշներ,
մենք բոլորըս անուշներ:

ԱՖԵՂԱՆ — Ձեզի երբէք ես չե՛մ տեսեր:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Նախ պէտք էր սէ՛ր:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Ու կարօտներ, սպասում-
ներ . . .

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Ընկերները նեղֆելով
առաջ կ'անցնի) Բայց ծանօթ ենք ես ու դուն:

ԱԲԵՂԱՆ — Իրար ծանօթ, ես ու դո՞ւնն :
ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Հա՛, կը յիշես այն
առտուն,
երբ ծովուն մէջ, Սեղան
լանջիդ,
փոթորիկը ահանջիդ...

ԱԲԵՂԱՆ — (Ոգեւորւելով) Երբ կուիւ էր ալիքին
հետ :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Շարունակելով)

... Կը կուէիր մեզի հետ,
որ ոտքերդ կից մը տւին
սինդ զարկովը ուժեղին
երկու ծիծիս մէջտեղին....

ԱԲԵՂԱՆ — (Կարեկցոտ) Ցաւեցա՛ւ :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Ընկերներուն) Ցա՞ւ,
ի՞նչ բան է՝ ցաւ : (Շարունակելով իրը)

... Այնպէս թափով, այնպէս ամուր,
որ դարձա բուռ մը փրփուր :

ԱԲԵՂԱՆ — Դո՞ւն, փրփու՞ր...

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Քնքուշ փաթթւելով)՝
Հինգերորդին) Անո՛ւչ քուրիկ,

Փրփուրի՛կ,
հա՛տ մը, հա՛տ մը
համբուրիկ :

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Չանչ տալով)

Ա՛խ, դուք չբարբա՛ր :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Սրտնեղ)

Թող տուր ինձի. է՛ հերի՛ք :

ԱԲԵՂԱՆ — Իսկ ե՛րբ թողիր դուն ծովը :

ԱԲԵՂԱՆ — Իսկ ե՛րբ թողիր դուն ծովը :

գովը, այսօ՛ր, ջերմիկ կէս օրին :
ԱՖԵՂԱՆ — Թողիր ի՞նչըդ, կամովի՞ն :
ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Հայր արեւը կանչեց
 վեր :
ԱՖԵՂԱՆ — Հայր... արե՞ւը. հրաւէ՛ր :
 Եւ ինչո՞ւ :
ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — (Ծիծաղով ու գար-
 մանքով ընկերներուն) Ինչո՞ւ :
ԱՌԱՋԻՆ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Չո՞ւ, չո՞ւ :
ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Չըւելու, չըւելու,
 հովերուն հետ պաչւելու :
ԱՖԵՂԱՆ — Հովերո՞ւն :
ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Ա՛յ, ա՛յ, եկա՛ն :
ԽՈՐՔԷՆ ԽՈՒՄԲ ՄԸ — Եկա՛ն, եկան :
ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Հովիկները, հովիկները,
 փախէ՛ք :
ՈՒՐԻՇ ԽՈՒՄԲ ՄԸ — (Ոստոստելով) Եկա՛ն, ե-
 կ՛ան հովիկները :

2

Ընդհանուր իրարանցում : Ներս կը թափւին Հո-
 վիկները՝ թարմ ու թեթեւ պատանիներ խոիւ մա-
 զերով . հագուստնին գորշ, ծալաւոր ու ծածանուտ :
 Կը թափւին ներս տեսարանի խորքէն, կը խառ-
 նըին Միգանուշներուն, կը փաթթւին աւռնց գոյգ-
 գոյգ կամ խմբերով . եւ առանց բնաւ կանգ առնելու,
 աւռնք ալ իրենց հետ ֆաւելով, դուրս կ'ելնեն տե-
 սարանի առջեւի մասէն, ցատկելով, ազմուկով ու
 ծիծաղով :

Չոյգ մը անցնելու ատեն .

ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Սպասել ալ որ կու տա՞ք :
ՀՈՎԻԿԸ — Կուի էինք սարի տակ :
ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Ի՛հ, ատ որո՞ւն հետ նորէն :
ՀՈՎԻԿԸ — Ա՛ն, որ վերը ձիւներէն :
ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Կ՛ատեմ ատոնք բոլորն ալ,
Ի՛նչ կոպիտ են, ինչպէ՛ս պաղ... (Կ՛անցնին)
Փոքր խումբ մը իրար փաշտումով .

ՀՈՎԻԿ ՄԸ — Մտնե՛նք թուփին ծոցերը :
ՈՒՐԻՇ ՀՈՎԻԿ ՄԸ — Երթանք ծովուն բացերը :
ՄԻԳԱՆՈՒՇ ՄԸ — Երթա՛նք պարենք, հա՞, պա-
րենք :
ՈՒՐԻՇ ՄԻԳԱՆՈՒՇ ՄԸ — Չէ՞, բերկրանքի համար
ենք : (Կ՛անցնին) :
Մեծ խումբ մը թեւ-թեւ շարք կազմած .

ՀՈՎԻԿՆԵՐ — Անուշ շո՛ւնչն էք ծովերու :
ՄԻԳԱՆՈՒՇՆԵՐ — Դուք ալ յոյզքը եթերի :
ՄԻԱՍԻՆ — Մենք ջերմ փարած իրարու,
ա՛, ի՛նչ կեանք է անթերի : (Կ՛անցնին)

Վերջին՝ ետ մնացած խումբ մը շտապելով
ՄԻԳԱՆՈՒՇ ՄԸ — (Ետ նայելով Արեգայիճ) Ե-
կո՛ւր, եկո՛ւր, տղա՛, դուն ալ եկուր մեզի
հետ :
ՈՒՐԻՇ ՄԻԳԱՆՈՒՇ ՄԸ — (Փաթթւելով իր հովի-
կին) Ա՛խ, չի կրնար . ան անզոյգ է, անընկեր
ԽՈՒՄԲԸ — (Հեռանալով) Անընկե՛ր . . .

3

ԱՖԵՂԱՆ — (Երկար կը նայի անոնց ետեւէն, մինչև
ազմուկը կը կտրւի : Տխուր գլուխը շարժելով) :

Անզոյգ ու անընկեր... (Լուսն քիչ մըն ալ . ու
յանկարծ սրտին խորքէն) Ա՛խ, գոնէ գիտնայի,
որ ի զուր չէ այս ճգնութիւնը... Ի՞նչ կեանք է
աս . մոռցած մոմ մը խաչելութեան առջեւը,
դժգոյն ու մինակ, որ կը միտա ու կը հալի...
(Ձեռքովը կը ծածկէ երեսը, գլուխը կը կախէ
կրծքին ու կը մնա անշարժ :

4

Բարձր սեպ քարափի ծայրէն կ'երեւա ձգնաւորը,
գգգգլած ու կիսամերկ :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — (Պռուպով) Է՛յ . ո՞վ է հոտ : Ի՞նչ
գործ ունիս հոտ՝ իմ փոսիս գլխուն :

ԱԲԵՂԱՆ — (Ապշահար կը նայի վեր) :

ՃԳՆԱԽՈՐ — Է՛յ, քեզի կ'ըսեմ . Ի՞նչ բանի ես հոտ :
(Արագ ցած կը մագլցի ժայռէն, երեւնալով ու
չֆանալով քարերու ցլածֆներուն ետևը : Հաս-
նելով քարափի կէսերուն կանգ կ'առնէ) Ինչո՞ւ
ես եկեր, մա՛րդ, այս անմարդ կողմերը :

ԱԲԵՂԱՆ — Ա՛խ, երեւի դուն այն ճգնաւորն ես, որ
մեզմէ շա՛տ շատ տարիներ առաջ եկեր էր մի-
նակ այս կղզին ճգնելու : Բայց չէ՞ որ անիկա
մեռած է արդէն, վաղո՞ւց, վաղո՞ւց :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Իսկ դո՛ւն . դուն մեռած չե՞ս, վա-
ղո՞ւց, վաղու՞ց :

ԱԲԵՂԱՆ — Ե՞ս :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Ունայնութի՛ւն : Դուն ինձի ան ըսէ՛
ինչու ես եկեր այս անմարդ կողմերը :

ԱԲԵՂԱՆ — Ձգիտե՛մ . ինձի բերին :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Ո՞վ բերաւ քեզի :

ԱԲԵՂԱՆ (Մտածկոտ) **Չգիտե՛մ** : Բայց **չէ՞ որ քու**
ճգնարանդ այս ժայռերուն մի՛ւս կողմն էր,
աւելի վե՛րը :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Բայց **հոստեղ է իմ փոսս :**

ԱԲԵՂԱՆ — **Փո՞ս . ի՞նչ փոս :**

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — **Նայէ՛ ոտքերուդ տակը . ունայնու-**
թեան փոսը :

ԱԲԵՂԱՆ — **Ունայնութե՞ան (կը նայի ոտքերուն**
տակը, ուր բացւած է փորւածք մը գերեզմանի
չափ ու ձեւով) :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — **Ձգո՛ւչ . չքանդե՛ս :**

ԱԲԵՂԱՆ — **Ճի՞շտ է, ճգնաւո՛ր, որ դուն տէր ու**
թագաւոր ես եղեր ամբողջ ընդարձակ աշխարհ-
ներու, պալատներու մէջ ես ապրեր, հարիւրա-
ւորներ են ծառայեր քու ամեն մէկ քմայքիդ .
վայելքներուդ ու զւարճութիւններուդ սահման
չէ եղեր : Ճի՞շտ է, ճգնաւո՛ր, ինչ որ կը պատ-
մեն :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — **Ունայնութի՛ւն :**

ԱԲԵՂԱՆ — **Կ՛ըսեն՝ թողեր ես այդ բոլորը, պա-**
լատն ու խրախճան, իշխանութիւնն ու փառք .
թողեր ես ամեն ինչ, հագեր ես սքեմ, գացեր
եւ մարդոց մէջ ապաշխարանք քարոզելու . քա-
րոզերու դուժ, քարոզելու ողորմածութիւն, քա-
րոզելու խոնարհութիւն : Ճի՞շտ է, ճգնաւո՛ր,
ինչ որ կը պատմեն :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — **Ունայնութի՛ւն :**

ԱԲԵՂԱՆ — **Ճի՞շտ է, որ ատկէ ալ ես կշտացեր, ե-**
կեր ես այս մենութեան մէջ անդորրութիւն
գտնելու, մտածելու հոգիիդ փրկութիւնը :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Ունայնութիւն :

ԱԲԵՂԱՆ — (Յուզում) Ճգնաւոր, ի՞նչ կը խօսիս .
ունայնութիւն և քու ճգնութիւնդ :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — (Անտարբեր) Քիչ մը հեռու իմ փոսէս . փուլ չի տաս :

ԱԲԵՂԱՆ — Հա՛, այս փոսը : Երեւի, գերեզմանդ է ,
որ վրան այդպէս կը դողաս : Բայց բաց է ու
պարսպ :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Ունայնութիւն եւ գերեզմանը : Ես
գերեզման չունի՛մ :

ԱԲԵՂԱՆ — Հա՛, իրաւ որ . գիտե՛մ : Կ'ըսեն՝ քեզի
նետեր ես ծովը, հո՛ն, այն միւս կողմի բարձր
ժայռէն : Չվախցա՞ր հոգիիդ կորուստէն, չվախ
ցա՞ր հանդերձեալ կեանքէն :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Ունայնութիւն մըն ալ այդ քու հոգիդ
ու քու հանդերձեալ կեանքդ :

ԱԲԵՂԱՆ — (Սարսափահար) Լո՛է՛, թշւառակա՛ն,
հայհոյա՛նք է խօսածդ :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — Ի զուր մի՛ սարսափիր ու քիչ մը հե-
ռու փոսէս :

ԱԲԵՂԱՆ — Ալ ի՞նչ փոս . ալ ինչո՞ւ համար . ուրեմն
ալ ինչո՞ւ ես փորեր այդ փոսը, ուրեմն ալ ին-
չո՞ւ կը պահպանես այդպէս վախով ու դողով,
նոյնիսկ մահէդ ալ անդին :

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — (Գլուխը օտարով) Ա՛, ատիկա՛ է,
ատիկա ունայնութիւններուն ունայնութիւնը :
Փորեր եմ, փորեր, նայէ՛, այս եղունգներովս,
ուղեղովս ու սրտովս, փորեր եմ անընդհատ
ծնած օրէս մինչեւ վերջին վայրկեանը, փորեր
եմ ու որոներ տակէն բան մը գտնելու համար,

կարեւոր բան մը. փորեր եմ ու պահպաներ, որ
այդչափ աշխատանքս չկորչի. հիմա ալ կը պահ-
պանեմ, որովհետեւ իմ փորածս է. միա՛կ բա-
նը որ իմս է, իմ ստեղծածս: Միա՛կ բանը, ա՛յ,
այդ փոսը, այդ դատարկ փոսը, այդ միշտ դա-
տարկ փոսը, որ ինչքան փորես այնքան աւելի
դատարկ կը դառնա: Դատա՛րկ, դատա՛րկ, կը
հասկընա՞ս, որ երբէ՛ք, երբէ՛ք չէ լեցւելու, ո-
չինչո՛վ, ոչինչո՛վ: Գնա՛, դուն ալ գնա փորէ
քու փոսդ ու թող իմինս ինծի: (Կուզէ հեռանա):

ԱՖԵՂԱՆ — Կեցի՛ր, կեցի՛ր, մա՛րդ. քեզի հարց
մըն ալ, դո՛ւն, որ այդքան իմաստուն ես:

ՃԳՆԱԽՈՐԸ — (Կէս մը ժայռին ետեւէն) Մարդը ի-
մաստո՞ւն...: Ունայնութի՛ւն: (Դուրս)

5

Արեզան կ'երթա նորէն փոսին գլուխը եւ տխուր
ու մռայլ կը դիտէ մտածկոտ:

Քարերուն մէջէն դուրս կու գա կերպարանք մը
ամբողջովին փաթթւած մէզի նման ֆոզի մը մէջ:
Ծանր-ծանր առաջ կու գա ու կը կենա Արեզային
դէմը:

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ի՞նչ է, եկա՛:

ԱՖԵՂԱՆ — (Գլուխը կը բարձրացընէ ու կը դիտէ
թեթեւ զարմանքով ու տեսակ մը անփոյթ)
Դո՞ւն ալ անոնցմէ:

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ինծի ինչո՞ւ կանչեցիր:

ԱՖԵՂԱՆ — Կանչեցի՞ր. քեզի՞:

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Հողիդ կանչեց ինծի ու եկա :
ԱԲԵՂԱՆ — Հողի՞ս :
ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ինչո՞ւ է հողիդ մուայլ : Ի՞նչ կը խոր-
 հէիր :
ԱԲԵՂԱՆ — Հողի՞ս :
ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ըսէ՛ . ու այդպէս տխուր մի՛ ըլլար :
ԱԲԵՂԱՆ — (Փոսը մատնանիս ընելով) Ա՛յ, նայէ՛ :
ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ատ ի՞նչ է որ :
ԱԲԵՂԱՆ — Կեա՛նքը :
ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Կեա՞նքը . այդ նեղ ու մուկ փոսը :
ԱԲԵՂԱՆ — Այո՛ . ունայնութեան փոսը :
ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ա՛խ, վախցե՛ր ես այդ դատարկ փո-
 սէն : Կ՛ուզե՞ս լեցընեմ :
ԱԲԵՂԱՆ — (Աւխոյժ) Լեցընե՞ս . . .
ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Իսկո՛յն . դժւար գործ չէ՛ : (Կը մօ-
 տեճա, կը կեմա փոսին գլուխը եւ կ՛ըսկսի իր
 կիսերգը խորհրդաւոր կանչող շարժումներով :
 Եւ վերէն կ՛ըսկսի մշուշի նման բան մը իջնել
 վար դէպի փոսը վերջալոյսի կարմիր մառա-
 գայթներուն տակ . իջնող մշուշին մէջ ազօտ կը
 նւարիկն կարծես դէմքեր, մարմնի մասեր,
 տերեւ, ծաղիկ, կայծեր, գոյներ) :

Իջէ՛ք, իջէ՛ք,
 երազներ .
 Իջէ՛ք զգո՛ւշ,
 երազներ,
 շոյող, անո՛ւշ
 երազներ,
 Իջէ՛ք, զնքուշ
 երազներ :

Ծաղիկ, կանաչ,
Թարմ հիւսեր,
բաղդի կարկաչ
ու յոյսեր.
Դող ու անցուկ
ու կարօտ,
ծածուկ արցունք
վարանոտ.
Խելքի, մտքի
հակասում,
միշտ նո՛ր կեանքի
սպասում...
Իջէ՛ք, իջէ՛ք,
երազներ.
Իջէ՛ք զգո՛ւշ,
երազներ,
չոյոզ, անո՛ւշ
երազներ,
Իջէ՛ք, քնքուշ
երազներ:
Գլուանք, ժպիտ,
գոյն ու բոյր,
աչեր վճիտ.
ու համբոյր.
Իղձեր անվերջ,
անմեկին,
տազնապ ու տենչ
մոլեգին.
Օրօր, գրգիռ
ու յոյզեր,

սրտի թրթիռ,
երգ ու սէր...
Իջէ՛ք, իջէ՛ք,
երազներ .
Իջէ՛ք, զգո՛ւշ,
երազներ,
չոյող, անուշ
երազներ,
Իջէ՛ք, քնքո՛ւշ
երազներ :
Աստղեր թովիչ,
բոց ու կայծ,
ցնորքներ վառ
ու առկայծ .
Հաւատ ուժի,
մեծութեան,
փառքի, կամքի
գոյութեան .
Շռինդ, թնդիւն,
հպարտանք,
իմաստութիւն...
բի՛ւր պատրանք,
Իջէ՛ք, իջէ՛ք,
երազներ,
Իջէ՛ք, զգո՛ւշ,
երազներ,
չոյող, անուշ
երազներ,
Իջէ՛ք, քնքո՛ւշ
երազներ :

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Դէ՛, եկուր ու ալ մի ըլլար տխուր :
ԱԲԵՂԱՆ — (Նայելով) Լեցա՛ւ : Կ՛ուզէի ոտքս դը-
նեմ վրան :

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Դի՛ր :
ԱԲԵՂԱՆ — (Մէկ ոտքով կը կեցա փոսի՞ն վրա) Եւ
ես կեցա՛ծ եմ հիմա ունայնութեան փոսին վրա :

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Դուն կեցած ես հիմա երազներու վը-
րա :

ԱԲԵՂԱՆ — Այո՛ : Եւ փոսը լեցած է (Յանկարծ ու-
րախ ետ կը ցատկէ ու անգուսպ) Հէ՛յ, դո՛ւն,
հէ՛յ, ճգնաւո՛ր, հէ՛յ, ունայնութի՛ւն, փոսդ
լեցած է, լեցած : Իսկ դո՞ւն, քողակիր հը-
մայո՛ղ, ո՞վ ես դուն :

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ե՞ս, ես ալ երա՛զ մը :

ԱԲԵՂԱՆ — Երա՞զ :

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Ես ա՛ն եմ, որուն սպասեր ես դուն
տարինե՛ր ու տարիներ առա՛նց գիտնալու . որը
կանչեր ես դուն խուցիդ մենութեանը մէջ եր-
կա՛ր, երկար գիշերները առա՛նց բառ մը արտա
սանելու . որուն պապակեր է քու երիտասարդ
ծարաւ սիրտդ անվե՛րջ ու անվերջ առա՛նց
խոստովանելու : Ես ա՛ն եմ, առանց որուն ա-
նապատ մըն է կղզին և որուն ներկայութեանը
անապատին մէջ դրախտը կը ծաղկի : Ահա՛ ե-
կե՛ր եմ ես քեզի :

ԱԲԵՂԱՆ — (Ոգեւորած) Օրհնւած ըլլա քու գա-
լուստդ, քողաւո՛ր : Ըսէ՛՛ ինչպէս կանչեմ քե-
զի :

ՔՕՂԱԽՈՐԸ — Կանչէ՛ ինչպէս որ սիրտդ ուզէ . իմ
անուններս հաշիւ չունին : Դուն ծովը շատ սի-

րեցիր, կանչէ Մովիկ, եթէ կ'ուզես :

ԱԲԵՂԱՆ — (Երագկոտ) Այո՛ . ծովուն խայտուն ա-
լիքները այս ժայռերու ոտքին միշտ քեզմէ են
խօսեր ինծի :

ՔՕՂԱԻՈՐԸ — Եւ սիւքե՛րը տերեւներուն մէջէն, և
հաւքերը թփերուն տակ, եւ կարկա՛չը աղբիւ-
րի շրթունքին, ամե՛նը, ամե՛նը, ամե՛ն օր ու
ամենուր ինծմէ են խօսեր քեզի :

ԱԲԵՂԱՆ — Կ'ուզեմ տեսնեմ քու երեսդ : Բա՛ց :

ՔՕՂԱԻՈՐԸ — Թո՛ղ . գուցէ զղջաս :

ԱԲԵՂԱՆ — Կ'ուզեմ տեսնեմ քու երեսդ : Բա՛ց :

ՔՕՂԱԻՈՐԸ — Աղէ՛կ . եկուր ի՛նքդ բաց :

ԱԲԵՂԱՆ — (Վախով ու դողով) Ե՞ս :

ՔՕՂԱԻՈՐԸ — Եկո՛ւր, բա՛ց :

ԱԲԵՂԱՆ — (Դողդողալով կը մօտեցա եւ դողդոջուն
ձեռքով կը բռնէ ֆօզին ծայրը ու կը քաշէ : Քօ-
ղը կ'իյնա ազգկան թելերուն : Կեցած է Սեդան՝
միշտ այնպէս, ինչպէս որ էր առաջին արարին
մէջ : Արեդան հտ-հտ կը քաշէ հիացած ու խե-
լագար) Սեդա՛ . . .

ՍԵԴԱ — Ի՞նչ է . ահա՛ ես :

ԱԲԵՂԱՆ — (Հետզհետէ աւելի ու աւելի յափետակ-
ւած) Օ՛, դո՛ւն . դուն իմ էութեանս հմա՛յքը,
դուն թագուհի՛ն իմ մտքերուս . դուն իմ սրտիս
ծո՛վը, դուն փոթորի՛կը իմ հոգիիս : Արեւուն
հուրքն ես դուն, ծովերուն յոյզքն ես դուն, բը-
նութեան պարզէն ես դուն ինծի : (Կը մետի
գետին) Թո՛ղ, թո՛ղ փաթթելիմ ոտքերուդ,
թող համբուրեմ կոխած հողդ, համբուրեմ այդ
ճերմակ հագուստիդ անարատ փէշերը . . . (Կ'ու-

զէ գալարի անոր ոտքերուն, որ աղջկան կերպարանքը կը մեուռնուի ու կ'աներեւոյթանա: Արեզան գրկելու դիրքով ինկած է անարժ այն տեղը, ուր քիչ մը առաջ ունայնութեան փոսն էր):

6

Խորքի ժայռերուն մէջէն կ'երեւան Ադամ ու Սիմօն վանականները, թեւերուն մէյ-մէկ թաւկիցակ' մէջը լիքը:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — *Դժոխքի ճամբա է, դժոխքի ճամբա: Բռնէ՛ տեսնեմ ձեռքս:*

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Օգնելով ընկերոջը, որ վերի ժայռէն վար իջնէ) *Նայէ՛, հա՛յր Սիմօն, ան ի՞նչ բան է հոն. կարծես մարդ ըլլա գետինը ինկած:*

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Խաչ կը հանէ երեսը) *Յանուն Յիսուսի Քրիստոսի: Մա՞րդ, այսքան հեռունե՞րը. դժբախտութիւն մը պատահած չըլլա՞:* (Կ'իջնէ ժայռերէն եւ երկուքով զգոյշ կը մօտեցան):

ԱԲԵՂԱՆ — (Անոնց ոտքի ձայնէն կը բարձրացնէ գլուխը ու ապեած կը նայի առջեւը) *Գնա՛ց...* (Կը նայի շուրջը, կէս մը կ'ելնէ ու կը նստի):

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — *Ա՛խ, դո՞ւն ես, արեղա՛: Կ'աղօթէ՛ իր. ինչո՞ւ այսքան հեռուները:*

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — *Վախցա՛նք:*

ԱԲԵՂԱՆ — (Կ'ելնէ ոտքի, կը նայի անոնց ցրած արտայայտութեամբ եւ յանկարծ ուշադիր)

կ'սկսի գետինը բան մը փընտռելու :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ի՞նչ կը որոնես, աբեղա' :

ԱԲԵՂԱՆ — Ո՞ւր է. ճիշտ հո'ս պիտի ըլլար : Ո՞ւր է
փոսը, ո՞ւր է այն փոսը :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ի՞նչ փոս, աբեղա' :

ԱԲԵՂԱՆ — Հա', իրա'ւ, մոռցա' . չէ՞ որ լեցուց :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Լեցո՞ւց, ի՞նչը, ո՞վ :

ԱԲԵՂԱՆ — Ան... անիկա... երա'զը :

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Ժպտուն) Ա՛խ, երա'զ ես
տեսեր : Քունդ տարեր էր, հա' :

ԱԲԵՂԱՆ — Երա'զ... (Յանկարծ վրա կը նետւի
Սիմօն վանականին, շօտափելով անոր մարմինը,
պինդ-պինդ թափ տալով անոր թելը) Իսկ
դո՞ւն... իսկ դո՞ւն... իսկ դո՞ւն...

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Ետ ետ փաւելով) Տէր Յի-
սուս-Քրիստոս, դուն խափանես չարը :

ԱԲԵՂԱՆ — Իսկ ասիկա՞, իսկ ե՞ս, իսկ այս վա՞ն-
քը, այս անապատը... : Ի՞նչպէս իմանամ՝
ո՞րն է քուն, ո՞րն է արթուն. ա'ն, հո'ն. ա-
նո'նք, թէ՞ հո'ս, դո'ւք, ե'ս...

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Սթափւէ՛, աբեղա', սթափւէ՛ :
Ի՞նչ երազ, ի՞նչ բան. ա՛յ, անիկա Սիմօն հայր-
սուրբը, ասիկա ալ ես՝ մեղաւոր ծառաս : Կըղ-
զիի գազաթն էինք, իջանք սունկ հաւաքելու .
քարէ քար, ժայռէ ժայռ հեռացանք մինչև հոս .
այս կողմերը ըսքանչելի սունկեր կան . ամբողջ
թաշկինակ մը ժողվեր եմ, նայէ՛ . հրաշալի
սունկէ-սպաս պիտի ըլլա :

ԱԲԵՂԱՆ — (Յանկարծ) Իսկ եթէ՞ դուն ինքդ սունկ
մըն ես միայն, հրաշալի սունկ մը բուսած ժայ-

ուի մը ըստւերին և քունիդ մէջ կ'երազես միայն,
իրբեւ թէ վանական մըն ես ու եկեր ես սունկ
հաւաքելո՞ւ:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Խելքի եկուր, արեղա՛, ինչե՛ր
կը խօսիս:

ԱԲԵՂԱՆ — (Շարունակելով) Կամ գուցէ այն ժայ-
ուի ստւերն ես դուն, քարի կտորի մը ստւերը,
որ ինկեր ես հոս ու կ'երազես, թէ մեղքերուդ
յաղթած սուրբ մըն ես դուն: Ո՞րն է երազը,
ո՞րը արթուն. ըսէ՛, եթէ գիտես. և ի՞նչ բան է
ինքը երազը:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (վախցած ու խօսքը փոխելու
ջանքով) Երթա՛նք, երթա՛նք, արեղա՛, ուշ է
արդէն: Դժոխքի ճամբաներ են, նա՛յէ. կա-
տարեալ սատանայի սանդուղ:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Երթա՛նք, որ հասնինք իրիկ-
ւան հացին: Հսկում ունինք այս գիշեր:

ԱԲԵՂԱՆ — (Համակերպած) Երթա՛նք: Ուտե՛նք
սունկէ-սպասը ու կենանք հսկումի: Երազ մըն
ալ ատիկա՛. բայց երկա՛ր, երկա՛ր երազ մը.
չէ՞ հա՛յր-սուրբ:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Չգիտե՛մ, արեղա՛, ինչ ըսել
կ'ուզես:

Գ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃ ՄԸ ՍԻՒՆԱԶԱՐԴ ՈՒ ԸՆԴԱՐՁԱԿ

Աջ կողմը խոր նիշ մը նեղ ու երկար լուսամուտներով: Նիշի առջեւը փայտէ բազկաթռո, վրան բարձ, ոտքին տակը բարձ: Քովը՝ ցած ու փոքրիկ կլոր սեղան մը. վրան մէկ-երկու կանացի իրեր եւ գեղեցիկ ձեռագիր գիրք մը: Ձախ կողմը երկար դիւան. ամեն կողմ գորգեր: Ճակատը սիւներ են, որոնք դահլիճը կը բաժնեն խորքի սրահէն. սիւներուն մէջ մուտք գոյնի վարագոյրներ:

Անդորր, մեղմ ու ախորժելի:

1

Իշխանուհին նստած է բազկաթռոին, ձեռքը սեղանին ու կը խօսի: Դեռ չթռումս գեղեցկութիւն, թեթեւ մը ներմկած մազեր, սգաւոր տիկնոջ արտաքին, պարզ ու ընտիր:

Քիչ մը բովընդի ու ետեւօք նստած է գետինը, գորգին վրա Դայեակը, որ ժիր ու դիւրաթեփ, ա-

լեւոր ու սեւագգեստ պատաւ մըն է :

Իշխանուհիին դէմը գլխաբաց կեցած է Գործա-
վարը, ձեռքին ոլորած մագաղաթներ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Այո՛, իշխանուհին եթէ կը հաճի :
ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Աղէ՛կ, ինչպէս գիտես, համա-
ձայն եմ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Իսկ Սեպուհի՞ն :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Տղո՞ւս . կը կարգադրեմ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Լա՛ւ : Իշխանուհին ուրիշ հրաման
ունի՞ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ո՛չ : Բարեւներս բոլորին : Իսկ
Աննան թող ինքզինքը աղէկ նայի, իր այդպէս
թոյլ կազմովը : Կ'ըսես՝ մայրդ խիստ է դըժ-
գոհ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Իշխանուհին պէտք չէ որ թողնէր
մեզի . իր բացակայութիւնը շատ է զգալի ապա-
րանքի մէջ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Է՛, ապարանքը կը դառնա և ա-
ռանց ինծի : Այդ տարիքին մէջ մօր կարիքը չըն-
չին է : Ես հասցուցեր, պսակեր, կատարեր եմ
իմ պարտքս : Աշխարհին տւեր եմ իմ հարկս .
հիմա քիչ մըն ալ իմ հանգիստս ու իմ հոգիս :

ՊԱՌԱԻԸ — (Գործավարին) Թո՛ղ, դո՛ւն ալ, քու
ապարա՛նքդ ալ : Տիրուհիս նահատակ մըն է ե-
ղեր իր ամբողջ կեանքը, հիմա կ'ուզես, որ նո-
րէն զար ու իյնար կեանքի անիւին տակ : Ո՛չ,
ալ հերիք է . հանգիստ է պէտք եւ մեզի, զոնէ
մեր օրերուն վերջին : Նայէ՛, այս անդորր ու
լուիկ մենարանը, ոչ-մէկ արքունիքի հետ չեմ
փոխեր :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — ձի' շտ է, սիրուն տեղ է Յամաքա-
բերդը, սիրուն ու հանգիստ. Սևանի լիճը,
դէմի կղզի'ն :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Եւ վերջապէս կ'ուզեմ մօտիկ ըլ-
լամ իմ եկեղեցիիս, որ կը շինւի. տե'ս, աչքիս
տակը :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Գիտե'մ իշխանուհիին բարեպաշ-
տութիւնը. գիտե'մ անոր գթոտ սիրտն ու ա-
ռատաձեռնութիւնը : Հոս ամեն քայլիս անոր ու-
ղորմածութենէն կը խօսին ու կարեկցութենէն :
Բարերարածները անչա'փ, գիտե'մ : Ի զուր
չէ անշուշտ, որ սրբուհի կը կանչեն :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Ժպտում) Իրա՞ւ : Թող կանչեն,
անունը ոչինչ չի փոխեր : Բան մը պիտի ընէի՞,
թէ չէ, այս մենաւոր խուլ անկիւնը :

ՊԱՌԱՒԸ — Մանաւանդ տիրուհիիս պէս անվերջ
հոգատարութեան ու խնամելու սովոր սրտի մը
համար :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Կին ըլլալը՝ հոգ ըսել է, Եղիսա՛,
իսկ մայրը՝ խնամք :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Հրաման կու տա՞ իշխանուհին, որ
մեկնիմ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ — Ե՞րբ կ'ուզես՝ ճամբա իյնաս :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Այսպէ՛ս, ժամէ մը :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Աղէկ, Աստուած հետդ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐԸ — Առողջ մնա իշխանուհին : (Կը ծը-
ռի, կը համբուրէ խոնարհ անոր ձեռքը ու մէջի
վարագոյրներէն կելնէ դուրս :)

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Գիչ մը լուռ, եւ ետքը հառաչան-
 քով) է՛, կեանքը որքա՛ն քիչ բան ունի մեզի
 տալու :

ՊԱՌԱԻԸ — Մի՛ տրտնջար. քիչ ունի թէ շատ, ինչ
 որ ունի քեզի տւեր է :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Այդպէս կը մտածես և դո՞ւն :

ՊԱՌԱԻԸ — Ճշմարտութիւնը ատ է :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Այն ատեն շատ խղճուկ ու աղքա-
 տիկ է ինքը կեանքը :

ՊԱՌԱԻԸ — Գուցէ՛ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ա՛խ, ինչպէս տխուր է այսօր
 սիրտս :

ՊԱՌԱԻԸ — Ամպոտ է օրը :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ամպոտ է դուրսը. անձրեւ է ու
 թուխպ հողիւս մէջ : Բե՛ր ինծի աւետարանս :

ՊԱՌԱԻԸ — (Ոտքի կ'ելնէ ու քիչ մը որոնելէն ետ-
 քը) Հո՛տ է, թեւիդ տակը :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Վերցնելով ու բանալով) Հա՛,
 մոռցեր էի :

ՆԱԺԻՇՏ ՄԸ — (Սեւազգեստ կի՞ն մըն է, որ վարա-
 գոյրը ետ ընելով կը խօսի խոնարհ) Վանահայր
 հայր-սուրբն է, կ'ուզէ տեսնէ իշխանուհին :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Հայր-սո՞ւրբը :

ՆԱԺԻՇՏԸ — Այո՛, իշխանուհի՛ : Ի՞նչ կը հրամայէ
 իշխանուհին :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Հո՛ս առաջնորդէ : (Գիրքը ձեռ-
 քէն կը դնէ վար :)

ՆԱԺԻՇՏԸ — (Դուրս) :

**ՊԱՌԱԻԸ — Ա՛յ, աղէ՛կ եղաւ. սիրտդ քիչ մը կը
բացւի: Դուն միշտ ուրախ ես, երբ քեզի քու ե-
կեղեցիէդ կը խօսին:**

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Բա՛ց վարագոյրը:

4

Պատարը ետ կ'ընէ սիւներուն մէջի վարագոյրը
եւ բռնած ալ կը մնա պատկառանքով: Կը մտնէ վա-
նահայրը ու շտակ դէպի Իշխանուհին, որ ոտքի
կ'ելնէ:

**ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Աստժու օրհնութիւնը քու վրադ,
իշխանուհի՛:**

**ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Եւ քու, հայր-սուրբ: Ի՞նչ լուրեր
վանքէն:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Աղօթք եւ օրհնութիւն:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ո՛չ. եկեղեցի՛ն:

**ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Օր օրի կը լրանա ու կը դառնա
տուն աղօթքի ու ներքնասոյզ խոհանքի:**

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ի՞նչպէս եղաւ աջակողմեան նիշը:

**ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այնպէս, ինչպէս որոշեցինք ան-
ցած օր:**

**ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ուրեմն երկու սիւներուն ետեւը,
ուրոյն կամարով:**

**ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այո՛: Ո՛չ: Ինչպէ՞ս թէ սիւներուն
ետեւը: Սիւներուն կո՛ղբը:**

**ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Սիւներուն ետեւը: Չէ որ...սիւնը
այսպէս... Եղիսա՛, յատակադիծը տա՛ս:**

ՊԱՌԱԻԸ — (Որ քիչ մը հեռուն կեցած էր ձեռքերը

կրծքին պատկառամբով, կերթա պատի պանա-
րամէն կը բերէ ոլորած մագաղաթ մը :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Փռելով մագաղաթը իր փոքրիկ
սեղանին վրայ) *Նստէ՛, հայր-սուրբ: Ա՛յ,*
նայէ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — *Ա՛ս քեզի սիւները, աս ալ կո՛ղքը :*

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — *Իրա՛ւ է : Ինչ կը նշանակէ, որ
այդ կտորը իրականին վրա դեռ չեմ տեսած : Ե-
րեւակայելը երբէք ան չէ, չնայելով՝ ինչքա՛ն,
ինչքա՛ն նայեր եմ այս յատակագծին վրա : Գի-
տե՞ս, յաճախ ամբողջ գիշերներով այդ շէնքի
մասին կը մտմտամ բոլոր անկիւնները, բոլոր
մանրամասնութիւնները, ամեն մէկ քարը :*
*Այնպէ՛ս բոլորը մօտ է սրտիս, այնպէս կապ-
ւած է հոգիիս, կարծես ամեն մէկ քարը ես եմ
դրեր, ես եմ շիներ :*

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կատակով) *Այո, իշխանուհի՛, ես
կը կարծէի, թէ շինողը ես եմ, արդիւնքը եղաւ՝
որ դուն շինեցիր :*

ՊԱՌԱՒԸ — *Ճշմարի՛տ է. Մարիամ Աստուածածնի
այդ տաճարը իմ Մարիամ իշխանուհիիս ձեռքի
գործն է :*

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Մտածկոտ) *Այո՛, դո՛ւն շինեցիր,
իշխանուհի՛ :*

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — *Ո՛չ, հայր-սուրբ, ես չշինեցի այդ
եկեղեցին. մենք շինեցինք այդ եկեղեցին.
մե՛նք, ես ու դուն : Միասին ենք խորհեր, միա-
սին ենք ոգեւորւեր, միասին ենք կազմեր ու
միասին ալ կերպարանաւորել : Եւ այնպէս հիւս-
ւած է եղեր այդ բոլորը իրարու, որ այժմ բնաւ*

չգիտեմ՝ ո՞րն է որ ինծմէ է ծներ եւ ո՞րը քեզմէ : Կը յիշե՞ս, հա՛յր-սուրբ, մեր այն միասին խորհումներուն ժամերը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Կը յիշե՛մ, իշխանուհի՛ . բաղդաւոր բան է կառուցելը, մանաւանդ տաճար մը, ուր քու Աստուածդ է բնակելու :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Աղւո՛ր ըսիր : (Երագկոտ) Կեանքիս ամենէն քաղցր վայրկեաններն են եղած, երբ մենք միասին այս նոյն սեղանին երկու կողմը նստած մեր երեւակայութեան մէջ ստեղծեր, կառուցեր ենք այդ շէնքը :

ՊԱՌԱԻԸ — Եւ որու ճակտին քանդակելու է քու անունդ, դարէ դար պատմելու բոլորին քու բարեպաշտութիւնդ, ու աստուածսիրութիւնդ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Թո՛ղ մօր ու դայեակի քու այդ սնափառութիւնդ . Եղիսա՛ . ձգէ՛ մեզի առանձին ու մի՛ խանդարեր :

ՊԱՌԱԻԸ — (Քրթմնջելով դուրս) :

Ծ

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Այո՛, կեանքիս ամենաքաղցր վայրկեանները . չեմ քաշւիր կրկնելու, ինչ որ ճշմարիտն է . չեմ ուզեր քաշւիլ . ինչո՞ւ աչքդ կը ձգես գետին . ո՛չ, պէտք չէ որ գետին ձգես : Ես ամբողջ կեանքս շիտակ եմ նայեր ամենուն երեսին և կ'ուզեմ որ ամենքն ալ, որոնց համար սրտիս խորքը յարգանք ունիմ, շիտակ նային իմ երեսիս :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Չեմ հասկընար ինչ կը խօսի Իշխանուհին : Ես պատճառ չունիմ ոչ-մէկուն առջևը աչքերս գետին ձգելու :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Բայց ճշմարտութիւնն ան է, որ

ես ու դուն կը վախնանք իրարու աչքի մէջ խոր
ու շիտակ նայելու:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Իշխանուհի՛:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Թո՛ղ, թո՛ղ, մինչեւ ե՞րբ: Այլ լեց-
ւեր է բաժակը: Ինծի համար սաստիկ ծանր է
ատիկա ու վիրաւորիչ: Ինչո՞ւ, ի՞նչ յանցանք
ենք զործեր:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Ոտքի ելնելով) **Իշխանուհին թող**
ինծի ներէ, պէտք է մեկնիմ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ո՛չ, ո՛չ, հա՛յր-սուրբ, մի՛ փախ-
չիր եւ ի՞նչ օգուտ փախուստը. դուն քու հո-
գիէդ չես կրնար փախչիր: Նստէ՛, նստէ՛,
պէտք է որ խօսիմ: Ամբողջ տարի մըն է, որ ես
հոս եմ, ամբողջ տարի մըն է շրթունքիս է այդ
հարցը և որ շարունակ վախցեր եմ տալու. իսկ
այդ վախը խոր կը վիրաւորէ իմ արժանապատ-
ուութիւնս. կարծես երկու մեղաւոր ըլլանք դէմ-
դէմի կեցած, որոնք ստիպւած են ամօթով ի-
րենց հոգին ծածկելու:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ես չեմ հասկնար, ինչ ըսել կ'ուզէ
իշխանուհին:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Չես հասկնա՛ր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ըսածներէդ չհասկցա ես ոչինչ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ոչի՞նչ, Յովհաննէ՛ս:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խայթւածի նման կը ցրնցւի) **Իշ-**
խանուհի՛... (Ու ծանր կ'ելնէ ոտքի):

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Նոյնպէս ոտքի ելնելով) **Մի՞տքդ**
է արքունի ամարանոցը, մեր փոքրիկ աւազանի
եզերքին, վերջալոյսի այն իրիկունը ասկէ ու-
ղիդ քսանըհինգ տարի առաջ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Եւ այդ քսանըհինգ տարիներուն

ետեւէն դեռ կը յիշէ իշխանուհին այն քանի մը
հասարակ խօսքերը, որ փոխանակեր ենք հոն
իրարու հետ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Յիշեր եմ ես մի՛շտ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Երախտապարտ եմ, իշխանուհի :
Մե՛ծ պատիւ մը, որ ես բնաւ չեմ յանդգնած ե-
րեւակայելու : (Քիչ մը լուռ, վերջը հետզհետէ
գլուխը բարձրացնելով) Միայն... միայն այն
Յովհաննէսը, որուն անունը այդքան զարմա-
նալի կերպով դեռ չէ մոռցեր իշխանուհին,
այն Յովհաննէսը, ան մեռած է վաղուց : Իսկ
հիմա հոս կեցած է վանական մը, գրեթէ ծե-
րունի մը, հեռու արքունիքէն ու ամենքէն, որ
եկեր է քեզի հետ կառուցւող շէնքի ծախքերուն
մասին խօսելու :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Յովհաննէսը մեռեր է գուցէ քեզի
համար, չգիտե՛մ, բայց ո՛չ ինձի : Ան միշտ
կենդանի է եղեր հոգիիս մէջ և կենդանի ալ կը
մնա : Անոր պատկերն է, վանահա՛յր, միակ
պայծառ կէտը իմ ամբողջ կեանքիս մէջ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Բայց ատ ըսողը կին մըն է, որ ա-
մուսին է ունեցեր :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Տեսակ մը ընդհատելով) Եւ խիստ
արժանաւոր ամուսին մը, որ ես միշտ յարգեր
եմ խորապէս : Եւ խորապէս ալ տանջւեր, որ
յարգանքէ տարբեր բան մը անոր տալու անկա-
րող եմ եղեր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Բայց ատ ըսողը կին մըն է, որ
զաւակներ է ունեցեր :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Խիստ) Ես կատարեր եմ իմ
պա՛րտքս : Եւ շատ ծանր է եղեր սրտիս, որ

պարտաւորութենէս աւելի ոչինչ չեմ կրցեր տալ զաւակներուս : Ունեցեր եմ ամեն ինչ և ամեն ունեցածս տւեր եմ իմ հարազատներուս . բայց բաղդաւորութիւն ոչ-մէկուն չեմ տւեր և ոչ-մէկէն ալ չեմ ստացեր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կեցած է լուռ եւ ունեւորք կիտած) :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Լսէ՛, պէտք է ըսեմ բոլորը, որ մեր մէջէն վերնա այս անախորժ լարումը մի անգամ ընդ միշտ : Նայէ՛, ես պառաւ կնիկ մըն եմ, եւ դուն ինքդ ըսիր քիչ մը առաջ, որ ծերունի ես արդէն . վախնալու ոչինչ չունինք, քաշւելու ալ ոչինչ չունինք, քանի որ մաքուր է մեր խիղճը : Այս քողարկումը, զգացումներու այս խեղաթիւրումը վայել չէ մեր դէմքին, ո՛չ քու և ո՛չ ալ իմ : Լսէ՛, ինչ որ շրթունքս երբէք չէ արտասաներ և ինչ որ սակայն լեցուցեր է իմ ամբողջ էութիւնս : Իմ կեանքիս գորշ երկընքին դուն ես եղեր ինծի համար լոյսի աստղը, ապրելու իմաստը . առանց այդ լոյսին, առանց այդ մխիթարութեան, ես չգիտեմ, ինչու էի ապրելու :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Ձեռքովը ցակատր սեղմած) Հերի՛ք է, հերի՛ք է . . .

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Քու պատկերդ է եղեր իմ դէմս մենութեանս վայրկեաններուն : Ինքս ալ աղէկ մը չգիտեմ՝ այն ջերմ աղօթքները, որ սրտէս դուրս են յորդեր աւելի Պաշտօնին նկարի՞ն են ուղղւած եղեր, թէ՞ քու պատկերիդ : Իրա՛ւ է, ես պաշտեր եմ քու պատկերդ իմ Աստծուս հետ միասին :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Եւ չե՞ս վախցեր Աստուծմէ :

Generated on 2017-10-28 10:58 GMT / http://hdl.handle.net/2027/hvd.hx7vfb
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Աստուած : (Բարձրացնելով սեղանէն աւետարանը) Աստուած սէր է, վարդապետ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Մտածկոտ գլուխը շարժելով) Այդպէ՛ս... (Յանկարծ) Իսկ հիմա՞ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Հիմա՞ : Հիմա ալ, տե՛ս, այս լուսամուտը, որ քու կղզիիդ կը նայի ու քու լուսամուտիդ, այն քու փոքրիկ լուսամուտիդ, ուր մինչև կէս գիշեր անմար է ճրագը : Դուն երեւի կը կարդաս ու կ'աղօթես . ես ալ հոսկէ կ'աշխատիմ քու մտքերդ կարդամ ու քու աաղօթքներդ : Մի՞թէ այս բոլորը հոգիդ չէ՞ր գիտեր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կտրուկ) Ո՛չ, բնա՛ւ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Իրա՞ւ : Մի՞թէ քու հոգիդ նոյնպէս լիքը չէ եղեր ինծմով, ինչպէս որ իմինս քեզմով :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Լուռ է) :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Պատասխա՛ն տուր . ուրախ չէ՞իր . միթէ հոգիդ ուրախ չէ՞ր, երբ հոս այս մենութեան մէջ դէմդէմի նստած կը խօսէինք ժամերով ու կը ծրագրէինք : Պատասխա՛ն տուր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Անհանգիստ) Չգիտե՛մ . ես ոչինչ չգիտեմ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Չգիտե՛ս : Ես գիտե՛մ . և միշտ ալ վստահ գիտցեր եմ, որ կ'ապրիմ միշտ քու հոգիիդ մէջ, թէեւ տարիներու այս երկար շարքին մէջ հազիւ ութը-տասը անգամ պատահած ըլլանք իրարու մինչև հոս գալս . և շա՛տ աւելի նւազ մէկ-երկու խօսք փոխանակած ըլլանք իրարու, միշտ տափակ, միշտ անգոյն ու միշտ

կողմնակի բառեր: Ըսէ՛, ճիշտ չէ՞ ինչ որ կ'ըսեմ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Թո՛ղ, իշխանուհի՛. հին, անցած-զացած օրեր, ի՞նչ իմաստ քրքրելը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Հայր-սո՛ւրբ, եղի՛ր շիտակ ու պատասխան տուր: Այսօր պէտք է մաքրելն հին հաշիւները:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ի՞նչ կ'ուզես, կի՛ն, ի՞նչ կ'ուզես դուն ինձմէ: Ամբողջ կեանքիս կէսը տառապանք տւի՛ր ինձի, տառապանք ու դառնութիւն, ջարդեցի՛ր կեանքս, խորտակեցի՛ր երիտասարդութիւնս, հիմա ալ մոխի՞րը քրքրել կ'ուզես:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Իմ խեղճ Յովհաննէս...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Արդէն կեանքը տառապանքէ զատ ուրիշ ի՞նչ է տւեր ինձի... և քեզմէ առաջ եւ քեզմէ ետքը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ա՛խ, ես զզացեր էի...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Վերջ տանք: Ի՞նչ միտք այդ հին ու մարած յիշողութիւնները խառնելը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Մարա՞ծ...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այո՛. այդ անողոք յուշերն ալ միւս բոլոր աշխարհային ցաւերուս հետ մէկտեղ սրտէս դուրս քամեցի այն օրը, երբ վրաս առի այս վերարկուն: :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Սրտէդ դուրս քամեցի՛ր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այո՛, երբ մարեցան բոլոր աշխարհիկ կայծերը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ո՛չ, չմարեցան այդ կայծերը:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Իշխանուհի՛:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ո՛չ, կ'ըսեմ քեզի. չմարեցան այդ կայծերը: Աշխատեցար, որ մարես, աշխատե-

ցար, որ խարբս քեզի, օրօր ըսիր հոգիիդ ու համոզեցիր քեզի, թէ մարեր ես, բայց չը մարեցիր. չէիր կրնար :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խիստ) Իշխանուհի :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Ցած ձայնով) Եթէ մարեցիր, հապա ի՞նչ է այս եկեղեցին, հապա ի՞նչ է այս մե՛ր եկեղեցին :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Սարսափած ետ քաշելով) Լո՛ւէ՛, լո՛ւէ, իշխանուհի :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ճշմարտութի՛ւնը, վարդապետ : Մենք այդ եկեղեցին չենք շինած քու բարձրեալ Աստծուդ համար, ինչպէս որ միշտ կրկներ ես. մի՛ խարբս քեզի. այդ եկեղեցին շինեց ենք մենք մեզի համար, մեր սիրու Աստծուն համար :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խորտակւած) Մարիամ . . .

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Այո՛. այդ քու եկեղեցիդ նւիրւած է ո՛չ թէ Մարիամ Աստուածածնին, ան նւիրւած է քու Մարիամ իշխանուհիիդ : Ըսէ՛ ճիշտ չէ՞ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կեցած է լուռ ու գլխահակ) :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ըսէ՛, ճիշտ չէ՞ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Լուռ է ու գլխահակ) :

6

Անկիւնը յանկարծ կերեւա ձերմակաւորը

ՃԵՐՄԱԿԱՒՈՐԸ — Ըսէ՛, ճիշտ չէ՞ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կը ցընցւի, կ'ուզուի ու հայեացքը ձերմակաւորին յառած կը քարանա) :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ի՞նչ եղաւ քեզի :

ՃԵՐՄԱԿԱՒՈՐԸ — Ըսէ՛, որո՞ւն է նւիրւած այն եկեղեցին, այն քու նո՛ր շինած եկեղեցին :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Լուս է) :

ՃԵՐՄԱԿԱՒՈՐԸ — Ըսէ՛ . պէ՛տք է որ ըսես , պէ՛տք է խոստովանիս :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խորտակւած) Այո՛ : Ճի՛շտ է : Այդ . . . այդ եկեղեցին նւիրւած է . . . հի՛ն աստուածներուն :

ՃԵՐՄԱԿԱՒՈՐԸ — Ի՛մ աստուածներուն :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Քո՛ւ աստուածներուդ :

ՃԵՐՄԱԿԱՒՈՐԸ — (Կաներեւոյթ-ամա) :

7

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ճի՛շտ է : Ես ողորմելի ու մեծամիտ մարդ մըն եմ . դոցեր եմ աչքերս ու կը կարծեմ թէ կը թռչիմ , պարզեր եմ թեւերս դոռոզ վե՛ր ու կարծեր եմ՝ թէ հասա երկնքին :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Մի՛ խօսիր այդպէս : Մեր սրտերուն այդ կապը , մեր այդ ամբողջ սէրը եղեր է սուրբ , ջերմ ու ազնիւ , ինչպէս ջերմեռանդ աղօթքի մը մրմունջը , ինչպէս ընտիր կընտրուկին բոյրը , որ դէպի երկինք կը մխա :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Աչքերը միտ յառած դէպի ձերմակաւորին երեւցած կողմը) Ո՛չ , ո՛չ : Ճշմարիտ է այս բոլորը , բայց դեռ մի՛ յաղթանակեր . կանուխ է դեռ . դեռ կը տեսնւինք . . . (Ու արագ դուրս , առանց իշխանուհիին կողմը նայելու) :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Շուք ու վախով) Յովհաննէ՛ս . Յովհաննէ՛ս , հայր-սո՛ւրբ . . . (Թուլցած կիյնա իր աթոռին) :

Երրորդ Արար

Ա. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ՎԱՆԱՀՕՐ ԽՈՒՑԸ

Ճակատը քառակուսի ցած լուսամուտ մը՝ հասարակ տախտակէ փեղկով : Լուսամուտին մէկ կողմը քանի մը շարք դարակ՝ լիքը պոկն մեծուքեան ու ձեւի ձեռագիրներով ու մագաղաթներով : Գրադարանին ու լուսամուտին առջևը փայտէ սեղան մը՝ վրան նորէն գրքեր ու այլ մանր իրեր : Դուռը կողմնակի, գրասեղանին դէմը :

I

Բաց լուսամուտէն արեւի առատ պայծառ ոսկի շերտ մը ինկած է սենեակի յատակին ու սեղանին : Սեղանին առջեւը լոյսի այդ ողողումին տակ նստած է Վանահայրը՝ երկու արմուկը սեղանին ու գլուխը թաղած ավերումն մէջ :

Քիչ մը ատեն լուռ է : Կամաց կը քացւի դուռը ու կը մտնէ վարպետը աշխատաւորի փռօտ ու աղտոտ հագուստներով : Քայլ մը կ'ընէ դէպի սեղանը ու կը կենա :

ՎԱՐՊԵՏԸ — Ինծի կանչեր էիր, վանահա՛յր :

- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Անտարժ է) :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Հա՛յր-սուրբ, կանչեր էիր ինձի :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Ծանր կը բարձրացնէ գլուխը ու կը նայի դիմացինին) Հա՛ : (Քիչ մը լուռ) : Դէ՛, ըսէ՛ նայի՞մ՝ հիմա ի՞նչ պիտի ընենք :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Ի՞նչը, հա՛յր-սուրբ :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Մենք հիմա ի՞նչ պիտի ընենք այդ շէնքը :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Եկեղեցի՞ն :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Գլուխը կը ցարժէ դրական) :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Այսինքն ի՞նչպէս : Արդէն գիտես, հա՛յր-սուրբ, որ մինչեւ Աստուածածնի տօնը աւարտած կ'ըլլա գմբէթը. մնացածը երկրորդական բաներ են :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Մտածկոտ) Մինչև... Աստուածածին :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Ի՞նչն է որ քեզի հոգ կը պատճառէ, վանահա՛յր :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Ուրեմն... մինչեւ Աստուածածին կ'ըլլա աւարտած : Հը՛մ. այդպէս հաստատ գիտե՞ս :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Ես իմ խօսքիս տէրն եմ, հա՛յր-սուրբ :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Տաֆ ու կտրուկ) Ե՛ս ալ, ե՛ս ալ իմ խօսքիս տէրն եմ, վարպե՛տ :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Ուրեմն... :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Քանի՞ տարի է, որ դուն վարպետ ես :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Ե՞ս. ի՞նչ գիտնամ. քսան մը կ'ըլլա :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Ուրեմն քսան տարի է, որ կը շինես ու կը շինես. իսկ երբէք պատահե՞ր է, որ շինելէդ ետքը քանդես :

- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Քանդե՞մ, իմ շինա՞ծս. ինչո՞ւ :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Ինչո՞ւ այդպէս զարմացար : Չէ՞ որ շինելն է դժւարը, քանդելը դիւրին է միշտ :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Այո՛, ուրիշի շինածը : Իր շինածը քանդելը շատ դժւար է, հա՛յր-սուրբ :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Հայեացքը լուսամուտէն դուրս նետած ու երազկոտ) Դժւա՛ր է, դժւար, ի հարկէ. երբ մանաւանդ կապած է հին յիշողութիւններու, յոյզերու, վշտերու, երբ կապած է անցեալիդ, երիտասարդ օրերուդ, չէ՞, վարպե՛տ : Դժւար է, ի հարկէ : (Լուռ ու ակնապիտ կը մնա քիչ մը՝ աչքերը լուսամուտէն դուրս. և յանկարծ գլուխը օրջելով՝ խիստ ու կտրուկ) Փակէ՛ սա փեղկը :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Փակե՞մ, լուսամո՞ւտը :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Այո՛, այո՛, լուսամո՞ւտը :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Բայց ի՞նչ ախորժելի արեւ է. ինչպէ՛ս ուրախ ու տաք :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Ու փակես պիտի ճիշտ ատոր համար :
- ՎԱՐՊԵՏԸ** — Բայց...
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Արե՛ւ... Մեզի անպատճառ պէտք է արեւ, ուրախ ու տաք արեւ : Մենք դեռ արեւապաշտներ ենք. արե՛ւ... : Չենք կրնար ապրիւր առանց ախորժելի արեւի, առանց ուրախ ու տաք արեւի : Գոնէ լուսամուտ մը, գոնէ ճեղք մը, գոնէ գողունի ներս սպրդած ճառագայթ մը... (Յանկարծ բռունցքը զարնելով սեղանին) Ո՛չ : Գոցէ՛, կ'ըսեմ քեզի, ի՞նչ ես քարացեր :

ՎԱՐՊԵՏԸ — (Վարանձով կ'երթա ու կը գոցէ փեղկը :)

Սենեակը գրեթէ մուք է :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այդպէ՛ս : Պէտք է խցւի այդ անցքը, ուրկէ արեւը կը նայի ներս, ուրկէ ցամաքը կը նայի ներս, ուրկէ աշխարհքը կը նայի ներս :

ՎԱՐՊԵՏԸ — Բայց բնակարանդ դարձաւ խաւար ու մռայլ, ինչպէ՛ս դամբարան :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ըսէ՛ ինչպէ՛ս եկեղեցի :

ՎԱՐՊԵՏԸ — (Ուսերը կը ցընցէ :)

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ինչո՞ւ կը վախնաս խաւարէն :
Խաւարը խաւար է կարճատես աչքերուն : Բոլոր մեծ յղացումները խաւարի ծոցն են գոյացեր, բոլոր մեծ խորութիւնները միայն խաւարի մէջ կարելի է տեսնել : Եւ այդ ձեր պաշտած լոյսը միթէ ծնունդը չէ՞ խաւարի . ծնունդ մը ու մահկանացու մը : Խաւարն է միայն, որ կա ու կը մնա անմահ ու յաւիտեան : (Ելած է ոտքի, կը խօսի մտածելով ու երթեւեկելով սենեակին լայնֆովը) :

2

Վաճառայրը լուծ է ու մտայնոյց կ'երթեւեկէ դեռ վարպետին դէմը, որ կը մտնէ Արեղան ու կը կենա դռան ֆովը լուռ ու խոնարհ :

ՎԱՐՊԵՏԸ — Վանահայրը նոր հրաման ունի՞ ինծի տալու :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այո՛ . միայն ո՛չ այս վայրկեանիս . նախ ուրիշ հաշիւ ունիմ մաքրելու : Գնա՛ առ

այժմ : Շնորհակալ եմ քեզմէ . Տէրը քեզի հետ :
(Դառնալով Արեղային) Դո՞ւն ինչու ես եկեր,
արեղա՛ :

3

ԱՖԵՂԱՆ — (Նախ կ'ըստասէ մինչեւ վարպետի հե-
ռանալը . վերջը գլուխը անլի խոնարհելով) **Քեզի**
խօսելիք ունի՞մ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ամեն մարդ ինք պիտի բանա իր
ճամբան, արեղա՛ :

ԱՖԵՂԱՆ — Գիտե՛մ, գիտեմ, որ ալ փակ է ինծի
համար քու հոգիիդ ճամբան : Կը հասկնամ, որ
ասկէ ետքը ես քեզի համար անարգ ու անար-
ժէք արարած մըն եմ, իսկ դուն ալ ինծի հա-
մար... (Կը լռէ :)

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ըսէ, մի՛ քաշւիր :

ԱՖԵՂԱՆ — Կ'ըսէի, եթէ գիտնայի : Ինքս ալ չգի-
տեմ . կ'ըզգամ միայն, որ մենք իրարու անհաշտ
թշնամի ենք :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Թշնամի՞ ... Եւ հիմա ատիկա ը-
սելու համար է, որ եկեր ես ինծի :

ԱՖԵՂԱՆ — Ո՛չ : Ես եկեր եմ քեզի ուրիշ բան մը
յայտնելու :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Խօսէ՛ :

ԱՖԵՂԱՆ — Դուն ըսեր ես, որ հո՛ս այս կղզին եր-
բմն ուրիշ աստուածներ են ապրեր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Իր ցնցումը զսպելով) Ե՞տքը :

ԱՖԵՂԱՆ — Ըսեր ես՝ շա՛տ-շա՛տ տարիներ մեզմէ
առաջ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ե՞տքը :

ԱԲԵՂԱՆ — Ըսեր ես՝ հիմա մեռած են բոլորը :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Լուռ է :)
ԱԲԵՂԱՆ — Մեռա՛ծ, վաղո՛ւց մեռած :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Լուռ է :)
ԱԲԵՂԱՆ — Ահա՛ եկեր եմ քեզի ըսելու, որ սխալ
 ես, այդ աստուածները մեռած չե՛ն :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Ահարեկ ու ապեած) Իսկ դո՛ւն...
 Իսկ դո՛ւն ատիկա ուրկէ՞ գիտես :
ԱԲԵՂԱՆ — (Ցած ու խորհրդաւոր) Ես... ես տե-
 սա՛ :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Տեսա՞ր, դո՛ւն, իմ մէ՞ջս. ի՞նչ-
 պէս տեսար :
ԱԲԵՂԱՆ — Քու մէ՞ջդ, ի՞նչպէս թէ՛ քու մէջդ :
 Ո՛չ. ես տեսա հո՛ն...
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ո՞ւր :
ԱԲԵՂԱՆ — Հո՛ն, հին ճգնարաններուն շուրջը :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ի՞նչ տեսար հոն, ճգնարաններուն
 շուրջը :
ԱԲԵՂԱՆ — Տեսա՛ այն միւս... հին աստուածներուն
 արարածները :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Արարա՞ծ...
ԱԲԵՂԱՆ — Կը սխալիս, վանահա՛յր : Քեզի կ'ըսեմ՝
 հին աստուածները կ'ապրին. ու հին աստուածնե-
 րուն հետն ալ իրենց հին կեանքը : Երբ մենք
 հո՛ս, մեր մուկ ու նեղ եկեղեցիներուն մէջ գետ
 նատարած կ'ապաշխարենք, անոնք հո՛ն կ'ապ-
 րին ազա՛տ. կ'ապրին տաք ու պայծառ արե-
 ւին տակ, կապոյտ ծովուն վրա, ծփուն օդե-
 րուն մէջ, աւազուղ ափին. կ'ապրին իրենց զը-
 ւարթ ու եռուն կեանքը. լի, շարժուն ու յարա-
 փոփոխ : Մենք կ'աղօթենք, անոնք կ'ապրին :

Այս ծովը, այս սարերը, այս կղզին, անոնցն է
այս բոլորը, մե'րն է միայն այս խոլցերը ու ե-
կեղեցին :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ո'չ : Մերը չէ նաեւ ո'չ այս խոլ-
ցերը իրենց կեղծաւոր լուսամուտներով, ո'չ ալ
եկեղեցին : Անո'նցն է, բոլորն ալ անոնցն է :

ԱՅԵՂԱՆ — (Նախ ապեւած, ետքը վախով) Հա'յր,
ատիկա ըսողը դո՞ւն ես :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Մեր Աստուածը հոս ոչի'նչ չունի,
ոչի'նչ :

ԱՅԵՂԱՆ — Հա'յր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Անոնցն է այս բոլորը : (Մօտեմա-
լով Արեգային ու ցած) Ու քանդւի' պիտի այս
բոլորը, արեղա' : Մինչև Աստուածածին հոս քար
մը քարի վրա չի պիտի մնա ո'չ այս խոլցերէն,
ո'չ եկեղեցիէն :

ԱՅԵՂԱՆ — Հա'յր, կը ծաղրե՞ս ինձի : Գէշ կատակ
է ըրածդ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ծաղր մըն է եղեր իմ ըսածներս
մինչև այսօր ու գէշ կատակ մըն է եղեր ըրած-
ներս մինչև հիմա : Բայց ասկէ ետքը ալ լուրջ
է : Փոխւի' պիտի այս կղզիին վրա ամեն բան :
Ոչի'նչ, ոչի'նչ չի պիտի մնա հոս ո'չ արդի
չէնքերէն, ո'չ արդի հողիներէն :

ԱՅԵՂԱՆ — Իսկ հին աստուածներ՞ըր, հա'յր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Պնդէ' գօտիդ, որդի'ս, կանչէ'
կ'սմքդ ու դո'ւրս վանէ մէջէդ բոլոր այդ հին
աստուածները : Քանդէ', քանդէ' . եթէ պէտք ըլ-
լա, քանդէ' ամբողջ հողիդ : Քու հողիդ ազնիւ
է, արժէ այդ աշխատանքը : (Դուրս :)

Բ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ՄԵՀԵԱՆԻ ՄԸ ԳԱԻԻԹԸ

Երկու կողմը երկու շարք բարձր ու յաղթ սիւներ : Ճակատը մէջտեղը լայն ու մեծ կամար մը, որ ծածկւած է վարագոյրով : Կամարին երկու կողմերը նոյնպէս սիւներ են, որոնց ետեւը քիչ մը տարածութիւն ու քարէ պատ : Կամարի մուտք-վարդագոյն վարագոյրին վրա ոսկեմկար նամանչաւոր արեւ մը :

Վարագոյրին առջեւը տեսարանին խորքը դրրւած է քարէ փոքրիկ բազին մը, որ կը միտ : Բազնի աջ ու ձախ կողմէն երկար քարէ սեղաններ քիչ մը ծուռ դիրքով ու քարէ նստարաններ. սեղանները մէջտեղի բազնին հետ միասին պայտի ձեւը կը կազմեն :

Սիւներուն առջեւը բարձր աւտարակներ ու առկախ ջահեր : Բազնը, սիւները եւ աւտարակներուն մէջքը բոլորն ալ գալարւած է ծաղիկներու ու կանաչի շղթայով :

1

Վառ է միայն երկու ջահ բազնին երկու կող-

մէն, խորքը . այնպէս որ անագին բարձր շէնքը դող-
դողուն կէս-մութի մը մէջ է :

ՍԵՂԱ — (Ձախ կողմի առջեւի սիւներուն ետեւէն
ետ-ետ ներս կը մտնէ, միշտ նայն հագուստով,
թեքած քիչ մը դէպի առաջ ու երկու ձեռքովը
սրտանց կանչելով) *Եկո՛ւր, եկո՛ւր...*

ԱԲԵՂԱՆ — (Երեւնալով) *Սեղա՛, Սեղա՛...*

ՍԵՂԱ — *Եկո՛ւր :*

ԱԲԵՂԱՆ — *Տո՛ւր ինձի իմ հանգիստս, տո՛ւր ինձի
իմ աղօթքներս . տո՛ւր իմ վստահութիւնս ըրա-
ծիս, կեանքիս, ուժիս : Ամեն, ամեն ինչ կը
փլի շուրջս :*

ՍԵՂԱ — (Միտ ետ-ետ դէպի աջ երթալով) *Եկո՛ւր,
եկո՛ւր :*

ԱԲԵՂԱՆ — *Ալ չկա ինձի հանգիստ ո՛չ խուցիս մե-
նութեանը մէջ, ո՛չ դուրսը, ո՛չ ալ եկեղեցիին
կամարներուն տակը : Սաղմոսներուն մէջէն քու
ձայնդ կը լսեմ, մութ կամարներուն տակէն քու
աչքերդ ինձի կը ժպտին, խունկի հոտին մէջէն
քու թաց մազերուդ բոյրը կը՛զգամ... : Ինչո՞ւ,
ինչո՞ւ կը տանջես ինձի :*

ՍԵՂԱ — *Եկո՛ւր, եկո՛ւր :*

ԱԲԵՂԱՆ — *Ե՛տ տուր ինձի իմ հպարտութիւնս, իմ
մեծամիտ խորհրդածութիւններս . ե՛տ տուր
ինձի իմ հաւատքս, իմ Աստուածս . տո՛ւր, ե՛տ
տուր ինձի իմ Աստուածս...*

ՍԵՂԱ — *Եկո՛ւր... եկո՛ւր... (Ու կը քաշւի, կ'ա-
նըրեւոյթանա աջ կողմի սիւներուն ետին :)*

ԱԲԵՂԱՆ — Գնա՛ց նորէն: Նորէ՛ն մինակ... (Շէն-
ֆի մէջտեղն է. կը կենա, գլուխը կը բարձրա-
ցընէ, կը նայի չորս դին ու գարմանով) Աս
ո՛ւր եմ ես: Աս ո՛ւր բերաւ ինձի:

Դուրսէն կը լսի հեռաւոր ազմուկ ու ձայներ:
Շտապ ներս կը մտնէ ծերունի պաշտօնեա մը՝ ձեռ-
քին լոյս ու արագ կը վառէ քահերն ու մամերը:

ԱԲԵՂԱՆ — (Յանկարծ մօտենալով) Ծերունի՛,
ի՞նչ չէնք է աս. ո՛ւր եմ ես:

ԾԵՐՈՒՆԻ — Վա՛յ, վախցա, արեւը վկա: Ո՞վ ես
դուն:

ԱԲԵՂԱՆ — Եկեղեցի՞ է, ի՞նչ բան է սա:

ԾԵՐՈՒՆԻ — Եկեղեցի՞. ի՞նչ յիմար լեզու կը խօ-
սիս: Զարդաւածներու ու խաչաւածներու տեղը չէ
հոս, հանգի՛ստ եղիր:

Դուրսի ազմուկը հետզհետէ կը մօտենա:

ԱԲԵՂԱՆ — Ի՞նչ ուրախ է հոս, ի՞նչ տօնական:

ԾԵՐՈՒՆԻ — Անչո՛ւշտ, կեանքը ուրախութեան հա-
մար է տւած մեզի:

ԱԲԵՂԱՆ — Եւ ատիկա ըսողը ալեւոր ծերունի
մըն է:

ԾԵՐՈՒՆԻ — Այո՛, ծերանալը ծանր բան է. բայց
հոգիս առոյգ է դեռ ու սիրտս երիտասարդ-
դեռ կրնամ վայլեր կեանքը և վայլեմ պիտի,
արեւս վկա, քանի շունչ կա շրթունքիս: Ի հար-
կէ՛, ըլլալ քեզի նման երիտասարդ, ա՛, մեծ-
բաղդ է: Ահսո՛ս որ ետ չեն դառնար այդ խենդ
ու անզուսպ օրերը: Ըհը՛, եկա՛ն: (Կ'երթա դէ-
պի ազմուկը):

ԱՔԵՂԱՆ — (Կը քաւի հտ-հտ ու կը ծածկի սիւնե-
րու ստեքին հտելը) :

3

Ձախ կողմի խորքի սիւներուն մէջէն ներս կը մտնեն իշխանը իր գէնընկերներուն հետ՝ երեսուն հոգիի չափ. այդչափ մըն ալ մեհենական աղջիկներ. այլ և խումբ մը զինակիր պատանիներ՝ ջահեր բռնած : Շէնքը կը ողողի լոյսով : Այրերը սաղաւարդ ունին, վահան, մէջքերնուն սուր : Կանայք հազաւծ են թեթեւ ու սպիտակ, մազերնուն մէջ իրքու գարդ խրած ունին աստղ մը :

Ամենէն առաջ ներս կը մտնեն քանի մը ջահակիր ու խումբ մը աղջիկներ ուրախ ու ոգելորած : Ետքը իշխանը քրտապատուած իր մեծերէն : Անոնց ետեւէն ալ զինուորականներն ու աղջիկները խառն, ուրախութեան բացականչութիւններով. ջահակիրներ քովերէն ու ետեւէն :

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՒՄԲԸ — (Սիւներէն ներս ոտք դնելուն պէս) *Կեցցե՛ն յաղթողները... Կեցցե՛ն քաջերը...*

ԲՈՂՈՐ ԿԱՆԱՅՔ — *Կեցցե՛ն, կեցցե՛ն յաղթողները :*

Իշխանը կ'երթա կանգ կ'անէ բազնին առջևը, բոլորը կը խոնին անոր ետելը : Աջ կողմի խորքի սիւներուն մէջէն դուրս կու գա քուրմ մը՝ ներմակներ հազաւծ, ուրիշ երկու քուրմ աջէն ու ձախէն :

ՔՈՒՐՄԸ — (Գալով իշխանին ընդառաջ) *Բարի գալուստ իշխանին : Բարի գալուստ մարտնչողներին :*

ԻՇԽԱՆԸ — Եկեր ենք մեր զէնքերը դնելու Քաջն Վահագնի բազնին ոտքը ու իր սուրբ ծագումը երկրպագելու :

ՔՈՒՐՄԸ — Իր սուրբ ծագումը ձեզի զօրավիզ, ձեր թեւերը միշտ ամուր, ձեր սուրբերը միշտ հատու, ձեր վահանը անխորտակ : Լոյս ու արեւ Վահագնի օրհնութիւնը ձեզի հետ, դո՛ւք, որ յաղթողներն էք կեանքի կուրն մէջ . ձերն ըլլա միշտ յաջողութիւնն ու յաղթանակը :

ԶՕՐԱԿԱՆՆԵՐԸ — Յաջողութիւնը մեզի հետ . յաջողութիւնն ու յաղթանակը :

ԱՂԶԻԿՆԵՐԸ — Քաջն Վահագնի օրհնութիւնը ձեզի հետ :

ՔՈՒՐՄԸ — Դեռ բաւական ժամանակ կայ մինչեւ մեր լոյս Տիրոջ ծնունդը, իշխա՛ն : Նստեցէ՛ք ու հանգստացէ՛ք : Նստեցէ՛ք Մեծն Վահագնի ու մեծն Աստղկան սեղանը : Նստեցէ՛ք ու վայելեցէ՛ք, դո՛ւք, որ կուռողներն էք կեանքի մեծ կուրն մէջ, կուռողներն ու յաղթողները, ձե՛րն է յաղթութիւնը, ձե՛րն է վայելքը :

ԶՕՐԱԿԱՆՆԵՐԸ — Մե՛րն է յաղթութիւնը, մե՛րն է վայելքը :

ՔՈՒՐՄԸ — Բացէ՛ք, աղջիկնե՛ր, Տիրոջ սեղանը, բացէ՛ք Վահագնի Աստղկան սեղանը : Բերէ՛ք գինի անապական եւ ուրախութիւն, բերէ՛ք ձեր գեղեցկութիւնն ու ձեր նազանքը . բերէ՛ք, մինչեւ արժանանանք երկրպագելու լուսածին Վահագնին ու փրփրածին Աստղիկին : Բացէ՛ք, աղջիկնե՛ր, վայելքի սեղանը : (Իր երկու ընկերներուն հետ կ'ելնէ դուրս) :

Իշխանն ու իր գէներնկերները կը հանեն սաղա-
ւարդնին ու վահանները, կու տան գինակիրներուն,
որոնք կ'առնեն ու սիւններուն մէջէն կը տանին
դուրս: Ազգիկներուն մէկ մասը կը վազէ ձախ սիւ-
ներէն դուրս, կը բերեն ծաղիկներ, առատ շաղ կ'ու-
տան քարէ սեղանին, կը բերեն սեղանի բազմանիւզ
աւտարակներ եւ գինիով լեցուն արծաթէ աւազան-
ներ. կը բերեն ոսկի ու արծաթ քասեր. բաժակ-
ներ եւ եղջիւրէ գալարուն ըմպանակներ:

Այդ պատրաստութեան միջոցին է, որ կը խօսուի:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԶՕՐԱԿԱՆ ՄԸ — (Առաջ գալով) *Բայց
կուիւ էր, տա՛ք կուիւ:*

ՀԱՍԱԿԱԽՈՐ ՄԸ — *Թող անպակաս ըլլա կեանքէն
սուրբ կուիւ:*

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ — *Սարսափելի ջարդ կերան:*

ՈՒՐԻՇ ՄԸ — (Կատակով) *Կը մեղքնա՞ս. Թող խնա-
յէիր:*

ԻՇԽԱՆԸ — *Ատ ո՞վ է, որ խնայելու մասին կը խօ-
սի: Երբէ՛ք, որդինե՛րս. կեանքի կուին մէջ
չխնայէք երբէք եւ ո՛չ-ոքի: Խնայելը թուլու-
թիւն է, մեղքնալը պարտութիւն: Չարկէք, ով
ձեր դէմն է, ով ձեր ճամբան կը գոցէ: Ով որ
քեզի կ'արգիլէ՝ քու թշնամիդ է:*

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ — *Չարկէ՛ք, յաղթողը մենք ենք:*

ՈՒՐԻՇ ՄԸ — *Ի՞նչ լաւ է յաղթող ըլլալը:*

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԸ — *Յաղթող ըլլալ ու կուէն դառ-
նալ:*

ԻՇԽԱՆԸ — (Երթալով սեղանին գլուխը) *Դէ՛, հի-
մա եկէ՛ք նստինք Տիրոջ սեղանը. արդար հա-*

տուրուամ մեր դաժան կուին :

Աղջիկ ու գորական խառն կը նստին : Աղջիկնե-
րէն շատերը կը մնան ոտքի, կը մօտենան ու կը ծա-
ռայեն մէկուն-միւսին . մէկ-երկուքը կերթան կու-
գան : Զինակիրները կը շարին իրենց տէրերուն ե-
տեւը ու կ'արձանանան :

Բազմութեան կէտը նստած է արդէն, կէտը դեռ
ոտքի, որ կը խօսի :

ԶՕՐԱԿԱՆ ՄԸ — (Բաժակը վերցընելով) Կեցցէ՛
կռիւր :

ԿՈՂՔԻ ԱՂՋԻԿԸ — Կեցցէ՛ կուռղը :

ԴԷՄԻ ԶՕՐԱԿԱՆԸ — Կեցցէ՛ գեղեցկութիւնը :

ՈՒՐԻՇ ՄԸ — Կեցցէ՛ սէրը :

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — Կռիւր կեանքն է աշխարհի :

ԶՕՐԱԿԱՆՆԵՐԸ — Սէրը վայելքն է աշխարհի :

ԻՇԽԱՆԸ — (Ծիծաղելով) Կեցցէ՛ք, կեցցէ՛ք . մի՛
չտապէք, է՛յ, դո՛ւք, կռիւ, է՛յ, դո՛ւք, սէ՛ր :
Մի՛ բռնկիք այդպէս շուտ . նստեցէ՛ք հանգիստ,
հպատակի՛նք հին կարգին : Թասերը պատ-
րա՛ստ, մեր մեծ Աստծուն ձօն եմ ձօնելու :

Աղջիկները գինի կը լեցընեն թասերը մէջտեղի
գինիի աւազաններէն :

Խոր լռութիւն :

ԻՇԽԱՆԸ — (Վերցընելով գինիի մեծ եղջիւր մը՝
կերթա կը կենա բազնին առջեւը, դէմքը դէպի
վարագոյրը դարձուցած ու գինին բարձր պա-
հած) : Քեզի՛, ով մեծդ Աստուած, Վահագն ա-
րի, դուն արեւը աշխարհի, դուն կեանքն ու
աշխուժ, դուն կռիւ եւ ուժ, դուն լոյս ու զը-
տող, ազնիւր զատող, փառքը ազատող, դուն

որ յաղթեր ես վարի, խաւարի, ամեն մտայլի,
այլ եւ երկնքին սև ամպ ու թուխպին, դեւին,
վիշապին աշխարի ամիին, քեզի՛, այգածին,
ճառագայթածին, քեզի կը ձօնեմ այս վայելքի
եղջիւրը՝ լիքը ազնիւ արբեցընող գինիով,
դո՛ւն, որ ապրելու ու կուելու արբեցումը կու
տաս մեզի: Տէ՛ր, ընդունէ՛ մեր ձօնը: (Մէկ-
երկու կաթիլ կը թափէ կրակին. ուժեղ ու
պայծառ բոց):

ՁԱՅՆԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷՆ — Ընդունա՛ծ է... ըն-
դունա՛ծ է... ընդունա՛ծ է:

ԻՇԽԱՆԸ — (Դառնալով իր տեղը) Յաղթողի ձօնը
յաղթողի բազնին վրա մի՛շտ է ընդունա՛ծ:
Խմե՛նք: Կեցցէ՛ կեանքն ու իր կռիւը:

ԲՈՂՈՐԸ — (Ազմուկով ու իրարանցումով, նստած,
կեցած, թասերը իրարու բախելով) Կեցցէ՛
կեանքն ու իր կռիւը:

Կը խմեն ու կը նստին. լռութիւն:

5

ԱՖԵՂԱՆ — (Դողդոջուն քայլերով առաջ կու գա,
ամբշկոտ վարանքով, հայեացքը գետին, ձեռ-
քը առաջ մեկնած) Տէ՛ք թաս մըն ալ ինձի: Ես
ալ կ'ուզեմ խմեմ:

Ընդհանուր զարմանք. ու խոր լռութիւն:

ԻՇԽԱՆԸ — Դո՛ւն հոս ի՞նչ գործ ունիս, սեւազ-
գե՛ստ:

ԱՖԵՂԱՆ — Տո՛ւր թաս մըն ալ ինձի. ես ալ կ'ուզեմ
խմեմ:

ԻՇԽԱՆԸ — Այս եղջիւրէն խմել ուզողը կուէն պէտք
է որ գա:

ԱՔԵՂԱՆ — (Աղաչաւոր) Մէ'կ թաս մը միայն, իշխա'ն. ի՞նչ մեծ բան է որ: Անգամ մը միայն, մէկ ո'ւմպ մը միայն քու այդ վայելքի եղջիւրէդ:

ԻՇԽԱՆԸ — (Արհամարհոտ) Տիրոջ սեղանին վրա, ա'յ թշւառ, ոչինչ չի ստացւիր աղաչանքով, դնա մուրացիկներուն սեղանը:

ԶՕՐԱԿԱՆ ՄԸ — (Ծաղրով) է'յ, բարեկա'մ, ո՞ր հովերն են քեզի այս կողմը նետեր:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ — Գինիի հոտ է ինկեր ծոմ պահողին քիթը:

ԻՇԽԱՆԸ — Տարին տասը չափ ցորեն նւիրեր եմ ես իմ կալերէս ձեր անապատին. դնա' նստէ ու կե'ր:

ՀԱՍԱԿԱԻՈՐ ՄԸ — (Ծաղրով) Ու աղօթէ' քու աստուածներուդ մեր մեղքերուն համար:

ՀԱՍ ՋՕՐԱԿԱՆ ՄԸ — Մե՞ղք... (Փորը բռնած սաստիկ կը խեղա) Աղօթէ', աղօթէ' մեր մե՞ղքերուն համար... մեր անթիւ մեղքերուն....

Ընդհանուր հոհոց

ԱՔԵՂԱՆ — Իշխա'ն. դուն ինձի չե՞ս ճանչնար:

ԻՇԽԱՆԸ — Ա'յսպէ'ս ալ աներես մարդ: (Բարկացած) Պիտի հեռանա՞ս, թէ չէ:

ՀԱՍԱԿԱԻՈՐԸ — Ես կը ճանչնա'մ քեզի, ես: Դուն այն ցած վախկոտը չե՞ս, որ սուրդ նետեր ես գետին ու փախեր ես կեանքի կուէն:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԶՕՐԱԿԱՆ ՄԸ — Դո՛ւրս, հայդէ', ցա'ծ արարած:

ՈՒՐԻՇ ՄԸ — Դո՛ւրս, վախկո'տ:

ՀԱՍԱԿԱԻՈՐԸ — Դուն այն մեծամիտ տխմարը չե՞ս,

որ կ'արհամարհես մեր վեհն Վահագնի նւիրած
ամենէն վեհ նւէրը՝ կեանքը. և քու թշւառ գը-
լուխդ չես ուզեր խոնարհես անոր լոյս պատկե-
րին առջեւը :

ԲՈՂՈՐԸ — Կորսըւէ՛, կորսըւէ՛ դուրս :

Մէկը — Կորսըւէ՛ դո՛ւրս այս սուրբ վայրէն :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ — Աստուածուրա՛ց :

ՀԱՍԱԿԱԻՈՐԸ — Դուն այն ամբարտաւանը չե՞ս,
որ երկրպագել չես ուզեր մեր փրփրածին Աստ-
ուածուհիին, ո՛չ անոր նւէրը եղող սիրուն, ո՛չ
ալ կնոջ գեղեցկութեանն ու հմայքին :

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — Դո՛ւրս այդ ամբարտաւանը :

ԱՂՋԻԿ ՄԸ — Ապո՛ւշ...

ՀԱՍԱԿԱԻՈՐԸ — Դուն այն սրբապիղծը չե՞ս, որ
կ'արհամարհես մարմինը, Վահագնի ու Աստըղ-
կան այդ հրաշալի կերտուածքը :

ԱՂՋԻԿ ՄԸ — (Քովի տղան մատնանիւ) — Արհա-
մարհե՛լ այս մարմինը. այս առո՛ղջ, այս ճը-
կո՛ւն, այս ուժե՛ղ մարմինը :

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — Սրբապի՛ղծ...

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ — (Քովի աղջիկը մատնանիւ) Այս
քնքուշ, այս գեղեցիկ, այս հոյակապ մար-
մինը :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ — Սրբապի՛ղծ...

ԱԲԵՂԱՆ — (Ամեն յարձակման աւելի ու աւելի խոր-
տակւած, աւելի ու աւելի գլուխը վար կը կա-
խէ ու քայլ-քայլ կը քաշուի ետ : Վերջին խօսքե-
րուն մտած է արդէն իր նախորդ տեղը սիւնե-
րուն ետեւը ու ալ չեքեւար) :

**ԻՇԽԱՆԸ — Թողէ՛ք, Թողէ՛ք կորչի: Ես ձօն ունիմ
ձօնելու: Առէ՛ք Թասերը:**

Բոլորը կը լեցընեն:

ԻՇԽԱՆԸ — (Եղջիւրը առած կ'երթա նորէն բազնին
առջևը ու գինին վեր քարձրացնելով) **Քեզի՛,**
ո՛վ վեհդ դիցուհի, ո՛վ փրփրածինդ Աստղիկ,
դո՛ւն որ անարատ ես ու սքանչելի, քու ելած
փրփուրիդ նման. դո՛ւն վերին գեղեցկութիւն,
դո՛ւն գերագոյն հմայք ու քնքշութիւն, քու
տւած լոյսիդ նման. դո՛ւն, որ աղբիւրն ես սի-
րու, յոյսերու ու յուզումներու, քեզի օրօրող
ալիքներուն նման քեզի՛, ծովածի՛ն, քեզի՛ կը
նւիրեմ այս վայելքի եղջիւրը՝ լիքը ազնիւ ու
արբեցընող գինիով, դո՛ւն, որ գեղեցկութեան
ու սիրու վայելքը, հեշտանքը ու արբեցումը
կու տաս մեզի: Ընդունէ՛, դիցուհի՛, իմ ձօնս:
(Մէկ-երկու կաթիլ կը թափէ կրակին. ուժեղ
ու պայծառ բոց:)

ՁԱՅՆԵՐ ԱՄԵՆ ԿՈՂՄԷՆ — Ընդունա՛ծ է... ըն-
դունա՛ծ է... ընդունա՛ծ է...

ԻՇԽԱՆԸ — (Դառնալով իր տեղը) **Յաղթողի ձօնը**
մի՛շտ է ընդունուած գեղեցկութեան բազնին վը-
րա: Խմե՛նք: Կեցցէ՛ գեղեցկութիւնն ու սէրը:

ԲՈՂՈՐԸ — (Աղմուկով, ծիծաղով, կատակներով,
ըմպանակները իրարու քախելով) **Կեցցէ՛ գե-**
ղեցկութիւնն ու սէրը:

Կը խմեն ու կը նստին. լուսիւն:

ԱՖԵՂԱՆ — (Դուրս կ'ելնէ իր անկիւնէն եւ վնասկան կը մօտենա Հաստ գինւորակամին, ձեռքը կը դնէ անոր ուսին ու կտրուկ) *Տե՛ղ սուր ինձի:*

Ընդհանուր գարմանք:

ՀԱՍՏ ԶՕՐԱԿԱՆԸ — Նորէ՞ն, ա՛յ մուրացկան:

ԱՖԵՂԱՆ — (Աւելի կտրուկ ու խէթ) *Ե՛ս ալ կ'ուզեմ նստիմ այս սեղանին:*

ՀԱՍՏ ԶՕՐԱԿԱՆԸ — Քեզի տեղ չկա այս սեղանին:

ԱՖԵՂԱՆ — (Գրգուած ու դողալով) *Ես պէ՛տք է նստիմ այս սեղանին:*

ՀԱՍՏ ԶՕՐԱԿԱՆԸ — *Տեղ չկա՛ ըսինք քեզի. սուր չունեցողին հոս տեղ չկա. ի՞նչ ես կպեր, ձիո՛ւճանճ:*

ԱՖԵՂԱՆ — (Յանկարծ կը փաթթւի Հաստ գորականի մարմնին, կը վերցընէ նստարանէն, կը գլտորէ գետին):

Նախ ընդհանուր անբարեհամ յուզում ու իրարանցում, որը սակայն յանկարծ տեղի կու տարուն ու միահամուռ ծիծաղի մը:

ԱՖԵՂԱՆ — (Ծունկը կը դնէ նստարանին ու բռնորոնցքը սեղանին գարնելով) *Ես պէ՛տք է նըստիմ այս սեղանին:*

ՀԱՍՏ ԶՕՐԱԿԱՆԸ — (Վեր կը թռչի կատղած, կը ֆառէ սուրը ու կը վազէ Արեղային վրա) *Անդի՛ն, անզգա՛մ, չեմ ուզեր պղծեմ այս սուրբ մեհեանին գաւիթը քու պիղծ արիւնովդ:*

ԱՖԵՂԱՆ — (Հաստատ ու ծանր ֆայլերով կը մօտե-

նա անոր : Վայրկեան մը շեշտ կը դիտեն իրար
մոլեգին : Յանկարծ Արեղան բոլոր ուժովը կը
զարնէ դիմացինի թելին, որուն սուրը կ'իյնա
վար : Արեղան իսկոյն կը իլէ ու նորէն ծունկը
դնելով նստարանին) Ահա', իշխա'ն, և իմ
սուրս :

Ընդհանուր ոգեւորութիւն, ազմուկ, հիացում :

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — (Իրարու) Ի'նչ ուժ, ի'նչ ուժ...

ԱՂՋԻԿ ՄԸ — Ի'նչ երկաթի ձեռք :

ՀԱՍՏ ՉՕՐԱԿԱՆԸ — Ո'չ, իշխան, դուն տեսար բըռ-
նութիւնը, դուն բոլորը տեսար. իմի՞նս է այդ
սուրը :

ՁԱՅՆԵՐ — Ո'չ, ո'չ. ալ ո'չ :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՉՕՐԱԿԱՆ ՄԸ — Քու մէջքդ դպաւ
դետին :

ԻՇԽԱՆԸ — Սուրը անորն է, որուն ձեռքը որ է :

ԲՈՂՈՐԸ — Ապրի' մեր արդար իշխանը :

ՁԱՅՆԵՐ — Ապրի' մեր նոր ընկերը :

ՄԷԿԸ — (Մօտենալով պարտաւճի) Կը ներե'ս, բա-
րեկա'մ, բայց կը տեսնես, որ քեզի այլ եւս
տեղ չկա հոս :

ՀԱՍՏ ՉՕՐԱԿԱՆԸ — Աղէ'կ, ես կ'երթամ. բայց
մենք դեռ կը պատահինք, սեւաղբե'ստ. կա'մ
սուրս կու տաս ինձի, կա'մ կեանքդ :

ԱԲԵՂԱՆ — Կեանքս՝ գուցէ :

8

ՁԱՅՆԵՐ — Գինի տւէ'ք յաղթողին :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ — Վերցուր անո'ր թասը : Հիմա
ան ալ քուկինդ է :

ԱԲԵՂԱՆ — (Կ'առնէ Հաստ գորականի ըմպանակը

Generated on 2017-10-30 06:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/hvd.hx7vfb
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ու կը մտնէ անոր ետեւէն) *Ես չե՛մ ուզեր ուրիշին խմուկը:*

ԱՂՋԻԿ ՄԸ — (Թեւը երկարելով) *Ա՛ն, քա՛ջ, ի՛մ թասս:*

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — (Երկնցնելով իրենց թասերը) *Ա՛ն, իմ թասս... ա՛ն իմ թասս... առ իմի՛նս...*

ԱԲԵՂԱՆ — *Ի շխա՛ն, քիչ մը առաջ ես քու եղջիւրդ խնդրեցի, ա՛յն եղջիւրը, որով ձօնդ ձօնեցիր:*

ԻՇԽԱՆԸ — (Եղջիւրի մէջինը կը թափէ ու կու տա մօտի աղջկանը. լուրջ ու հանգիստ) *Լեցո՛ւր ու տուր իրեն:*

ԱՂՋԻԿԸ — (Կը կատարէ ու կու տա քնքանքով խորապէս սրտանց) *Ա՛ն:*

ԻՇԽԱՆԸ — *Առաջին թասը, նորե՛կ, գիտցի՛ր, միշտ վահագնինն է. այդպէս է աշխարհի հին օրէնքը:*

ԱԲԵՂԱՆ — *Առաջին թասը... ձեր այս կեանքի սեղանին առաջին թասը ես կը խմեմ... կեանքի ու աշխարհի օրէնքովը... ես կը խմեմ կուի՛ կենացը. կուի՛, որ վերն է խաւարին ու ամպերուն մէջը, ինչպէս որ կ՛ըսէք, կուի՛, որ դուրսն է, աշխարհի վրա, ուրկէ՛ դուք կու գաք. կուի՛, որ հո՛ն է, ծովուն մէջ, փոթորիկ ատեն, ուրկէ՛ ե՛ս կու գամ:*

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — (Սաստիկ հետաքրքիր, փսփսուեով իրարու) *Ծովէ՞ն... ծովէ՞ն...*

ԱԲԵՂԱՆ — *Թող օրհնա՛ծ ըլլա կեանքի կռիւը: (Կը խմէ):*

ՁԱՅՆԵՐ — *Անո՛ւշ, անո՛ւշ ... Յաջողութի՛ւնը, յաղթանակը միշտ քեզի՛...*

ԻՇԽԱՆԸ — *Աղէ՛կ: Լեցո՛ւր երկրորդ թասը:*

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — (Իրար անցած) **Գինի՛, գինի՛ :**

ԱՂՋԻԿԸ — (Նորէն կը լեցնէ ու կու տայ սրտանց)
Ա՛ն :

ԻՇԽԱՆԸ — Երկրորդ թասը, նորե՛կ, գիտցի՛ր,
միշտ Աստղիկինն է. այսպէս է աշխարհի հին
օրէնքը :

ԱԲԵՂԱՆ — Երկրորդ թասը... այո՛, Աստղիկինն
է. ա՛ն, որ ինչպէս կ՛ըսէք, ծնաւ գեղեցիկ յորդ
փրփուրէն, դուրս ելաւ սիրարժարծ՝ յուզող
ու եռացող ալիքներէն. ա՛ն, որ փոթորկի ան-
դունդներուն մէջ կը գալարի ու կը յափշտակէ
քեզի : Իշխա՛ն, այս թասը ես կը խմեմ քու աղ-
ջըկանդ կենա՛ցը (Կը խմէ) :

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — Սեղա՞ն... Սեղա՞ն...

ԻՇԽԱՆԸ — Աղջի՞կս...

ԲՈՒՈՐԸ — (Սաստիկ յուզած, վախով ու սպասու-
ղական դիրքով կը նային Իշխանին կողմը) :

ՀԱՍԱԿԱԻՈՐ ՋՕՐԱԿԱՆ ՄԸ — Իշխա՛ն, քու աղ-
ջի՞կդ...

ԻՇԽԱՆԸ — Կեցի՛ր, ա՛յ տղա, կարծես քու ղէմքդ
ծանօթ է ինծի :

ԱԲԵՂԱՆ — (Թեքել հեգնանքով) Հիմա, ի հարկէ՛,
իշխան, հի՛մա պէ՛տք է որ ճանչնաս :

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ — (Իրարու, փսփսուքով) Ո՞վ է. ո՞վ
է, ո՞վ է որ :

ՔՈՒՐՄԸ — (Կ՛երեւա վարագոյրին առջեւը) **Պատ-**
րաստ եղէք, յաղթողներ՛, ու թողէք սեղանը :
Արեւելքը շիկներ է, ծովը ծիրան է հագեր, ու
թարմ բնութիւնը թափ կու տա քունը աչքերէն
Մեծ Աստծուն երկրպագելու : Լուսատուն ու

լուսաստղը գրկելու են հիմա իրար, պատրաստ
եղէ՛ք դուք ալ երկրպագելու :

ԱՄԵՆՔԸ — (Իսկոյն վեր կը ցատկեն իրենց տեղե-
րէն, զինակիրները շտապ կը բերեն սաղաւարդ-
ները ու վահանները իրենց տէրերուն, որոնք
կը հագնին ու կ'երթան բազնին առջեւը երկու
գուգահեռ տողաշար կը կազմեն երեսները վա-
րագոյրին, աջ՝ գօրականները, ձախ՝ աղջիկ-
ները) :

ԻՇԽԱՆԸ — (Մօտենալով Արեղային) *Տո՛ւր ինձի
ձեռքդ ու երթանք երկրպագելու. երկրպագե-
լու մեր վեհ աստուածներուն :*

ԱԲԵՂԱՆ — *Երկրպագելու... նո՛ր աստուածներու :*

ԻՇԽԱՆԸ — *Հի՛ն աստուածներուն. միշտ հի՛ն ու
միշտ նո՛ր ու միշտ յաւիտեան : Եկո՛ւր :*

ԱԲԵՂԱՆ — (Անշարժ ու յամառ կեցած է. աչքերը
գետին) :

ԻՇԽԱՆԸ — *Եկո՛ւր, կ'ըսեմ քեզի. շո՛ւտ. դո՛ւն, որ
խմեցիր կուրի կենացը, դո՛ւն, որ խմեցիր իմ
Սեղայիս կենացը, պէ՛տք է որ դաս : Տո՛ւր ձեռ-
քդ ինձի (կը բռնէ անոր թեւէն ու տեսակ մը
կէս-փաշտելով կը տանի առաջ գոյգ տողաւարին
մէջէն : Բազնին մէկ կողմը ինքը կ'անցնի, միւս
կողմը կը մնա Արեղան) :*

Վարագոյրին ետեւէն կը լսի շեփոյրի կանչը
մէկ-երկու ելեւէջ, որուն կը յաջորդէ ֆուրմերու
ուրախ ու յաղթական երգը : Երգի միջոցին կը բաց-
ւի կամաց-կամաց ճակտի վարագոյրը և տեսարանի

մնացած բոլոր մասերը հետզհետէ կը թազւին մութի մէջ :

Խորքի բեմը, որ աւելի ալ բարձր է, կը ներկայացնէ Սեւանի գագաթը իր աւերակով: Աջ՝ կեցած են ֆուրմերը, բոլորն ալ ներմակազգեստ, կուրծֆերնուն ոսկի արեւ մը. ձախ՝ կեցած են ֆրմուհիները, բոլորն ալ ներմակազգեստ, հերարձակ ու մազերնուն մէջ խրած խոշոր աստղ մը: Հեղ մը ֆուրմերը կ'երգեն, հեղ մը ֆրմուհիները, վերջը բոլորը միասին:

Նոր բեմի խորքը հորիզոնն է, ծովուն ու երկինքի իրար կըպչող ծիրը: Երկինքը շառագոյն է, տեղ-տեղ դեղին, ծովը լերթ կարմիր, տեղ-տեղ ծիրանի: Երգի միջոցին հետզհետէ կը նշմարւի հրակա արեւի մը սկաւառակը, որ կը բարձրանա կամաց-կամաց: Երբ կէսին չափը դուրս է եկած ջուրէն՝ աւերը կը բացւի ոստրէի մը պէս ու կափարիչը կ'իյնա ջուրին երեսը՝ արևի ցոլփին նման: Ոստրէին մէջը վառ կը փայլի աչք խտիտ տուղ արծաթմարգրիտ փայլով մը: Եւ այդ վառ փայլին մէջ կեցած է յաղթական վահագնը, մերկ, բարձր, շիտակ, յաղթ ու առողջ, աջ ձեռքը առաջ պարզած, մազերն ու մօրուքը ասորական ձեւի և շէկ, աչքերը բացուտ: Անոր ձախ կողմը թեթեւ թեթ է ինկած Լագանֆով ծովային խոտերու ու ծաղիկներու վրա Աստղիկը. սա թեթեւ մը փաթթւած է վահագնին ու գլուխը յենած անոր մարմնին. ինքը՝ մերկ, նրկուն, Լուրբ. մազերուն մէջ ահագին ադամանդէ աստղ մը ու մարմնին վրա մէկ-երկու թել ծովային նուրբ ու երկար սէգ:

Երգեցողութիւնը կը տեսէ մինչեւ ոստրէի լրիւ

բացումը: Երբ երգը յանկարծ կը կտրուի, կը լսուի նորէն շեփոթին կանչը ու բոլոր բազմութիւնը խկոյն կը թափի գետին խորը երկրպագութեամբ: Քրմերն ու քրմուհիները կը խոնարհին մինչև մէջքը: Ոտքի կը մնա միայն Արեղան՝ ուղիղ ու անշարժ:

ՔՈՒՐՄԸ — (Խումբին մէջէն, ահեղ) *Երկրպագէ՛, դո՛ւն, շւարա՛ծ:*

ԱԲԵՂԱՆ — (Անշարժ է):

ԻՇԽԱՆԸ — (Սարսափահար ու կիսաձայն) *Երկրպագէ՛, անձի՛տ:*

ԱԲԵՂԱՆ — (Անշարժ է):

ՍԵՂԱ — (Կ'երեւա յանկարծ բարձր բեմի սանդուղներուն վրա, հանգիստ առաջ կու գա, կը կենա ուղիղ Արեղային դէմը՝ քննուլ ու հրամայական) *Երկրպագէ՛. երկրպագէ՛ ծովուն ու իր աստծուն:*

ԱԲԵՂԱՆ — (Նախ գլուխը կը թեփէ, ետք ծունկերը քիչ-քիչ կծալիւն ու յանկարծ կիյնա գետին):

Սաստիկ դղրդիւն մը. և մէկ անգամէն կը կորչի ամէն բան. կը տիրէ խորին մութ ու լուսութիւն:

11

Երբ թանձր մութը կ'ըսկսի փարատիլ՝ տեսարանը փոխւած է: Հետզհետէ բացւող ազօտ լոյսին մէջէն կը նեմարի հաստ ու ցած սիւներու գոյգ շարք, մը տեսարանին նիւտ մէջտեղը: Եկեղեցի է: Խորքը կ'երեւա միայն երկու վառ մում, որուն առջեւ երկու վանական սաղմոս կը կարդան փոխնիփոխը: Ա-

Յոնց ետեւը կիսաերջանով կեցած են վանականները երեսնին դէպի խորանը :

Մուայլ ու մութ . ընթերցումը տխուր ու միայլար :

Լռիկ ազօթոզ վանականներու շարքին մէջ յանկարծ իլրտում մը կ'իյնա :

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — (Միւսներուն կոնակէն ծոնելով դէպի ետ, փսփսուփով) *Ջո'ւր, ջո'ւր, երեսին ջո'ւր :*

Ձախ կողմի խորքի սիւներուն մէջէն կ'երեւան երկու վանական, որոնք Արեղայի թեւերը մտած ու բարձրացուցած կը բերեն առաջ : Արեղան թոյլ ու անզգա : Մովսէս վանականը կու գա ահոնց ետեւէն՝ օգնելով :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Արագ դուրս կելնէ աջ կողմի սիւներուն մէջէն, կը մօտենա Մովսէսին, երբ Արեղան արդէն անցուցած են, և կիսաձայն) *Ի՞նչ է, ի՞նչ կա, ի՞նչ եղաւ :*

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Միտ կիսաձայն) *Արեղան մարեցաւ : Կեցեր էր առջեւ, կ'աղօթէր, մէ'յ մըն ալ տեսա՝ գլուխը կախեց, քիչ մը ծռեցաւ ու բոլոր ուժովը ինկաւ գետին :*

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — *Խեղճ արեղա . երեւի գիշերը շատ է ճգներ : Տարէք աղբիւրը, տարէ՛ք աղբիւրը :* (Եւ ինքը կը դառնա ետ իր նախորդ տեղը) :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Կ'շտապէ գացողներուն ետեւէն) :

Ու նորէն ամեն ինչ հանդարտ է, ու նորէն որոշ

կը լսւի սաղմոսացներուն միալար, թախծոտ ու
ձանձրացած ձայնը :

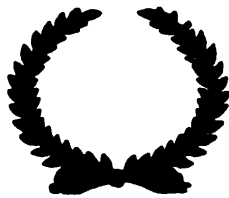
ԱՌԱՋԻՆ ՍԱՂՄՈՍԱՍԱՑ — «Ո՛չ գոյ բժշկութիւն
մարմնոյ իմոյ յերեսաց բարկութեան Գո» :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՍԱՂՄՈՍԱՍԱՑ — «Ո՛չ է խաղաղութիւն
ոսկերաց իմոց յերեսաց մեղաց իմոց» :

ԱՌԱՋԻՆ ՍԱՂՄՈՍԱՍԱՑ «Անօրէնութիւնք իմ
բարձրացան քան զգլուխ իմ, որպէս բեռն ծան-
րացան ի վերայ իմ» :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՍԱՂՄՈՍԱՍԱՑ — «Նեխեցան և փտեցան
վէրք իմ յերեսաց անզգամութեան իմոյ» :

Սաղմոսի միջոցին կամաց-կամաց, շա՛տ համ-
գիստ, տեսարանը կը գոցւի, այնպէս որ վերջիմ
բանի մը բառը կը լսւի դեռ գոցւելէն ալ ետքը :

Գ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻԻՆ ԱՌԱՆՁՆԱՍԵՆԵԱԿԸ

Փոքրիկ, կոկիկ, ցած առաստաղով սենեակ մը ամբողջովին գորգերու մէջ : շակատը բազմոց, մօտիկը ցածիկ աթոռակ մը : Անկիւնը ներմակ փօնի վրա սև սիրուն խաչելութիւն մը ներմակ նեղ սեղանին . երկու կողմը երկու ամանի մէջ վարդի թարմ փունջեր : Առաստաղէն կախուած է արարական գունաւոր լապտեր մը :

Մուտքը աջէն ու ձախէն :

1

Իշխանուհին կեցած է բազմոցին առջեւը ձիգ ու անբարժ : Քիչ մը հեռուն, աւեր դէմը, դռան մօտիկ կեցած է վանահայրը : Երկուքն ալ հայեացքնին նետած են գետին :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Հանգիստ ու պաւտօնակաւն)...

Ա՛ն է կապեր մեզի իրար, ա՛ն ծնունդն է մեր երկուքի, ա՛նիկա մեր կապն է . իսկ մեր մէջը չի պիտի ըլլա ո՛չ մէկ կապ . մեր մէջէն պէտք է խզի ամե՛ն կապ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Գլուխը բարձրացնելով ու նայե-
լալս համգիստ) **Վարդապետ, այդ եկեղեցին ո՛չ-**
ոք արեւ չի կրնար: Ո՛չ դուն, ո՛չ ես, և ո՛չ մէ-
կը. անոր հիմը մեր սրտերուն մէջն է դրւած:
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խիստ) **Անոր հիմը, իշխանուհի,**
մեղքի վրա է դրւած:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — **Ինչպէ՛ս թէ՛ մեղքի:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Այո՛, մեղքի՛:**

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Հպարտ) **Մեղքը միշտ օտար է**
եղեր ինծի և միշտ ալ օտար պիտի մնա ինծի:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Կին, նորէ՞ն կ'ուզես խաբես:**

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Ապւած) **Խաբե՞մ:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Այո՛, խաբես ու կեղծես:**

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — **Ե՞ս:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Դո՛ւն, դո՛ւն: Ինչ կը զարմանաս.**
դուն, որ ամբողջ կեանքդ խաբեր ես ու շարու-
նակ կեղծեր: Խաբեր ես տարիներ ու տարիներ
այն մարդը, որ իբրեւ իր կինը իր տունն է տա-
րեր քեզի. խաբեր ես քու զաւակներդ, որոնք
չոյանքի կարօտով գիրկդ են վազեր. խաբեր ու
խաբխաբեր, կապեր ես բոլոր շրջապատողներուդ
աչքերը. խաբեր ես և ինծի, թէեւ, այո՛, ա-
ռանց խոստում մը տալու, առանց բառ մը ար-
տասանելու. խաբեր ես և քեզի՛, քեզի քու աչ-
քիդ նահատակ ես նկարեր, դուն, որ մարդդ
մեռեր է թէ չէ, վազեր եկեր ես հոս՝ ինծի հետ
նոր շէնք շինելու, քու կեղծիքիդ աստծուն նոր
տաճար կառուցանելու: (Քիչ մը լուռ):

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Կեցած է ձիգ ու հպարտ, ունիե-
րը կիտած. ոչ շարժում, ոչ ծպտում):

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Իհարկէ, չէ՞ որ՝ քու աստուծդ**

սէրն է : Ո՛վ սոփեստութիւն : Ի՞նչ է սէրը . ինչի՞ սէր է աստուած , արուի՞ ու էգի : Կի՛ն , մեղանչանք է քու անունդ , կեղծիք է քու հոգիդ ու զգայարանքները քու աշխարհդ : Մեղքի վրա է շինւած այդ եկեղեցին :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ըսի՞ր :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ըսի , ինչ որ պարտական էի ըսելու :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Դէ՛ , բա՛ց է դուռը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Վիրաւորւած) Իշխանուհի՛ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ի՞նչ է : Գնա՛ , գնա քանդէ՛ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ատիկա իմ պարտքս է և ես գիտեմ . բայց պէտք է որ դուն ալ կատարես քու պարտքդ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Այսի՛նքն : Ի՞նչ է ուզածդ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Պէտք է անմիջապէս հեռանաս հոսկէ՛ ծամաբարերդէն :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Հեռանա՞մ . . . այդպէ՞ս կը հրամայես :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ըսի , ինչ որ պարտական էի ըսելու :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Կը հրամայե՛ս . . . (Յանկարծ ու ու բուռն բարկութեամբ) Եւ ո՞վ ես դուն , ի՞նչ գործ ունիս հոս , հո՛ս , իմ դէմս . ո՞վ ես դուն :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ես . . . ես վանական մըն եմ , իշխանուհի՛ , քաջւած անապատը :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Անապատ մըն ես դուն ինքդ և օտա՛ր , օտար հոգիիս , ինչպէս ամենքը : Ամբողջ կեանք մը ապրեր եմ ես օտարներուն մէջ , օտար եմ եղեր ես ինքս բոլորին , օտա՛ր ու մինակ . մինակ պալատներու ամբոխին մէջ , միսմինակ իմ իսկ պալատիս , իմ սեփական

ընտանիքիս մէջը, մինա՛կ, մի՛շտ: Եւ հո՛գիիս
միակ լուսաւոր աստղը եղեր է ան, որ հեռո՛ւ,
հեռո՛ւ կա ուրիշ հոգի մը, իմինիս պէս մինակ,
իմինիս պէս լքած, իմինիս պէս կարօտ,
եղբա՛յր հոգի մը, որ կը հասկնա ինծի ու իմ
կրած ծանր խաչս, որ մօտիկ է ինծի ու կը սի-
րէ ինծի: (Լուս):

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կեցած է անշարժ ու լարւած բը-
ռուցները սեղմած՝ տեսակ մը կուի պատրաստ
դիրքով):

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Այդ սարսափելի, այդ յաւիտենա-
կան, այդ խելագարցընող մենութեան ձեռքէն
փախած, եկեր ապաստաներ եմ հո՛ս, վերջա-
պէս միասին ըլլալու, միասին ըլլալու հոգիի
մը հետ, միասին ապրելու, միասին ստեղծելու
չէնք մը, այն միակ հոգիին հետ, որ ինծի կը
հասկընա, որ հեռուէն ինծի հետ է եղեր ամ-
բողջ կեանքս: Եւ ահա՛ թէ ինչպէս կը հասկնա
ինծի այդ միակ հոգին: Ես կի՛ն, ես մե՛ղք, ես
է՛գ ու խաբբա՛: (Զայրացած) Գնա՛, հեռա-
ցի՛ր:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Աւարտէ՛ ու կ'երթամ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ոչի՛նչ չ'ունիմ քեզի հետ աւար-
տելու: Ապրեր եմ միշտ մինակ ու օտար, մինակ
ու օտար, ալ կ'իջնեմ գերեզման: Անմտութիւն
է ճակատագրին դէմ կուելլը: Գնա՛, գնա քան-
դէ, փո՛ւլ տուր այն քարերը. իմ տաճարս ար-
դէն փուլ եկաւ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խոժոռ) Ներէ, իշխանուհի՛, ե-
թէ աւելորդ խօսք ըսի: Ես աւելի ինծի կը խօ-
սէի, քան քեզի՛: Ես ուզեցի որ ճշմարտութիւնը

Generated on 2017-10-30 06:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/hvd.hx7vfb
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

մերկ կանգնի մեր առջեւ, ես ուզեցի բանամ
մեր երկուքիս ալ աչքերը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Եւ բացի՛ր, շնորհակա՛լ եմ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Կը ցաւիմ, եթէ բաց աչքով տե-
սածդ ա՛ն չէ, ինչ որ կ'ուզէիր: Աշխարհիս ե-
րեսին եթէ տեսնել կ'ուզես, ինչ որ սրտիդ ու-
զածն է, պէտք է նայիս փակ աչքերով:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ճշմարի՛տ է:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այդ ճշմարտութիւնը ես քեզմէ
սորվեցա... ասկէ ուղիղ քսանըհինգ տարի ա-
ռաջ: Ներէ՛, իշխանուհի: Եւ կարծեմ մեր մէջ
ալ մաքրա՛ծ է ամեն հաշիւ:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Իմ բոլոր հաշիւներս ա՛լ մաքրա՛ծ
են կեանքի մէջ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Մաքրէ վերի՛ն հաշիւներդ: Մնաս-
բարեւ, իշխանուհի՛:

Իշխանուհին կեցած է լուռ ու անբարձ, մինչեւ
վանահայրը հանդարտ ու գլխահակ կելնէ դուրս:
Իշխանուհին կամաց ու տեսակ մը ակամա կը սահի
վար ու խորտակւած կը նստի բազմոցին, ձեռքերը
անուժ մէկը բազմոցին վրա նետած, միւսը գոգը-
անկեանքի հայեացքը կէտի մը յառած:

2

ՊԱՌԱԻԸ — (Մտնելով հակառակ դռնէն) *Մինա՞կ
ես:*

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — (Տխուր գլուխը ճօճելով) *Մինա՛կ,
մինա՛կ...*

ՊԱՌԱԻԸ — Գնա՞ց:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Ո՞վ:

- ՊԱՌԱԻԸ** — Վանահա՛յրը :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — Չգիտե՛մ :
- ՊԱՌԱԻԸ** — Ի՞նչ ըսաւ որ :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — Ո՞վ :
- ՊԱՌԱԻԸ** — Վանահա՛յրը :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — Չգիտե՛մ : (Քիչ մը լուռ) Բե՛ր ին՝
ծի այն... :
- ՊԱՌԱԻԸ** — Ի՞նչը, իշխանուհի :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — Յատակագիծը :
- ՊԱՌԱԻԸ** — Եկեղեցի՞ն :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — (Տխուր գլխով կ'ընէ) :
- ՊԱՌԱԻԸ** — (Դուրս կ'ելնէ իր եկած դռնովը և իսկոյն ալ կը վերադառնա կու տա ոլորը) Ա՛ռ :
(Ինքը կը քաշի դէպի խաչելութիւնը) :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — (Կը բաճա յատակագիծը, կը նայի
քիչ մը, կը բարձրացընէ, կը համբուրէ և հանգիստ ու կանոնաւոր շարժումներով կըսկսի
պատռել՝ զսպելով՝ հեկեկանքը, մինչդեռ կուրծքը ուժգին կ'ելեւէջէ և արցունքները առատ կը
քափին, առանց ծպտուն մը հանելու) :
- ՊԱՌԱԻԸ** — (Ետ նայելով՝ ապաժ) Ատ ի՞նչ կ'ընէ
իշխանուհին :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — (Չայնը դողդոջուն) Չե՞ս տեսներ : Կը պատռեմ :
- ՊԱՌԱԻԸ** — Կը պատռե՞ս. ինչո՞ւ :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — Ալ... ալ վերջացա՛ւ :
- ՊԱՌԱԻԸ** — (Ուրախ) Վերջացա՞ւ. աւարտեցա՞ւ եկեղեցի՞ն :
- ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ** — Այո՛, աւարտեցա՛ւ :
- ՊԱՌԱԻԸ** — Ի՞նչ կ'ըսես : Դէ՛, աչքը լոյս իշխանուհիիս . ալ ի՛նչո՞ւ ես վշտացեր :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ — Վչտացե՞ր, ո՞վ. ե՞ս. ամենեւին :
 Չե՞ս տեսներ, պառա՛ւ, ինչպէս ուրախ եմ,
 ինչպէս բաղդաւոր : Չե՞ս տեսներ՝ կու լամ :
 ՊԱՌԱՒԸ — (Յուզւած ու երկիւղած) Այո՛, իշխա-
 խանուհի՛ս կու լա... (Առջեւը չոքելով) Կու
 լա՛ Տիրուհիս : Ես քու լացդ դեռ չէի տեսեր,
 այնքան վշտեր, այնքան ցաւեր էիր տեսեր : Եւ
 ի՞նչ տարօրինակ լաց է եղեր ուրախութեան
 լացը :

Չորրորդ Արար

Ա. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԱՐԵՂԱՅԻ ԽՈՒՑԸ . ԳԻՇԵՐ . ՃՐԱԳ

1

Արեղան պառկած է անկողնին . սնարին կողմը նստած է կոյր վանականը արձանի նման շիտակ : Ոտքին կողմը՝ անկողնի եզերքին նստած է Սիմօն վանականը , որ անընդհատ համրիչ կը շրջէ , շուտ-շուտ յօրանջելով :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — (Կեցած է սեղանին մօտիկ , կը խաղա նրագին հետ ու կը խօսի ծա-
նրը-ծանր , խորհրդածելով) *Եւ ինչքա՞ն , ինչ-
քանե՛րն են սակայն այդպէս անմիտ : Ա՛յ , ամ-
բողջ այդ դուրսիները : Դժբաղդներ : Փա՛ռք
քեզի , Աստուա՛ծ , որ լուսաւորեր ես մեր միտքը :*
ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Յօրանջելով) *Փա՛ռք քեզի ,
Աստուա՛ծ :*

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — *Մէյ մը ատոնց հար-
ցընող ըլլա՛ որ մարդ , ի՞նչ ես գտեր այդ ձա-
խողութիւններու , այդ տաժանակիր աշխատան-
քի , այդ կարօտութիւններու , այդ կուրի ու*

դառնութեան հովտին մէջ, որուն աշխարհք ա-
նունը կու տան: Այդպէս ալ յիմար հաշի՛ւ:
Քանի մը խղճուկ վայելքներու, քանի մը չնչին
հաճոյքներու համար մարդ առնէ ու զոհէ իր
հանդերձեալ կեանքի յաւիտենական երանու-
թիւնը:

ԱՐԵՂԱՆ — (Պառկած տեղէն առանց դիրքը փոխե-
լու՝ հատիկ-հատիկ) Հա՛յր-սուրբ, տեսե՞ր ես
դուն երբէք արեւի ծագումը:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ի՞նչ:

ԱՐԵՂԱՆ — Եղե՞ր ես դուն երբէք արեւին տաճարը:
Երկու վաճականները ապշած կը նային իրարու:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Կը մօտեմա անկողնին
ու ձեռքը հիւանդի նակտին դնելով) Սա՛ռն է:
Արթո՞ւն ես, արեղա՛:

ԱՐԵՂԱՆ — Ես արթո՞ւն եմ: Ես արթնցա, երբ ա-
րեւը ծագեցաւ: Իսկ դո՞ւք, դո՞ւք...

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Մենք կը խօսինք, ա-
րեղա՛:

ԱՐԵՂԱՆ — Կը լսեմ՝ կը խօսիս: Գնա՛, դիտէ՛ ա-
րեւին ծագումը:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ձեռքով նշան կ'ընէ, որ հի-
ւանդը հանգիստ թողնէ ու պատասխան չի տայ.
Եւ ինքը ոտքի ելնելով) Իրա՛ւ կ'ըսէ, հա՛յր
սուրբ, ո՛ւչ է արդէն, երթանք, որ ան ալ հան-
գըստանա: Գիշե՛ր բարի, արեղա՛: Այս գիշեր
քեզի խոր քուն, վաղը ամեն բան անցած կ'ըլ-
լա: (Դէպի դուռը):

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Առողջութի՛ւն քեզի,
արեղա՛: (Դէպի դուռը):

ԱՐԵՂԱՆ — (Առանց դիրքը փոխելու, հատիկ-հա-

տիկ) Գեղի կ'ըսեմ՝ տեսե՞ր ես դուն երբէք արեւին ծագումը :

2

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ականջ կը դնէ, որ աւանգ հեռանան. վերջը քիչ մը աւելի ծռելով դէպի անկողինը, խորհրդաւոր ու կիսաձայն) *Ես... ես տեսեր եմ այդ արեւին ծագումը :*

ԱԲԵՂԱՆ — (Աւելի վեր կը թռչի իսկոյն ու կիսովին կը նստի յեւելով թելին. մատը կոյրին ուղղած) *Դո՞ւն... դո՞ւն... դուն տեսե՞ր ես : Դո՞ւն, կո՛յր...*

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ծանր գլխով կ'ընէ) :

ԱԲԵՂԱՆ — (Ցած ձայնով ու ձիգ տալով) *Եւ երկըրպագե՞ր ես :*

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ծանր գլխով կ'ընէ) :

ԱԲԵՂԱՆ — *Դո՞ւն, դուն տեսեր ես արեւին տաճա՞րը, քու այդ աչքերո՞վդ :*

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — *Այո՛, տեսեր եմ այս աչքերովս, ու հաներ եմ այդ աչքերը, որ ալ չտեսնեմ :*

ԱԲԵՂԱՆ — (Սարսափած) *Հանե՛ր ես աչքերդ :*

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Կարդալու շեւտով) *Այն անդամը, որ քեզի կը գայթակղեցնէ, կտրէ՛ ու դուրս նետէ՛ քեզմէ. այսպէս է գրւած :*

ԱԲԵՂԱՆ — *Եւ դուն հանե՛ր ես աչքերդ :*

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — *Այո՛ :*

ԱԲԵՂԱՆ *Հանե՛ր ես, քո՛ւ աչքերդ, քու այդ ձեռքերո՞վդ :*

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — *Ոչ, ո՛չ ձեռքովս. հաներ եմ*

- կամ քիս ուժովը :
- ԱԲԵՂԱՆ** — Կամ քի՞ղ :
- ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ** — Դիմէ՛ հաւատքիդ, ու սարերը կ'եղնեն իրենց տե՛ղէն. աչքն ի՞նչ է, որ իր տեղը մնա :
- ԱԲԵՂԱՆ** — (Քիչ մը մտածելէ ետքը տարակոյսով) Եւ դուն կ'ըսես թէ՛ երկրպագեր ես արեւի՞ն :
- ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ** — Այո՛, մեղանչեր եմ, արեղա՛ : Եւ ճիշտ ատոր համար է, որ կը հասկընամ քեզի, կը տեսնեմ քու հոգիդ ու կ'ըսեմ քեզի՛ . «զգուշ, դեւն է, որ արթնցեր է մէջդ, մէջիդ սև դեւը» :
- ԱԲԵՂԱՆ** — Ա՞տ է քու հասկըցածդ : Ինձի քաշողը ինքը լոյսն է ու գեղեցկութիւնը. ինձի քաշողը աստուածներն են :
- ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ** — Բոլոր դեւերն ալ երբեմն աստուած են եղած, արեղա՛ : Ընկճած աստուածներն են ատոնք. պէտք է որ ընկճես :

Յ

- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Կը մտնէ տխուր ու կրքած) Ողջո՛յն ձեզի :
- ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ** — (Կ'ելնէ ոտքի) :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — (Մօտենալով անկողնին) Ի՞նչպէս ես : Նոր եկա ցամաքէն. ըսի՛ն՝ ինձի կանչեր ես :
- ԱԲԵՂԱՆ** — Այո, կ'ըզգամ ծովուն թարմութիւնը, որ հագուատներէդ կը բուրէ :
- ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ** — Նո՛ր ելա լաստէն :
- ԱԲԵՂԱՆ** — (Հիացումով) Լաստէ՛ն... Լաստէ՛ն...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Խոժոռած) Ինչո՞ւ ես կանչեր ինձի:

ԱԲԵՂԱՆ — (Գիչ մը լուռ) Հա՛յր, ես երկրպագեցի հին աստուածներուն:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Դաժան ու խիստ) Շատ բնական է:

ԱԲԵՂԱՆ — Ի՞նչ...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Անչո՛ւշտ, անչո՛ւշտ. կ'ըսպասէի՛: Ձէ՞ որ քեզի խոստացաւ իր տակի ձին, իր ձեռքի սուրը ու իր սեփական աղջիկը. գուցէ և օր մըն ալ, ո՞վ գիտէ, իր իշխանական ցուպը:

ԱԲԵՂԱՆ — (Սաստիկ վիրաւորւած) Հա՛յր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Անչո՛ւշտ, շատ բնական է: Այդ բոլորի համար արժէ աստուած մը ուրանալ: (Յանկարծ ու բարկութեամբ) Բայց ինձի՞, ինձի՞ ինչու ես կանչեր հոս:

ԱԲԵՂԱՆ — (Յանդիմանօրէն) Հապա ո՞վ կանչէի, վանահա՛յր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Սխալուեր ես: Կանչէ՛ Հայր Անտոնը:

ԱԲԵՂԱՆ — Վանահա՛յր...

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Հայր Անտոնին լաստը միայն կը հանէ քեզի հոն, ուր քո սիրտդ է:

ԱԲԵՂԱՆ — Կը վռնտես ինձի դո՛ւրս:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ես կը ղրկեմ քեզի քու տենչացած աշխարհը:

ԱԲԵՂԱՆ — (Դառն ու հանգիստ) Կը ղրկես ինձի իմ աշխա՛րհը...: Իսկ ո՞վ իրաւունք տաւ քեզի՝ ուզած ժամանակդ դուրս քաշես ինձի աշխարհէն, ուզած ժամանակդ ետ նետես աշխարհ: Ո՞վ քեզի իրաւունք տաւ, որ կապես հողիս,

կապկպես զգացումներս: Ո՞վ քեզի իրաւունք տւաւ, որ հիմա ելեր ես երեսիս յանդիմանութիւն կը կարդաս:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կոտրւած) Իրա՛ւ ես: Ես ուզեր եմ անկարելին: Ես ուզեր եմ ազատեմ քեզի այն երկար դալարուն ճամբէն, որու դառնութիւններուն ու տառապանքներուն մէջէն միայն կը հասնին մարդիկ այս սուրբ մենարանը: Ես ուզեր եմ անկարելին: Հանէ՛ քուրձերդ ու գնա՛:

ԱՖԵՂԱՆ — Երթա՛մ. ինչո՞ւ. և ո՞ւր:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Աշխա՛րհ

ԱՖԵՂԱՆ — Աշխա՛րհ... (Անիսօս գլուխը կը Եարծէ. եւ ապա չարախնդաց) Ո՛չ, վանահա՛յր, հո՛ս է է իմ աշխարհս. աշխարհքը, ա՛յ, այս կղզին է, ես հոս ճանչցա հին աստածները, հո՛ս ալ պիտի երկրպագեմ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Նախ գարմաճեմ կը դիտէ, վերջը ծանր ու վնասկան) Ո՛չ, այդ մէկը չե՛մ թողներ, արեղա՛:

ԱՖԵՂԱՆ — Կը թողնե՛ս. դո՛ւն ես այդպէս կամեցեր: Ես ուրիշ աշխարհ չեմ տեսած, ես հո՛ս եմ շիներ իմ աշխարհս:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կտրուկ) Լսէ՛: Հոս մենարան է ու սրբավայր, ուր այլ եւս աշխարհիկ հիւր մըն ես դուն, պատահական ուխտաւոր մը: Իսկ ուխտաւորներուն իրաւունքը, գիտե՛ս, երեք օր է միայն: (Դէպի դուռը):

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ետեւէն) Վանահա՛յր, չա՛տ ես խիստ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կիսովին նայելով) Ո՛չ, հա՛յր սուրբ, հիւանդ էր ու զիջող եղա: Զի լսեցի՞ր,

ամբողջ երեք օր տւի իրեն: Բայց երեք օրը չի
լրացած պէտք է որ Հայր Անտոնին լաստը ցա-
մաքը հանէ ատիկա: (Դուրս):

4

ԱՖԵՂԱՆ — Լա՛ստը... լա՛ստը:

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Մոռց'իր, մոռց'իր այն լաս-
տը, արեղա՛: Մոռց'իր քեզի աշխարհին կապող
այդ երերուն կամուրջը, մոռց'իր այդ իրարու
կապած երկու գերանի կտորը...

ԱՖԵՂԱՆ — Իրարու կապած ... այո՛... իրարու
կապած:

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Դեռ ուշ չէ՛. խեղդէ՛ մէջդ այդ
յուշերը, ընկճէ՛ հին դեւը ու այս բոլորը թող
դառնա հիւանդութիւն մը, որ եկաւ վրադ ու
անցաւ: (Թեւերը տարածելով անոք վրա) Ա-
պաւինէ՛ Աստծուն, արեղա՛: (Կ'երթա դէպի
դուռը եւ կէս քամբէն) Գիշերը եթէ պէտք ու-
նենաս՝ զա՛րկ պատը, զամ՝ քեզի օգնելու:

ԱՖԵՂԱՆ — Ինձի ի՞նչ կրնաս օգնել դուն, կո՛յր.
դո՛ւն, որ հաներ ես քու սեփական աչքերդ:

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Խարխարելով մուտքը կը
փնտռէ) Կ'օգնեմ կերպ մը, արեղա՛, խարխա-
րելով, խարխարելով ...: Զա՛րկ պատը, եթէ
պէտք ունենաս: (Դուրս):

5

ԱՖԵՂԱՆ — (Նստած է անկողնին մէջ ծուկները
գրկած. քիչ մը ստեմ լուս ու անարժ. վերջը
հեգնտ ու գլուխը շարժելով) Խարխարելով...

խարխարելով... և կ'ըսէ՝ մոռցի՛ր լաստը :

ՍԵՒԱ — (Դուան մէջէն հագիւ կը նշմարւի) **Մոռցի՛ր, մոռցի՛ր լաստը...**

ԱՖԵՂԱՆ — (Ցընցւելով ու շուկով) **Սեղա՛...**

ՍԵՒԱ — **Մոռցի՛ր եւ Սեղան :**

ԱՖԵՂԱՆ — **Ես մոռնամ քեզի՞ :**

ՍԵՒԱ — **Մոռցի՛ր ինծի. ես քու մէջի սև դեմն եմ :**

ԱՖԵՂԱՆ — **Դուն ի՛մ հոգիիս ճերմակ թեւն ես :**
 Նստեր էի անապատի աւազին վրա տխուր, չոր ու մինակ, դո՛ւն էիր, որ եկար թեւ տւիր կեանքիս, բնութիւնը տւիր զգայարանքներուս ու ծովը սրտիս. ծո՛վը, ուրկէ արեւները կը ծնին, ուր ես անգամ մը գրկեր եմ քեզի :

ՍԵՒԱ — **Մոռցի՛ր, մոռցի՛ր այդ բոլորը. դեռ ուշ է՛. եղի՛ր նորէն ան, ինչ որ էիր. մտածէ՛. դեռ ամբողջ երեք օր տւին քեզի :**

ԱՖԵՂԱՆ → **Ո՛չ, Սեղա՛, ո՛չ, ետ դարձ չկա. ո՛չ կրնամ, ո՛չ կ'ուզեմ :** Ես երկրպագեցի քու աստուածներուդ, ես ձօնեցի քու աստուածներուդ, ես խմեցի վայելքի եղջիւրէն : Ես հիմա միայն քեզի՛ ծարաւ եմ, ես հիմա միայն քու գիրկդ կ'ուզեմ :

ՍԵՒԱ — (Քիչ մը առաջ գալով գրկաբաց) **Եկո՛ւր, ես քուկի՛նդ եմ :**

ԱՖԵՂԱՆ — (Ինքն ալ անկողնին վրայէն առաջ ծընելով) **Սեղա՛... բայց չէ՞ որ դուն երազ մըն ես :**

ՍԵՒԱ — **Եկո՛ւր, դո՛ւն ալ դարձիր երա՛զ մը :**

ԱՖԵՂԱՆ — **Երա՞զ մը :**

ՍԵՒԱ — **Եկո՛ւր նորէն հո՛ն...**

ԱՖԵՂԱՆ — (Վախցած ու յափուտակւած) **Ծո՛վը...**

ՍԵՂԱ — Հո՛ն, ուր անգամ մը գրկեր ես ինձի...
ԱԲԵՂԱՆ — Ուր դուն թեւերուս մէջ կը դողայիր
 քու մարմնիդ բոլոր մասնիկներովը...
ՍԵՂԱ — Ուր ալիքները կը դողային ու փոթորիկը
 կը գոռար...
ԱԲԵՂԱՆ — Ուր զարկերուս տակ փրփուրը կ'ե-
 ռար...
ՍԵՂԱ — Հո՛ն եկուր, հոն, եթէ նորէն գրկել կ'ու-
 գես ինձի, միայն հո՛ն: Եկո՛ւր, հէնց որ նորէն
 ջրերը յուզւին, հէնց որ նորէն ծովը փրփրի՛:
ԱԲԵՂԱՆ — (Հետզհետէ ծուկի գալով անկողնին
 վրա) Այո՛, երբ որ ջրերը յուզւին, երբ որ ծո-
 վը փրփրի...
ՍԵՂԱ — Եկո՛ւր, փաթթւինք իրարու ու տանիմ
 քեզի գրկիս մէջ անդունդէ անդունդ, մթնոլոր-
 տէ մթնոլորտ, տանիմ քեզի դէպի նոր անծա-
 նօթները, դէպի այն նոր աշխարհները, որոնց
 մասին դուն ու քու աշխարհքդ գաղափար ան-
 գամ չունիք: Եկո՛ւր:
ԱԲԵՂԱՆ — Կու գա՛մ: Առաջին անգամ, երբ քեզի
 գրկեցի, բացւեցան ինձի որքա՛ն, որքա՛ն ան-
 ծանօթներ. գա՛մ նորէն քեզի գրկելու ու թող
 բացւին նո՛ր անծանօթներ:
ՍԵՂԱ — Եկո՛ւր, տանիմ քեզի հեռո՛ւ, հեռո՛ւ քու
 կեանքիդ նեղ սահմաններէն, տանիմ քեզի ն'որ
 գոյութեան, նո՛ր ձեւերու, նո՛ր էութեան...
ԱԲԵՂԱՆ — (Վերացած) Նո՛ր, նո՛ր կեանքի, նո՛ր
 էութեան:
ՍԵՂԱ — Եկո՛ւր, ձուլւիս ծովին, ձուլւիս լոյսին
 ու ջերմութեան, ձուլւիս ինձի ու Աստղկան,
 ձուլւիս Վահագնին ու աստուածներուն...

ԱՖԵՂԱՆ — Ա՛խ, շո՛ւտ, ա՛խ, շո՛ւտ :
ՍԵՂԱ — (Ետ-ետ քաշելով) Հէ՛նց որ ջրերը յուզ-
ւին, հէ՛նց որ ծովը փոթորկի :
ԱՖԵՂԱՆ — (Խեղդաժ ձայնով) Հէ՛նց որ ջրերը
յուզւին, հէ՛նց որ ծովը փոթորկի...

Բ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ ԱՌՋԵՒԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Նոյնը, ինչ որ առաջին արարի երկրորդ տեսարանը
Ցերեկ է

1

Վանականները խոնուած են ու կը խօսին յուզ-
լած : Արեղան լուռ ու կենդրոնացած կեցած է
ծառի վր յեմած :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — (Ապեամ) Ի՞նչ կ'ը-
սես, ի՞նչ կ'ըսես...

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ո՞վ էր լսեր այս տեսակ բան :

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Ծաղրով) Հա՛, հա՛, հա՛,
վանահայրը խոռվեր է եկեղեցիէն :

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Վե՛րջ տուր այդ անպատկառ
ծիծաղիդ :

ՈՒՐԻՇ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Բայց իրա՛ւ է, որ ալ ժամ
չի դար :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ո՞ւր է հիմա ինքը :

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Քաշւեր է իր խուցը : Կը կարդա՞,

կ'աղօթէ՞, ո՞վ գիտէ :
 ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ա՛, այդ կարգա՛լը, կար-
 դա՛լը : Ձէ, այս բոլորէն աղւոր հոտ չի գար :
 ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ծերունի՛, մտածե՞ր ես՝ ինչ
 կը խօսիս :
 ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Հեռանալով) Ես բան
 չըսի :
 ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Մեր մեծաւո՛րն է, մեր ա-
 ռաջնո՛րդը :
 ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ես բան մը չըսի : (Դուրս) :
 ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Ետեւէն դուրս ելնելով) Կե-
 ցի՛ր, հա՛յր-սուրբ, կեցի՛ր :
 ԴԱԽԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Մտածկոտ) Ճիշտ է. ամ-
 բարտաւանութիւնը մեղք է մահացու :
 ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Մարդս պէտք է հեղ ըլլա ու
 խոնարհ :
 ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Խոնա՛րհ, խոնա՛րհ...
 Ու երեքը միասին կ'ելնեն դուրս :
 ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Տեսակ մը ինքնիքն) Վանա-
 հայրը խոովեր է եկեղեցիէն... (Ժիծաղը արհիւն
 մէջ խեղդելով անոնց ետեւէն կ'ելնէ դուրս) :

2

ԱԲԵՂԱՆ — (Միտ իր ծառին տակը՝ անարժ) :
 ԴԱԽԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Նախորդ խումբէն միակ
 մնացողը. նախ քան մը կը մնա մէջտեղը մտած-
 կոտ, ետքը բան չհասկցողի շարժումով կ'օրօրէ
 գլուխը ու կը մօտեցա արեղային) Լսեցի՞ր, ա-
 բեղա՛, լսեցի՞ր :
 ԱԲԵՂԱՆ — Կը լսե՛մ, կը լսեմ... Թո՛ղ ինձի, մի՛
 խանգարեր՝ որ լսեմ :

ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Զարմացած) **Ի՞նչը :**
ԱԲԵՂԱՆ — (Խորքը մատնանցելով) **Ա՛յ, ականջ**
դի՛ր :
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **Ի՞նչ է որ :**
ԱԲԵՂԱՆ — (Խորհրդաւոր) **Ջրերը կը յուզւին, ջր-**
րերը յուզւիլ են սկսեր :
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **է՛, ի՞նչ ընենք. երեւի, գի-**
չերը փոթորիկ ենք ունենալու :
ԱԲԵՂԱՆ — (Սաստիկ յուզւելով) **Փոթորի՞կ, փո-**
թորի՞կ...
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Անտարբեր) **Գուցէ. եղա-**
նակները փոխւեցան :
ԱԲԵՂԱՆ — (Յանկարծ բռնելով ընկերոջը թեւէն)
Ուրեմն այս գիշեր՞ը... կը կարծես՝ այս գի-
շեր՞ը...
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **Այդ ինչպէ՛ս կը դողաս :**
Խեղճ արեղա՛, այն փոթորիկէն ի վեր, երեւի,
աչքդ վախցեր է : Հանգստացի՛ր, հանգստա-
ցի՛ր : Եկո՛ւր, երթանք եկեղեցի. աղօթէ՛,
սիրտդ կը թեթեւի :
ԱԲԵՂԱՆ — (Յանկարծ) **Եկո՛ւր՝ երթանք ափը :**
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **Ա՞փը...**
ԱԲԵՂԱՆ — **Եկո՛ւր, կ'ուզեմ տեսնեմ փոթորկին**
գալը : Բայց... բայց առանձին չե՛մ կրնար :
Գիտե՞ս, կը քաշէ, կարծես կը քաշէ, կը քա-
շէ... (Ամուր կը սեղմի ծառին) :
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **Արեղա՛, աւելի աղէկ է՝**
երթաս ու պառկիս : Դեռ ի զուր ես ելեր ոտքի :
Տե՛ս, աչքերդ կատարեալ տենդ ունին դեռ :
Երթա՛նք, տանիմ քեզի խուցդ :
ԱԲԵՂԱՆ — (Ծառին քաւելով կամաց մը կ'իջնէ ու կը

նստի) Թո՛ղ, Թո՛ղ, Թո՛ղ ինձի: Թո՛ղ, ես կ՛ուզեմ տեսնեմ փոթորկին գալը:
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Կեցած է Արեգայի գլխուն՝ չիմանալով ինչ ընէ):

3

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — (Ներս վագելով) Վանահա՛յրը, վանահա՛յրը:

Կը լսի՞նք ձայներ, գապած աղմուկ ու մէկմէկ, երկու երկու՝ խառն կը մտնեն վանականները խոժոռ ու մտախոհ: Կու գան ու լուռ կը շարւին իրարու հով: Վանական մը կ'առաջնորդէ կոյրը:

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Բայց ի՞նչ կա. է՛, ի՞նչ է պատահեր:

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ըսի՛ չգիտեմ, վանահայրն է պատուիրեր:

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Սո՛ւսս. եկա՛ւ:

ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Արթնցնելու պէս) Ոտքի, արեղա՛. վանահա՛յրն է:

ԱԲԵՂԱՆ — (Կը նայի շուրջը ու կ'ելնէ ոտքի):

4

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կու գա խորքէն ծանր ու տխուր: Բոլորը գլուխ կու տան: Լուռ, երկար նայլածք մը կը նետէ խումբին վրա) Բոլո՞րդ էք:

ՉԱՅՆ ՄԸ — Այո՛, վանահա՛յր:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Կը նստի բարձր ֆարի մը: Սպասողական լռութիւն): Բան ունի՞մ ձեզի ըսելու: (Կը մտածէ) Կը տեսնէ՞ք այս եկեղեցին, որ գըրեթէ աւարտած է արդէն և ուր բաւական ժամանակ է ի վեր մեր աղօթքները կը խնկենք

մեր Աստծուն. այս եկեղեցին... այս եկեղեցին
նւիրւած չէ՛ մեր Աստծուն:

Ընդհանուր գարմանք ու շարժում:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ի՞նչ ըսիր, վանահայր:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այս եկեղեցին նւիրւած չէ՛ մեր
Աստծուն: Այս եկեղեցին, երբ ես կը շինէի, ես
դեռ կտրւած չէի աշխարհէն... (Շշուկներ)
Ես կը կարծէի թէ կտրւած եմ: Մենք բոլորս
ալ, որ թողեր ենք աշխարհը ու եկեր անապատ,
մեր հոգիին խորքը դեռ մեծ կտոր մը աշխարհ
էինք բերեր մեզի հետ. ներքին վայելքի ծածուկ
կարօտ մը, քողարկւած հաճոյքներու բարակ
ծարաւ մը, մեր անցած կեանքի, կուր ու յուզում
ներու ամբողջ նուրբ ու կաշուն ցանց մը. և ա-
կամա վերյուշներ: Այս բոլորը դեռ մեզի հետ
էր, երբ այս եկեղեցին կը շինէինք: Այդ ծա-
ծուկ, քողարկւած յուզումներն են շիներ այս
եկեղեցին. աշխարհէն անապատ եկած, մեզի
հետ ներս սպրդած աշխարհի այդ կտորն է շի-
ներ այս եկեղեցին: Աշխարհի՛նն է այդ եկեղե-
ցին, մեր Աստծունը չէ՛: Ատոր կամարներուն
տակ մենք այլ եւս աղօթել չե՛նք կրնար. այդ
կամարները պէտք է քանդուի՛ն:

ԶԱՅՆԵՐ — (Ապշած, սարսափած) Քանդուի՞ն...
քանդուի՞ն:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Մեր եկեղեցին քանդուի՞:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Մեր նոր եկեղեցին
քանդուի՞:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Այո՛. պէտք է քանդե՛նք ու շի-
նենք նորը:

ՁԱՅՆԵՐ — (Զարմանք ու հեզուութիւն) **Նո՞րը...**
նո՞րը...

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **Շինենք նո՞րը:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Նո՞րը:** Եւ այդ նոր եկեղեցին պիտի շինենք մե՛նք ինքներս: Աշխարհէն եկած դըրամը աշխարհիկ զգացումներու նւէրն է, աշխարհէն եկած վարպետները աշխարհիկ հասկացողութիւն է, աշխարհի արւեստը: Մարդս ի՛նք միայն կրնա շիներ իր Աստծուն նւիրած տաճարը, իր մէջքովը, ի՛ր ձեռքերովը, ի՛ր խելքովը: Թէ ինչ ձեւ է ունենալու մեր նոր եկեղեցին, դեռ ես ինքս ալ որոշ չգիտեմ. ա՛յ, կը նստինք միասին ու կը խորհինք. կը խորհինք ու կ'ըստեղծենք:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Հեզմտ) **Մենք ի՞նչ արհեստաւորներ ենք, վանահա՛յր. մենք ի՞նչ կըրնանք շիներ, դիցո՛ւք, եթէ ուզենք ալ:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Կա՛մքը, ծերունի՛. ուզէ ու կը շինես, եթէ մանանեխի չափ հաւատք ունենաս քու կամքիդ:**

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **Է՛, անցեր են այն ժամանակները:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — **Ո՛չ, չե՛ն անցեր. դեռ չե՛ն եկեր այդ ժամանակները. իմ նոր եկեղեցիիս մէջէն պիտի երթանք դէպի այդ ժամանակները:**

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — **Լսէ՛, վանահա՛յր, լսէ՛ ինծի, ես ծերունի մարդ եմ: Դուն շատ ես կարդացեր ու խախտեր ես ուղեգդ: Քու բռնած ճամբադ ծուռ ճամբա է: Մի՛ չարչարեր գլուխըդ, այդ ճամբան հերետիկոսներուն ճամբան է:**

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Հայարտ) Այդ ճամբան առաքեալներու ճամբան է. այդ ճամբով է անցեր ինքը Քրիստոս:

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ո՛ւ... կը լսէ՞ք:

Շշուկ ու վրդովում:

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Մի՛ խօսիր այդպէս անմիտ, վանահայր:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ո՛չ ալ այդպէս մեծամիտ:

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Եւ ձգէ հանգիստ մեզի ու մեր եկեղեցին. մեզի պէտք չեն նոր ձեւի շէնքեր. այս ձեւն է մեզի մեր պապերէն աւանդ հասեր:

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Մենք ո՛չ քարտաշ ենք, ո՛չ վարպետ:

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Եւ չենք եկեր հոս պատեր քանդելու, պատեր շինելու:

ՈՒՐԻՇ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Մենք եկեր ենք հոս հանգըստանալու:

ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Այո՛, հանգստանալու ու աղօթելու:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Եւ ինչո՞ւ քանդենք մեր նոր շինած սիրուն աղօթատեղին. ոչինչ չեմ հասկնար. մի՞տքն ինչ, է, ինչո՞ւ:

ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Որուն վրա այսքան ծախս է թափուեր, այսքան աշխատանք:

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Եւ ի՞նչ ըսենք իշխանին, իշխանուհիին, որոնք հոգացեր են բոլոր ծախքը:

ԶԱՅՆԵՐ — (Խառն) Իհարկէ՛, իհարկէ՛... իշխանը... իշխանուհին...

ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Եւ ո՞վ կու տա այն ատեն տասը չափ ցորենը, պարէնը, այսքան նըւէրը :

ՉԱՅՆԵՐ — (Խառն) Իհարկէ, իհարկէ'... ցորենը... պարէնը...

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Հանգիստ թո՞ղ մեզի ու մեր ապրուստը :

ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Քու շինելիք եկեղեցիդ հաց կու տա՞ մեզի :

ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Որքան ալ ըլլա մեր սեղանը սակաւ, բայց հաց պէտք է, որ ապրինք :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Որ կեանքի հոգը չխեղդէ մեզի :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Որ մեր աղօթքը չի խանգարի :

ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ուշքի եկո՛ւր, վանահայր, քանի կանուխ է ու թո՞ղ մեր անապատը խաղաղ ու հանգիստ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Նախ շարածի պէս է այս տարափին տակ, ետքը գլուխը վեր կ'առնէ, կը նայի շրջապատողներուն տեսակ մը ապշուքեամբ) Դո՞ւք... հո՞ս իմ շուրջս, ե՞ս... հո՞ս կեցած ձեր մէջը... Ե՛ս ձեր վանահայրը, դո՞ւք իմ միաբանութիւնս, ի՞մ իսկ հիմնած : (Ժըպտուն) Միաբանութի՛ւնս, ի՞նչ միութիւնս ձեր ու իմ մէջ... (Աչքերը շփելով) Կարծես կապը կ'իյնայ աչքերէս : Ի՞նչպէս է եղեր, որ ես չեմ հասկըցեր այսքա՛ն պարզ բանը, այսքան ալընյայտնի : Մի՛նչեւ հո՞ս, մի՛նչեւ անապատ կըրցեր ենք մենք միասին : Մի՛չեւ հոս ես կընայի

բերել ձեզի, մինչեւ հոս կարելի է բերել մարդը, բայց հոսկէ անդին... հոսկէ անդին մարդի'նքը պիտի երթա: Ճշմարիտը դո՛ւք էք. այդ եկեղեցին պէտք է, որ մնա, ա'ն է ձեր եկեղեցին. գացէ՛ք, գացէ՛ք ներս. ան կու տա ձեզի անվե՛րջ աղօթքներ ու մխիթարանք, ան կը բանա ձեզի արքայութեան դռները, կ'ազատէ ձեզի բոլոր սատանաներէն, ան ձեզի ձեր հացն ալ կու տա ու ձեր հանդիստը. գացէ՛ք, գացէ՛ք ներս ու խաղաղութիւնը թող ըլլա ձեզի հետ: Իսկ իմ փնտռածս ատիկա չէ. իմ փնտռածս աշխատա'նքն է, ներքին անդուլ ու անկաշկանդ որոնումը, ներքին անվերջ նւաճումները բարձունքէ բարձունք, պարիսպէ պարիսպ, տարակոյսներու անդունդներուն վրայէն, ելքերով ու անկումներով. անդադար խոյանք մը դէպի վերինը. տաժանակիր աշխատանք մը դէպի ճշմարտութիւնը: Գացէ՛ք, գացէ՛ք ներս դուք ձեր եկեղեցին, ես ալ երթամ չինեմ ի՛մ եկեղեցիս. բայց այս անգամ ե՛ս, միա՛յն ես, և կերտւա՛ծք մը, որ վայել ըլլա իմ Աստծու բնակութեանը, որու կամարներուն տակ իմ խնկելիք աղօթքիս ո՛չ մէկ բառը կեղծ չի հնչէ, ո՛չ մէկ բառի արձագանգը դատարկ չի հնչէ:

ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ծաղրով) Ատ ո՞ւր պիտի չինես, վանահա՛յր, քու նո՛ր կերտւածքը:

ՂԱԶՍՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Ծաղրով) Եւ ինչէ՞. կրանի՞դ պիտի ըլլա, թէ՞ մարմարէ:

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Կրանիդ ու մարմար, որձաքար ու ամեն տեսակ քար ես կը թողնեմ աշխարհի աստուածներուն: Իմ տաճարիս հիմքը իմ բանակա-

նութիւնս պիտի ըլլա, սիւները իմ կամքս է,
 ու գմբէթն ալ ըլլալու է հաւատքս :
ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Շատ խախուտ է, վանա-
 հա՛յր նոր շէնքիդ հիմքը :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Անփոյթ) խախուտ է՝ կը փլի :
ԴԱԻԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Եւ այն ատե՞ն...
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Կը շինեմ նորը :
ԾԵՐՈՒՆԻ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Բայց ատիկա վե՛րջ չունի :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Կ'ուզէիր որ վե՛րջ ունենար : Քանի
 • կ'ապրինք՝ շինենք պիտի. պիտի շինենք մեր
 Աստծուն իր տաճարը. շինենք ու փլի, շինենք
 ու քանդենք. շինենք ու շինենք միշտ, բայց եր-
 բէ՛ք, երբէք չաւարտենք : Հէ՛նց որ աւարտի, ալ
 տաճար չէ Աստծու, այլ ... (Եկեղեցին մատ-
 նանիւ) կոատուն :
ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Կատաղի) Կը հայհոյէ, կը
 հայհոյէ մեր Աստծուն :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ամենէն ստոր հողիները միայն հայ-
 հոյել կրնան այն Աստծուն, որուն երբեմն եր-
 կըրպագեր են : Բայց կը տեսնեմ՝ ալ մենք իրար
 չենք հասկնար : Մնաք-բարով, ձեր Աստուծը
 ձեզ հետ :
 Կ'ուզէ երթա՛ Արեղան առաջ կու գա ու ֆամ-
 բան կը կտրէ :
ԱԲԵՂԱՆ — Կեցի՛ր :
ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ի՞նչ է : Գուցէ կ'ուզես նորէն ինծի
 հետ, արեղա՛ : Եկո՛ւր, քու հողիդ թռիչք ու-
 նի, ես գիտեմ :
ԱԲԵՂԱՆ — Կեցի՛ր : Ըսէ՛. քու այդ նոր շէնքէդ
 երեւա՞ պիտի արեւի ծագումը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Մոռցի՛ր արեւն ու իր ծագումը, որ
ծագի քեզի ծագումներուն ծագումը, որ արեւէ
քեզի արեւներուն արեւը :

ԱԲԵՂԱՆ՝ — Կեցի՛ր : Ըսէ՛ . քու այդ նոր չէնքէդ լսւի՞
պիտի, տե՛ս, այս աղմուկը... (խորքը մատ-
նանիշ ընելով) Կը լսե՞ս :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ի՞նչ աղմուկ . այդ շատը ծովն է
ալեկոծ :

ԱԲԵՂԱՆ — Այո՛ , ատիկա՛ :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Քու փնտռածդ, մանո՛ւկ, մարդու
կառուցած առաջին եկեղեցին է, նախնակա՛նը :

ԱԲԵՂԱՆ — Չէ՛ , ալ ինձի չես խաբեր քու այդ ար-
համարհոտ բառերովդ : Խօսէ՛ շիտակ . ըսէ՛ .
հասնելո՞ւ է քու եկեղեցիդ ծովուն ձայնը :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — Ի՞մ եկեղեցիս չէ հասնելու ո՛չ-մէկ
արտաքին յուզում, ո՛չ-մէկ արտաքին աղմուկ :
Եթէ կ'ուզես ինձի հետ՝ յոյսդ կտրէ՛ արեւէն
ու ծովէն :

ԱԲԵՂԱՆ — (ձամբա դնելով) Անցի՛ր այն ատեն :

ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ — (Հեռանալով) Ափսո՞ս, արեղա՛ ,
քու միտքդ երբեմն թեւեր ունէր : (Դուրս)

ԱԲԵՂԱՆ — (Ետեւէն) Ափսո՞ս, Վանահա՛յր, քու
սիրտդ երբեմն թեւեր ունէր :

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Երկու ձեռքերը առաջ պար-
գելով) Ե՛ս... Ե՛ս կ'ուզէի քեզի հետ...

ԶԱՅՆԵՐ — (Շուկով) Կո՞յրը... Կո՞յրը...

Գ. Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն

ԲԱՐՁՐ ԾՈՎԱՓ

Աջ ու ձախ ժայռեր: Քարֆարոտ գետինը ֆիշ-
ֆիշ կը բարձրանա ու նակտին կը կազմէ ծովուն
սէպ շրթունքը:

Գիշեր է. ակեղծութիւն:

1

Ժայռի երթունքին ալիքներուն կատաղի ելե-
ւէջը:

Ալիքները, որոնք կնոջ մարմին ունին, կ'երե-
ւան միայն մինչև մէջքը ու կ'աշխատին կախին
ժայռէն, բայց վայրկեան մը միայն, իսկոյն վար
կը թափին նորէն շառաչելով:

Այնպէս որ անդադար շարժում է ու ելեւէջ, ի-
րար հրելով, իրար ֆաշելով. և այդ իրարանցումին
մէջէն է, որ կը խօսի:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱԼԻՔՆԵՐ — (Բերնէ-բերան ու ընդհատ-
ընդհատ)

- Պիտի կո՞րչիս :
- Տե՛ղ տուր լանջիս :
- Քարի՛ն փակչիս :
- Ա՛յ, հասա՛նք, հասանք :
- Հոսանք է, հոսանք :
- Ի՛նչ վազեր ենք ափէ ափ :
- Ի՛նչ ցատկեր ենք չափէ չափ :
- Չա՞փ. ի՞նչ չափ :
- Անչա՛փ. անչա՛փ :
- Չա՛փ, չա՛փ :
- Աս թռչիլ է, վազել չէ,
- Աս եռալ է, ցատկել չէ :
- Կեցի՛ր, կեցի՛ր ու կանչէ՛ :
- Չէ՛, չէ՛, անցի՛ր. աս ան չէ՛ :
- Ա՛ն է :
- Ան չէ՛ :
- Է՛, մէկ չէ՞ :
- Կանչէ՛, կանչէ՛ :
- Մենք պարապ չե՛նք :
- Ոչի՛նչ, կանչե՛նք :
- Կանչե՞նք :
- Կանչե՛նք :

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ԱԼԻՔ — (Միաքերան)

Հէ՛յ, ականջէ՛ .

յոյզ ու տենչ է ամեն լանջէ,

կը շառաչէ .

քեզի ծո՛վն է, որ կը կանչէ,

հէ՛յ, ականջէ՛ :

ՈՒՐԻՇ ԽՈՒՄԲ ՄԸ — (Հեգնանքով ու հեռանալով)

Ա՛, չէ՛, չէ՛, չէ՛ .

նստէ հողին ու քեզ տանջէ :

ՆԱՆՈՐԴ ԽՈՒՄԲԻՆ ՁԱՅՆԸ — (Աւելի հեռուէն)

Հէ՛յ, ահանջէ՛ .

յոյզ ու տենչ է ամեն լանջէ՛ . . .

Ու քիչ մը ատեն ժայռի Երթունքին լուսին կը տիրէ . և աւելի որոշ կը լսի բացերէն փոթորկի խոր ու խուլ ազմուկը :

2

ԱԲԵՂԱՆ — (Ժայռերուն մէջէն կը նետուի ներս, մագերը խոլի, հագուստը խառնակ, աչքերը մուլար) Եկա՛, եկա՛ . . . (Ու յանկարծ կը կենա, կը շփէ ճակատը, կը նայի ետ ու կ'ըսկսի բարկացած շեշտով մը) Դէ՛, մնա՛ս-բարով, կղզի՛ . մնաս-բարով, անապատ . մնա՛ք-բարով դուք ալ մուկ-մուկ կամարները տաճարին, մնա՛ք-բարով իմ աղօթքներս ու խնկումը հողիս . մնաս-բարով և դո՛ւն, ո՛վ անողոք ու վրէժ-խընդիր Աստուած, որուն ուղղեր եմ իմ տենչերս ու աղօթքներս : Դուն ալ մնաս-բարով, խցիկս, իմ մենաւոր ու լռիկ խցիկս, ալ չեմ դառնալու քեզի : Ա՛յ, դեռ կը վառի հող՝ ծոցիդ մ'էջ՝ ճրագիս աղօտ լոյսը . առտւան դէմ մինակը, մինակը մարի պիտի ու ալ երբէք չի պիտի վառի : Թո՛ղ մարի :

Հովի ուժեղ թափը

ԱԲԵՂԱՆ — (Կը ցնցի, կը դառնա ծովուն ու թեւերը կարօտակէզ առաջ պարզելով) Դէ՛, բա՛ց դիրկդ, Սեղա՛, բա՛ց թեւերդ . ահա՛ յոյզքը ջրերուն, ահա՛ վազքը փոթորկին . բա՛ց թեւերդ ու նորէ՛ն փարած քու խնկելի մարմնիդ, նորէ՛ն

չունչդ շնչես, ալիքներուն ծեծկուռքին մէջէն,
անցնիմ այն նո՛ր ու մե՛ծ անծանօթին, նո՛ր
գոյութեան ու նոր կեանքին. ան, որ խոստա-
ցեր ես ինծի: (Քայլ մը առաջ ընելով) Բա՛ց
գիրիդ, Սեղա՛ . . .

3

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Վերի ժայռին վրայէն շտապ
անոր առջեւը կը ցատկէ ու կը կտրէ ցամբան
հեւալով) **Կեցի՛ր**: (Կուրծքը սեղմելով) **Շուն-
չըս . . . շունչս . . .**

ԱԲԵՂԱՆ — (Յանկարծակիի եկած ու խոժոռ) **Մէկ-
դի՛ ճամբէս**:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — **Կեցի՛ր, դժբա՛ղդ, կեցի՛ր**:
Վախցի՛ր Աստուծմէ:

ԱԲԵՂԱՆ — (Կուր պատրաստելով) **Մի՛ կտրեր
առջեւս**:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — **Քու առջեւդ մութ է ու ան-
դունդ**:

ԱԲԵՂԱՆ — **Ետ ջաշէ՛, մա՛րդ**:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — **Վախցի՛ր այդ մութէն ու ան-
դունդէն**:

ԱԲԵՂԱՆ — (Կատրած) **է՛, հերի՛ք է, հեռո՛ւ գա-
ցէք ձեր անդունդներովը ու մութերովը, հե-
ռո՛ւ ձեր անվերջ վախերովը: Վա՛խ լոյսերէն
ու բերկրանքէն, վա՛խ մութէն ու տանջանքէն,
վա՛խ աստուածներէն, վա՛խ դժոխքէն: Հեռո՛ւ,
բա՛ց ճամբաս: Հոն ո՛չ մութ կա, ո՛չ անդունդ:
Ծովն է միայն ու փոթորիկը իմ առջեւս**:

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Մահն է քու առջեւդ, թշուառակա՛ն :

ԱԲԵՂԱՆ — Մահն ալ ձեր վախն է՛ ու ձեր վախի հնարածը :

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Աստուած իմ, խելագար է :

ԱԲԵՂԱՆ — Մահը ա՛ս է, հոս, ա՛յ, այս ձեր անապատը այս վախի ու մեռելութեան կեանքը. իսկ հոն ազատն է. յոյզն ու շարժումը. հոն կեանքն է, և ես կ՛ուզեմ կեանքին գիրկը... (Յանկարծ ուժով մը կը հրէ, կը նետէ գետին) **Հեռո՛ւ ճամբէս : Ես կ՛ուզեմ ապրի՛մ, ապրի՛մ . Սեղա՛ . . .** (կը նետուի ծովը) :

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Կէս մը գետնէն բարձրանալով, սարսափահար ու խեղդուած ձայնով) **Կորա՛ւ . կորաւ իր հողին . . .**

Լուսօրիւն . ալիքներուն աղմուկը

4

Ժայռներուն մէջէն հետզհետէ կը հասնին վանականները՝ հագուստ ու մազեր հովերուն :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ո՞ւր է, ո՞ւր է :

ԴԱԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Գտա՞ր . ճի՞շտ է . տեսա՞ր :

ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Ո՞ր կողմը անցաւ :

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ներս ցատկելով) **Ո՞ւր է, ո՞ւր է :**

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ծովը մատնանիշ) **Ա՛յ, հո՛ն . . .**

ԽՈՒՄԲԸ — (Սարսափով, կիսաձայն) **Ծո՛ւղ . . .**

ՍԻՄՕՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — **Կորա՛ւ իր հողին :**

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — **Ա՛յ անիծւած է այս ժայռը . հոս . . .**

կէ ճգնաւոր մըն ալ նետեր է ինքզինքը ծովը :
ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ուրիշ վանականի մը թելէն
կախուած շնչասպառ ու սաստիկ յուզուած, թե-
ւերը անկարգ խարխարող շարժումներով առաջ
պարգաժ՝ կը մտնէ ներս) :

ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Եկաւ իր կո՛յրը, իր կո՛յրը...

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Կը կե՛նա անտարժ ու ամբողջ
հասակովը ուզողելով, ընդհանուր լռութեան
մէջ) Իրա՞ւ է, իրա՞ւ է :

ԲՈՂՈՐԸ — (Քար լռութիւն. գլուխները կը կախեն
վար) :

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Ձեռքերը վեր բարձրացնելով)
Ուրե՛մն... Աստուա՛ծ իմ :

ՂԱԶԱՐ ՎԱՆԱԿԱՆ — Այո՛, աստուա՛ծ : Աստծու վը-
րէժն էր ասիկա : Եկեղեցին քանդել ուզելը ան-
պատիժ չի մնար : Մեծի վրէժը ինկաւ ամենէն
փոքրի գլխուն :

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — Ա՛խ, մեր խեղճ, մեր բարի,
մեր մաքուր արեղան :

ԱԴԱՄ ՎԱՆԱԿԱՆ — Հեզ ու բարի, համեստ ու
սուրբ :

ԽՈՒՄԲ ՄԸ — Ան սուրբ էր, սուրբ :

ՋԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԱԿԱՆ — Եզե՛րքն իջնենք, եղբա՛րք,
գուցէ գտնենք դիակը. գոնէ դիակը :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — Երթանք բերենք
լաստը :

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Դժւար է. բայց պէտք է, որ
բերենք լաստը :

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Լա՛ստը...

ԱՆՏՈՆ ՎԱՆԱԿԱՆ — Զարմանք բան է. ինքը ազա-

տեց ուրիշի մը կեանքը ծովէն ու իր կեանքը
տուաւ ծովուն :

**ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԸ — ԵՐԹԱ՛ՆՔ, ԵՐԹԱ՛ՆՔ,
ՈՐՈՆԵ՛ՆՔ**

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ — (Աչքերը վեր յառած ու
մարգարէական շեւտով մը) *Լսեցէ՛ք, եղբա՛րք :*
*Եթէ Աստուած ողորմի ու դիակը գտնենք, պէտք
է տանինք Թաղենք նոր եկեղեցիի սեմին : Զոհի
նոխազը կը մորթեն տաճարի սեմին :*

ԴԱԻԹ ՎԱՆԱԿԱՆ — Տէրը կը խօսի քու բերնովդ :
Թաղենք եկեղեցիի սեմին :

ԽՈՒՄԲԸ — (Հեռանալով) *Թաղե՛նք, Թաղե՛նք եկե-
ղեցիի սեմին :*

Բոլորը դուրս . կը մտոցւի կոյրը, որ կը մնա մինակ :

5

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Խորտակած գլուխը կը տար-
ծէ) *Գացէ՛ք... Թաղեցէ՛ք... ձեր եկեղեցիի սե-
մին . հին աստուածներու սեմին . ա՛, կարո՛ղ են,
հզո՛ր, այդ հին աստուածները . դեռ չա՛տ են
հզօր...*

ԶԱՅՆ ՄԸ — Իզո՛ւր հանեցիր աչքերդ :

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Խորիմ յուզումով ու ահաբեկ)
Ո՞վ է ատ, որ կը յանդգնի...

ԶԱՅՆԸ — Իզուր հանեցիր աչքերդ :

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — (Վախէն ետ-ետ երթալով)
*Որո՞ւն ձայնն ես դուն... կ'ուզէի նայիմ աչքե-
րուդ խորքը...*

ԶԱՅՆԸ — Իզո՛ւր հանեցիր աչքերդ :

ԿՈՅՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ — Իզո՛ւր...

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

Մեծանուն Պատմավիպագիր ՏՈՔԹ. ՅՈՎՍԷՓ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆԻ ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻ

Որուն առաջին, երկրորդ և երրորդ տպագրու-
թիւններէն մօտ 50,000 օրինակներ սպառած են
Թուրքիոյ և Կովկասի Հայերը :

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ լոկ վէպ մը չէ այլ պատմա-
կան իրողութիւններ, այնպէս մը հիւսուած են վար-
պետ գրիչով՝ որ անոր ընթերցումը հաճոյք կը
պատճառէ :

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ կարդալու է հայ կեանքի վե-
րածնութեան մասին հաւատք և յոյս ունենալու հա-
մար. անով ներշնչուելու է այս ընդհանուր տառա-
պանքի օրերուն :

Թորոս, հայկական վերջին թագաւորին՝ Լե-
ւոնի որդին գերի կ'իյնայ Բիւզանդիոնի մէջ յոյ-
ներու ձեռքը, սակայն կ'ազատի շնորհիւ իր խոհե-
մութեան և հեռատեսութեան, և կը դառնայ իր
հայրենի երկիրը՝ Կիլիկիա. հոն կը հաւաքէ և կը
կազմակերպէ ցրուած հայ ոյժերը և մշտատե հերո-
սական կռիւներով, դրացի թշնամի ազգութիւննե-
րու դէմ, կը յաջողի ոչ միայն տիրանալ իր հայրե-
նական ժառանգութիւններուն (Կիլիկիոյ) այլ եւ՝
յարգանք և բարեկամութիւն ստեղծել իր շուրջը, և
բարգաւաճ ու երջանիկ հայրենիք մը թողուլ յետա-
գայ սերունդին :

Թորոս Լեւոնիներու պէս անձնուէր և հայրենա-
սէր զաւակներու պէտքը ունի հայ ժողովուրդը :

Ուստի, ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ կարդալու է ամէն
հայ անխտիր, անոր կեանքէն դասեր առնելու հա-
մար :

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ գինը վերջին ծայր դիւրա-
մատչելի է, հակառակ տպագրութեան, թուղթի եւ
կազմի գներուն քառասպատիկ բարձրանալուն, ա-
նանկ գին մը նշանակուած է որ ընթերցասէր ժողո-
վուրդը չի զրկուի հայ գրականութեան գլուխ գոր-
ծոցներէն միոյն ընթերցումէն :

ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ երաշխաւորուած է ծայրէ ի
ծայր առանց գիրքը ծալլելու կարդացուելուն :

Ուստի մի թողուր վաղուան, այսօր իսկ ապրս-
պրէ հատ մը ներփակելով անոր արժէքը, իսկ եթէ
փոքրիկ ձանձրոյթ մը առնես և 10 օրինակ ծախես
գաղութիդ մէջ, մէկ հատ բացարձակապէս ձրի պի-
տի ստանաս :

Գ Ի Ն 1 Տ Օ Լ Ա Ր Լ Ա Թ Ա Կ Ա Ջ Մ

Ապառիկ եղած ուէ ապսպրանք նկատի չեն
առնուիր, մեր ընդարձակ գրացուցակը ձրի է ամէն
տեղ և ամէն ժամանակ :

ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼՈՒ Է ՄԻՄԻԱՅՆ

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԳՐԱՏԱՆ

837 WASHINGTON ST,BOSTON, MASS.

ՎՐԻՊԱԿ

Էջ 44 վերջին տող,

Սխալ է, Աբեղան— Իսկ ե՛րբ թողի՞ր դուն ծովը,
Ուղիղ, ՀԻՆԳԵՐՐՈՐԴ ՄԻԳԱՆՈՒՇ — Երբ չէր ըն-
կեր դեռ.....

Սեփական
 Հրատարակութիւններ
 ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ՓՐԱՏԱՆ

Հին Աստածներ (Շաեթի)	.75
Համառօտ ժամագիրք	.50
Թարս Լեւոնի (Մեյքեկցի)	1.00
Երկունք (Մամլոյ ասկ)	
Գրական Բառարան, Անդր-Հայ- ֆոֆ. Բակոյեան	.50

ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀՍՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

H. G. BERBERIAN

837 WASHINGTON ST.

BOSTON, MASS.

Թղթակցութեան հասցէ՝

P. O. BOX 34, STA. A.

BOSTON, MASS.

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

~~APR 23 '58 H~~

May 5 by
phone

NOV 5 '66 H

1209549

